Dayanışma

MAYIS 1987

SAYI: 58 2.5 DM

1 MAYIS 1987 emekçi halkımıza kutlu olsun!

Öğrencilerin direnişi devam ediyor

Polis ve jandarma baskısıyla öğrencileri sindiremeyen hükümet, olaylara sebep olan yasa tasarısını geri çekti. YÖK'e karşı mücadeleyi sürdüren öğrencilerden bir bölümü açlık grevi yapıyor, gençler polisin gözaltına alıp DGM'nin tutukladığı arkadaşlarının serbest bırakılmasını istiyorlar.

Yükseköğrenim gençliğinin iki yıldan bu yana sürdürdüğü ve hayli başarılı sonuçlar aldığı dernekleşme çabalarına Özal hükümetinin yeni bir engel getirmek, öğrenci derneklerini bir yasayla rektörlüklere bağlamak girişimi haklı tepkilere ve üniversite gençliğinin aktif eylemlerine yol açtı. Yasayı protesto eden gençler İstanbul, İzmir, Ankara ve Adana gibi büyük kentlerde gösteri yürüyüşleri düzenlediler. Meclis başkanlığına ve siyasi partilere dilekçe vermek istediler. Polis ve jandarma öğrencileri şiddet kullanarak engellemeye çalıştı.

Polisçe gözaltına alınan yüzlerce gençten yüzden fazlası DGM'ce tutuklandılar. Baskıyı

(Devamı 7. sayfada)

Öğrenci gençliğin haklı mücadelesini destekleyelim

(Yazısı 7. sayfada)

Kürt sorunu demokratlığın mihenk taşlarından birisidir

Kemalist ideolojinin, Cumhuriyet tarihinin en eski ve köklü tabularından birisi haline getirdiği Kürt sorunundan adıyla sanıyla kamuoyunda sözedilmeye başlanması önemli bir gelişme. 12 Eylül darbesinden bu yana Kürt sorununu unutturmaya çalışan egemen güçler, her türden milliyetçi çevreler, yasal partilerin sözcüleri ve günlük basın sonuçta Kürt sorunu diye bir sorun olduğunu itiraf ve kabul etmek zorunda kaldılar. Ve meselenin polisiye tedbirlerle çözüme ulaştırılamayacağı sıkça söylenmeye başladı.

Önce bir noktanın altını çizmek gerekiyor. Apocuların "eylem"lerinin ulusal kurtuluş mücadelesi kavramı ile uzak yakın ilişkisi yok. Ulusal kurtuluş mücadelesi, adı üstünde, işbirlikçiler dışında, *ulusun her kesiminin* katılımıyla verilir. O kadarla da kalmaz, ulusal kurtuluşçular, egemen ulusun ilerici güçlerinin desteğini kazanmaya bakarlar. Oysa Apocular için, Türk ulusunun tamamı —Kürt ulusunun ayrılma ve kendi devletini kurmak hakkını savunanlar dahil— *"caş"*tır, Kürt ulusunun ulusal ve sosyal kurtuluşu uğruna mücadele veren Kürt örgütlerinin tamamı *caş"*tır, daha da öteye kendi içlerinde "reis"ten farklı düşünenler de *"caş"*tır! Böyle ulusal kurtuluşçuluk olmaz, olduğu da görülmemiştir. Köy korucularını cezalandırmak için korucuyu çoluğu çocuğuyla ailece katletmenin, bu arada masum çocukların ve kadınların ölmesini de eylemin "fire"si diye değerlendirmenin ulusal kurtuluş mücadelesiyle en ufak ilişkisi olamaz. Ulusal kurtuluşçular eylemleriyle halkın sevgisini ve saygısını kazanmayı amaçlarlar. Apocuların yaptıkları ise tam tersi sonuç veriyor.

Üstelik bu tür eylemler Türkler arasındaki milliyetçi-şoven eğilimleri daha bir besliyor, Kürt düşmanlığını daha azdırıyor. Sonuçta Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını savunan, bu uğurda mücadele veren herkesin işi biraz daha zorlaşıyor.

Ne ki meselenin bu yanı, kendine demokrat diyenlerin kaba bir şekilde milliyetçilik yapmalarına asla cevaz vermez. Alalım Ecevit'i. "Kendilerine Kürt denilen" veya "kendilerini Kürt sayan" yurttaşların "Türk ulusunun bireyleri" olduğunu ileri sürerek her türden Kemalist milliyetçilerle söz birliği ediyor. Ecevit'e göre Türkiye'de farklı menşeli insanlar var, ama bunların hepsi Türk ulusunu oluşturuyor. Sanki Türkiye ABD. Sanki farklı ülkelerden insanlar Türkiye'ye göç etmişler ve gönül rızasıyla yeni bir ulus oluşturmuşlar!

O zaman niye bu farklı menşeli insanların oluşturduğu ulus Türk ulusu oluyor? Neden örneğin bir "Anadolu ulusu" olmuyor da çoğunluğun milliyeti ötekine empoze ediliyor? Sosyal demokrat Ecevit'in bu sorulara verecek cevabı yoktur.

Meseleyi doğru dürüst değerlendirebilmek için herşeyden önce ortada *şiddete dayanan bir asimilasyon* olduğunun ve bunun da hemen

(Devamı 7. sayfada)

Dayanışma

Sovyet önerileri insanlığın ortak talebidir

Bütün dünya Sovyetler Birliği'nin yeni silahsızlanma önerilerini konuşurken, ABD ve Avrupalı müttefikleri karşı öneri dahi getiremeyecek duruma geldiler. Gorbaçov, ancak bir anlaşma imzalamak üzere ABD'yi ziyaret edebileceğini açıkladı.

SBKP MK Genel Sekreteri Gorbaçov'un Nisan ayı içindeki Prag gezisi sırasında açıkladığı Sovyetler'in yeni silahsızlanma önerileri, tüm dünyada —Beyaz Saray'ı dahi sözde de olsa "memnuniyetini belirtmeye" zorlayacak kadar— olumlu karşılandı.

ABD yönetimi ve NATO'lu müttefiklerinin devamlı yokuşa sürdükleri silahsızlanma görüşmelerinde sonuç alıcı adımların atılmasını sağlamak amacıyla, Sovyetler son olarak şu önerilerde bulundu.:

● Avrupa'da (500-1000 km. menzilli) kısa menzilli füzelerle, orta menzilli füzelerin indirimi konusunda görüşmelerin *birbirinden ayrı* olarak ve *aynı zamanda* yapılması.

(Devamı 7. sayfada)

"Sakıncalı halk"

12 Eylül'den başlayarak "fişlenen" yurttaşların sayısının 1 milyon 683 bin olduğu açıklandı. İçişleri Bakanlığı "fişlerin elden geçirildiğini" söyledi.

1 milyon 683 bin sakıncalı yurttaş, bugüne kadar devlet memurluğuna, işçiliğe ve özel sektördeki herhangi bir işe alınmıyor, geri çevriliyordu. Ayrıca bu sayıda insan

(Devamı 7. sayfada)

Evren "Barış Ödülü" arkasına gizlenemiyor

"Atatürk Barış Ödülü" adıyla 12 Eylül'den sonra Evren'in emriyle konan ve ilki geçen yıl, NATO eski Genel Sekreteri Luns'a verilen ödülün, ikincisi bu yıl F. Almanya Cumhurbaşkanı Weizsäcker'e verildi. Tabii tepkileri de beraberinde getirerek.

Avrupa Parlamentosu sosyal-demokrat grup başkanı F. Alman Gerd Walter, yaptığı açıklamada ödülün Cumhurbaşkanı'na "barışçı çabaları, demokratik, politik hoşgörüsü" nede-

(Devamı 7. sayfada)

Arjantin halkı demokrasiyi korumak için seferber oldu.

Arjantin'de işkenceci subaylar ayaklandı

İnsanlık suçlarının affı demokrasiyle bağdaşmaz

Nisan ayı içerisinde Arjantin'in Buenos Aires, Cordoba, Mendoza ve Tucuman kentleri çevresinde çeşitli askeri birimlerdeki ayaklanmalar halkın şiddetli tepkisiyle karşılandı. Cuntalar döneminde halka karşı işledikleri suçlardan ötürü mahkeme önüne çıkarılması beklenen bazı subayların garnizonlara, birliklere sığınarak, Alfonsin yönetimiyle pazarlığa kalkışması üzerine, toplumun her kesiminden yüzbinlerce insan demokrasiye sahip çıkarak sokaklara döküldü, gösteriye başladı.

Gerçekte Alfonsin yönetiminin 40 ay önce işbaşına gelmesinin ardından toplumsal muhalefetin dayatmasıyla başlayan cunta dönemi suçlularını yargılama süreci, halkın karşı koymasına rağmen parlamentoda geçtiğimiz Aralık ayı sonunda kabul edilen bir "af" yasası ile kesilmişti. Yine de yasanın öngördüğü son başvuru tarihi olan 27 şubat gününe kadar yüzlerce suç duyurusu yapıldı

(Devamı 7. sayfada)

Grevler yasalara rağmen yükseliyor

Faşizm, yasaları ve günlük uygulamalarıyla işçi sınıfına yönelik saldırılarını sürdürürken, işçiler grev haklarını fiilen hayata geçirmek için mücadele veriyorlar.

İşçi sınıfımız tüm baskı ve sindirme girişimlerine karşılık, taleplerini her geçen gün artan kitlesellikte savunuyor, haklarını alma doğrultusunda mücadele azmi ve kararlılığını yükseltiyor. Buna karşılık burjuvazi, işçilerin sorunlarını kamuoyuna duyurmak amacıyla yapmaya çalıştıkları her türlü eylemleri yasaklıyor ve engelliyor.

Türk-İş'in 19 Nisan'da Mersin'de yapılmak istenen mitin-

(Devamı 7. sayfada)

Uluslararası sendikalar "demokrasiye geçiş"i eleştirdi

Özal hükümetinin Avrupa Topluluğu'na üyelik için yaptığı başvuru, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu tarafından tepkiyle karşılandı. Uluslararası işçi

(Devamı 7. sayfada)

İnönü'nün öfkesi demokrasiye

SHP merkez yöneticisi T.Atalay'ın, Parti programında bazı bölümlerin Kürtçeye çevirilmesini önerdi diye başına gelenler, Türkiye'de demokrasinin kaza-

(Devamı 7. sayfada)

Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği kuruldu

Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Timur Selçuk, M.Ali Birand, Cevat Geray, Reha İsvan, Müidat Gezen, Necati Cumalı, Atıf Yılmaz'ın da bulunduğu 46 kişinin başvurusuyla 13 Nisan

(Devamı 7. sayfada)

35 saat mücadelesi devam edecek

F. Almanya'da tüm işçi ve emekçilere malolan 35 saatlik haftalık çalışma süresi yönündeki mücadele gündemdeki yerini korumaya devam ediyor.

F.Almanya'da, metal işverenleri ile çelik işçilerinin sendikası IG Metall arasında bir süreden beri devam eden toplu sözleşme görüşmeleri sonuçlandı.

Haftalık çalışma süresinin 35 saate indirilmesini görüşmelerde gündemin başına koyan ve bu konuda taviz verilmeyeceğini bir çok defa açıklayan IG Metall yöneticilerinin, tüm imkanları sonuna dek kullanmadan görüşmeleri sonuçlandırmaları ve bir yıl yerine üç yıl için sözleşmeyi bağlamaları elde edilen kazanımlara rağmen geri bir adım olarak değerlendirildi.

IG Metall ile çelik işverenlerinin 31.3.1990 tarihine kadar sürecek anlaşmalarına göre işçilerin yararlanacakları haklar şöyle belirlendi: 1.4.1988 ile 31.3.1989 tarihleri arasında yapılacak 1 saatlik kısaltma sonucu işçiler 37,5 saat üzerinden, 31.3.1989 ile 31.3.1990 tarihleri

(Devamı 7. sayfada)

Demokrasi AET üyeliğinden mi geçiyor?

Tevfik İLHAN

ANAP yönetiminin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik başvurusu konusu Türkiye'de demokratik kamuoyunu yönlendiren kimi çevreleri çok meşgul ediyor. Bize göre biraz gereğinden bir hayli fazla meşgul ediyor ama onlar bunun farkında değiller. O kadar ki AET üyeliğine uzun erimli ekonomik, sosyal, siyasi sonuçları bakımından öteden beri karşı olanlar ve bugün de karşı olmaları gerekenler dahi bir an önce AET içinde yer alma perspektifinin demokrasi açısından sayılmaz yararlar sağlayacağı kanısıyla süreci hızlandırmaya önem veriyorlar. Onun için Türkiye'nin AET'ye alınmasının demokrasi ve insan hakları alanlarında Batılı ölçülerle tam uyum sağlanması şartına bağlı olduğunu ikide bir ANAP yönetimine hatırlatmakta yarar görüyorlar. Bu bağlamda, Türkiye'de ordunun "gereği görüldükçe" iktidara el koymasına vesair fasit uygulamalara karşı AET üyeliğinin bir teminat olacağını da düşündükleri anlaşılıyor.

Türkiye'nin AET üyeliği, demokrasiyi tepeden inme müdahalelerle ikide bir rafa kaldırma anlayışına ve pratiğine karşı gerçekten de bir teminat olabilir. Hangi gerekçeyle olursa olsun o tür müdahaleler Türkiye'nin Avrupa içinde tam yerini almasıyla bağdaşmaz. Ve sorun, eğer Türkiye'nin demokrasi güçleri o sorunu kendi gayretleriyle çözüme ulaştırmaktan aciz iseler, o yoldan da Türkiye'nin gündeminden uzaklaşabilir.

Ne ki, bir kere, Avrupa'nın Türkiye'yi üyeliğe kabule hazır olduğu ve buna adeta tek engelin gerekli demokratik normlara Türkiye'de henüz yeterince uyulmaması olduğu bir efsanedir. AET ülkeleri Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişkinlik düzeyinin Türkiyeli bir Avrupa için doğuracağı sorunları hiç değilse önümüzdeki on beş, yirmi yıl boyunca göze alabilecek durumda değiller. Böyle bir niyetleri de yok. Bu gerçeğin Avrupa'nın sözcülerince yeri geldikçe çok açık olarak değilse de laf arasında kapalı kapılar ardında tok sözle dile getirildiği biliniyor. Bu bakımdan Türkiye'nin AET'ye üyelik başvurusu konusunda ANAP yönetiminin kopardığı gürültü, kendi kendini ve salt ekonomik mülahazalarla AET üyeliğine göz koymuş kimi tekelci çevreleri ya da Avrupalılaşma özentileri kendilerince de "liberal" eğilimleriyle karıştırılan bürokrat/burjuva unsurları oyalama çabasından çok daha öte bir şey değil.

Kaldı ki —ve bu daha da önemli— Avrupa hükümetlerinin Türkiye'de demokrasiye, insan haklarına, vb. pek fazla bir değer verdikleri de bir başka efsanedir. Gerçi Avrupa ülkelerinde demokratik kamuoyu bu alanlarda Türkiye'de sergilenen manzaraya ve duruma hiç de iyi gözle bakmıyorlar. Avrupalı demokrat, ilerici çevreler Türkiye'de demokrasinin, insan haklarının, demokratik hak ve özgürlüklerin ihlaline içtenlikle karşı çıkıyorlar. Bu çevrelerin Türkiye'deki demokrasi güçlerine sağladıkları dayanışma bu bakımdan büyük değer taşıyor. Ama Türkiye'nin AET üyeliğini karara bağlayacak olanlar onlar değil, hükümetlerdir. AET hükümetleri ise —kendilerine sosyalist diyen en ilericileri dahi— Türkiye'nin AET üyeliği perspektifini kendilerine özgü, çok daha başka, değişik kıstaslara göre değerlendiriyorlar. Bu kıstasların en başta gelenleri arasında da Türkiye'nin NATO üyesi bir ülke olması ve orada da özel bir konuma sahip olması yer alıyor. Hiç bir AET hükümetinin Türkiye'de demokrasinin bugününe ve geleceğine verdiği değer NATO'nun Güneydoğu kalesinin "gözden çıkarılması"na yetmez.

Dolayısıyla o hükümetlerin gözünde, NATO'nun çıkarları gerektirirse Türkiye'de demokrasinin askıya alınabilmesi her zaman için gündemde olabilmelidir. Onun için de böyle bir "olasılığı" her zaman için gündemde tutan, demokrasisi "bon pour l'Orient" karakterli AET dışı bir Türkiye o ülkeler hükümetlerinin önde gelen tercihidir. Çünkü Türkiye'de demokrasinin "Eh işte Türkiye'ye ve Türkiyelilere yettiği kadarıyla" değil de, Avrupa ölçülerine göre tam geçerlik kazanması ve teminata bağlanması NATO içinde Türkiye'ye yüklenen işlevle hiç de bağdaşmayacak sonuçları her zaman doğurabilir. Doğuracaktır da. En azından, demokrasinin öylesine geçerli olduğu bir Türkiye'de, o Türkiye bir AET ülkesi de olsa, demokrasi, barış ve sosyalizm güçleri o tür sonuçların doğmasını hızlandırma yönünde her çabayı göstermekten geri durmayacaklar, çabalarının yaygınlaşıp kitleselleşmesinde hatta yeni yeni imkanlara da kavuşacaklardır. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının AET hükümetlerinin antikomünizm, soğuk savaş, nükleer silahlanma, bölgesel gerginlikler, vb. konulara yaklaşımlarından kaynaklanan değerlendirme ve tercihleriyle bağdaşmayacağı açıktır.

Öyleyse Türkiye'de demokrasi için mücadelede başarı umudunun AET üyeliği perspektifine bağlanması demokrasi güçlerinin de hem kendi kendilerini, hem de kitleleri içi boş bir hayalle oyalamalarından başka bir anlam taşımaz. O yüzden de, dikkatleri ve çabaları asıl hedeflerden saptırmaya yaradığı için, demokrasi mücadelesinin, demokrasiyi kazanma ve koruma davasının temel dinamikleri ve hedefleri açısından zararlı bir eğilimdir. Demokrasi güçleri böylesi bir "umudu" şimdiden "geleceğin tarihi"ne gömmeli ve işlerine bakmalıdırlar.

BAKIŞ

E.Mahmut Soner

"Pilduğumuz var!"

Otobüsteki yolcuları indiren silahlı soyguncular önce Laz'ın üstünü aramışlar, 150 TL. çıkmış. "Amma da züğürtmüşsün" deyip üç tokat atıp kenara çekmişler. Sıra, ensesi kalın birine gelmiş. Üstünden onbinlikler çıktıkça soyguncular, "ulan amma da sömürmüşsün" diyerek üç-beş tokat, hisse senetleri ve çekler çıktıkça "bre namussuz" diyerek beş-on tokat, köstekli altın saat, pırlanta yüzük çıktıkça "hımm, yemişsin milleti" diyerek tekme-tokat, marklar, dolarlar çıkmaya başlayınca "12 Eylül'ü sen mi yaptın bre puşt" diyerek, tekme-yumruk girişmişler adama. Olup biteni kenardan seyretmekte olan Laz, dayanamamış, duyulur duyulmaz bir sesle: "Biz de bilurduk para kazanmasını, ama habu günleru düşunduk" deyivermiş.

12 Eylül'ün, açığa çıkmış soyguncu, talancı rüşvetçilerinin adlarını aklınızda tutabildiniz mi? Şahinkaya, Nejat Tümer, bakan Özdağlar, Erol Aksoy, Mustafa Taşar ve bilcümle ANAP kurucuları, ANAP'lı 300 belediye başkanı. Bunlara bağlı alt düzey çeteler. Müteahitler, ihracaatçılar, hayali şirket sahipleri, bankerler, batık şirketler.... Türkiye'de her şey sahipsiz kalmış, bunlar da bugün var yarın yok aceleciliği içinde ne vurursam kârdır hesabıyla bulduklarını cebe indiriyorlar.

ANAP'lı Eminönü Belediye Başkanını görüyor musunuz? Hem hırsız ve dolandırıcı, hem de saldırgan. Yaparım, kimse karışamaz diyor. İstanbul Belediye Başkanını görüyor musunuz? Belediye fırınlarına kurtlanmış un satan "kardeş firmayı" açıktan koruma altına almış. Hırsızlık, rüşvet, dolandırıcılık eskiden gizli yapılır, gözlerden saklanırdı. 12 Eylül'den sonra gizleme gereği de duyulmuyor, açıktan yapılıyor ve savunuluyor.

Böyle olacağı belliydi zaten. Devlet, bir eşkiya baskınıyla, bir gece yarısı ele geçirilmiş, her şey böyle başlamıştı. Devlet terörü altında millet sindirilmişti. Koca bir ülke bir anda, bir siyasi çetenin eline düşmüştü. Talan bundan sonra başlamıştı.

Bu hırsızlar çetesi, kendinden menkul, bağımsız mı? Tabii değil. Bunları ayakta tutan burjuva kesimi de öyle. Ameliyat sonrası Türkiye'ye dönüşünde Özal'ı karşılayan sanayicilerin pankartındaki şu veciz cümle her şeyi anlatmıyor mu? "Tasa etme bir kalp için bu kadar, tüm sanayicilerin kalbi senin için atar" (*Milliyet,* 31 Mart 1987).

Gördünüz mü, anlı şanlı sanayicilerimizin kalbi kimin için atıyormuş. Bu soygun, rüşvet, dolandırıcılık çetesinin en başındaki, MESS müdürü ve 12 Eylül'ün yıldızı siyasetçi için. Neden ki, çünkü asıl vurgunu bu sanayiciler, "dünyanın en ucuz işgücü ülkesi" haline getirilmiş Türkiye'de kendileri vuruyorlar.

İnsanın, "çalacaksanız adam gibi çalın bari" diyesi de gelmiyor. ENKA'lara, Koçlar'a, Sabancılar'a, Doğuş, Kutlutaş, Hema, Okumuşlar'a, "ulan zengin olun ama biraz yavaş gidin" diyesi de gelmiyor insanın. Hem demenin bir yararı yok. Hem de demek doğru değil galiba.

En iyisi, gününü beklemek. Çalıp-çırpmak iyi güzel de... Bankalardan milyarlık krediler alıp üstüne yatmasını, F-16'dan komisyon, Bağfaş'dan hisse alıp köşeyi dönmesini, hazine fonlarını cebe indirip İsviçre bankalarına dolar yığmasını, milleti banker kılığında dolandırıp batmasını, batağını devlet bütçesine ödettirmesini kim bilmez ki? Bilir bilmesine de "ha şu gelecek günleri" düşünmektedir!

1987 Türkiyesi'nden bir kaç görünüm

Memleketi kurtarma edebiyatı altında bir askeri darbeyle kurulan 12 Eylül rejimi 150 bin kişinin zindanlardan, işkencelerden, dayaklardan, her türlü insanlık dışı muameleden geçirildiği, hak ve özgürlüklerin bütünüyle çiğnendiği, kitlelerin, tüm halkın büyük bir baskı altına alınarak tekelcilerin ekonomik çıkarları için uygun politik ortamın sağlandığı, yoksulluğun had safhalara ulaştığı bir toplum yarattı.

Cunta'nın ülkeye getirmiş olduğu toplumsal yıkım, Türkiye tarihinin hiç bir döneminde rastlanılmadık boyutlardadır. 1987 yılının Mart ve Nisan aylarındaki *bazı* günlük gazetelerden *rastgele* yaptığımız aşağıdaki alıntılar, ekonomisiyle, politikasıyla, manevi ve ahlaki değerleriyle iflas noktasına gelmiş bir toplumdan *sadece bazı* görüntüleri resimlemektedir.

On milyar takan aile şirketi: ANAP Genel Sekreteri Mustafa Taşar'ın kardeşi ile enişteler, kayınbiraderler, amca oğullarının bankalara borcu 10 milyar. Anadolu Bankası'nın disiplin kurulu raporuna göre "Faruk Taşar ve şirketlerine ödenen 3 milyar 41 milyonluk döviz karşılığı çek karşılıksız çıktı... Kardeş, enişte ve yeğenlerin ortaklaşa kurdukları Taşar Şirketler Grubu bir buçuk yılda devleşti ve 11 bankadan tam 10 milyar liralık kredi sağladı... Alacaklıların peşine düşmesi ile birlikte karşılıksız çıkan yüzlerce çekinden ötürü mali polis tarafından aranan Faruk Taşar ve ortaklarının izine bugüne değin rastlanmadı." (*Milliyet,* 17.3.1987) Taşar-Başer grubuna, bir kamu bankasının Muğla şubesinden 840 milyon liralık yeni bir kredi sağlanıldığı öğrenildi.

"***Ayıya verilen kıymet bize verilmiyor***"**:** Tercüman'ın "Toprağını Sırtında Taşıyanlar" başlığıyla yaptığı bir seri röportajda köylülerden birisi Karadenizlilere has mizah üslubuyla böyle diyor: "Rahmi Sever isimli vatandaş 'bizde mısırdan başka bir şey yetişmez. Allaha şükür bir kaç yıldır fındık da yok. Mısırı ekeceğiz, toprağı yukarı çıkaracağız, biraz yetişince üç beş domuza kurban gidecek' diye dert yandı. 'Peki domuzları vurmuyor musunuz?' sorumuza cevap da Mustafa Ekinci'den geldi: 'Finduk olmuyor. Biz de mısır ekiyoruz. Sonra tüfek elde bekliyoruz, yabani hayvanlar tarlayı bozmasın diye. Hayvan tarlaya gelip vurduk mu ayı olmasın diye duaya başlıyoruz. Ayı deyip geçme da, çünkü ayıyı devlet korumaya almış, avlanması yasak, hapis bile var. En azından mahkeme kapılarında gezme var. Yani ayıyı koruyan devlet bizi de korusun isteyuruk. Devlet baba ayıya verdiği kıymetin yarısını da bize çok görmesin isteyuruk... Çok mi?" (*Tercüman,* 4.3.1987)

1987 Türkiyesi'nde sık sık karşılaşılan görüntülerden biri. Yine dozerler bir mahalleye girmiş, yine evler yerle bir edilmiş, yine insanlar başlarını sokacak evlerini korumak için kendi canlarını ortaya atmışlardır.

Batık krediler tırmanırken: "1979 yılında toplam kredi miktarı 450 milyar lira, bunun içinde batık kredilerin oranı % 5 oranında, yalnızca 22,5 milyar lira. 1986 yıl sonu itibariyle toplam kredi miktarı 8,5 trilyon liraya yükselirken, 3 trilyona ulaşan batık kredilerin oranı % 35'e tırmanmış oluyor. 22,5 milyardan 3 trilyon liraya nasıl geçilmiş?" (Nazlı Ilıcak, *Tercüman*, 13.3.1987). (Ilıcak'ın aktardığı rakam Özal ekonomisinin iflasının belgelerinden biridir, şayet müteşebbislerimize, köşedönücülerimize, işbitiricilerimize verilen kredilerin her yıl üçte biri batıyorsa bunun hikmetini bırakalım Özal bulsun.)

Vadesiz mevduat ve kısa vadeli kredi en verimli kârlı iş haline geldi: Pamukbank genel müdürü Doğan Çınar bu sözleri söyledikten sonra şirket kurtarmak konusunda sözlerine şunları ekledi: "Daha önce bir firmanın iflası o firmanın ölümü idi. Şimdi ise iflas etmek kurtulmuş olarak gözüküyor. Geçenlerde bir firma iflas etti. Borcu bir buçuk milyar, mal varlığı 7 milyardı. Niçin iflasını istedin diye sorduğumzda 'avukatım söyledi, ben de bu yolu seçtim' dedi". (*Tercüman,* 13.3.1987).

Enflasyon felaket: Mart: % 5,4; yıllık: % 39,4; aylık mutfak: % 6,7. "Bu yıl % 20'ye düşer" denilen enflasyon söz dinlemiyor. Geçen yılki enflasyon % 34,6'idi. (*Milliyet,* 3.4.1987)

Öğretmenin hali acıklı: Devlet memurları içinde en az parayı alıyorlar. "En alt derecedeki bir öğretmen de aynı derecedeki bir hakim arasında 60, doktorla 120, mühendisle 50, polisle 45 bin lira fark bulunuyor" (*Milliyet,* 16.3.1987)

Verem giderek artıyor: Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Prof.Dr.Nihat Özyardımcı, Bursa'da 14 bin kişi üzerinde yapılan bir araştırmada, 1980 yılı öncesi binde 0,5 olan akciğer tüberkülozlu hasta sayısının 1981'de 3,2, 1985'de de binde dörde yükseldiğini saptadıklarını, Türkiye'de veremin tırmanışa geçtiğini belirtti. (*Milliyet*, 6.4.1987)

Kötü beslenme, hastalık derken: "Türk insanı, Batı ülkelerinde yaşayanlara göre bünyece daha sağlam ama kötü beslenme, eğitimsizlik ve ekonomik bozukluk bu avantajı sıfırlamış. Her on kişiden biri romatizmalı, 10 erkekten 9'u başağrısı çekiyor, 45 yaşın üzerindeki her dört kişiden biri yüksek tansiyondan şikayetçi, üniversite gençliğinin % 80'i dengesiz besleniyor, nüfusun yarısı ülser, gastrit ve parazitten yana dertli." (*Tercüman,* 3.4.1987)

Ünvansız memur perişan: Devlet memurlarının yaklaşık % 60'ını oluşturan ve her hangi bir "ünvan"ı bulunmayan "düz memur" yakacak parası kadar maaş alıyor. En alt dereceden göreve başlayan "düz memur"un 28 bin 15 lira olan maaşı 30 bin lira yakacak yardımı ile birlikte ancak 58 bin 15 liraya ulaşabiliyor. Yüksek okul mezunu olan "düz memur" ise memuriyete başladığı 9. derecenin ilk kademesinde yakacak yardımı ile birlikte 62 bin 143 lira maaş alıyor. Yüksek okul mezunu olmayan polise ise aynı derecede 140 bin 454 lira maaş ödeniyor. (*Milliyet*, 1.4.1987)

Günde 18 gram et yiyoruz: Kişi başına et tüketiminde 50 yılda 17 kilo geriledik. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporunda 1938 yılında yılda kişi başına 38 kilo olan et tüketiminin son yıllarda 21 kilo olduğu, bu rakamın "gelişen toplumlarda 100 kiloyu aştığı ve "Türk toplumunun dengeli beslenme için gerekli hayvansal proteini, asgari seviyenin çok altında alabildiği, fertlerin dengeli beslenme imkanından yoksun bulunduğu" belirtildi. (*Milliyet,* 17.3.1987)

Ölüyü rehin aldılar: Ramis Özkan adlı işçi, iç kanama geçirdiği için devlet hastanesine kaldırıldı. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Başhekimi Dr.Soyuer, hastanede ölen işçinin oturduğu mahallenin muhtarına "540 bin liralık hastane masrafları ödenmezse kadavra olarak kullanırız" dedi. Mahalle sakinlerince toplanan 160 bin lira hastaneye yatırıldı ve işçinin cesedi alınarak gömüldü. (*Cumhuriyet,* 14.4.1987)

Dünya Sağlık Gününde konuşan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mustafa Kalemli: "500 bin önemli ruhsal sorunlu var" dedi. (*Cumhuriyet,* 9.4.1987)

"Ostermarsch 87": Yüzbinlerce barışsever yürüdü

Federal Almanya'da her yıl düzenlenen Ostern Barış Yürüyüşleri'ne bu yıl yaklaşık 300 bin barışsever katıldı.

Atom denemelerinin derhal sona erdirilmesini, Avrupa'da yerleştirilmiş bulunan orta ve kısa menzilli atom füzelerinin sökülmesini, uzayın silahlandırılmasının durdurulmasını, silah yerine işyerlerinin çoğaltılmasını isteyen, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına karşı çıkan barışseverler yaklaşık 300 şehir ve yerleşim biriminde 3 gün boyunca gösteriler yaptılar, yürüdüler.

Komünistlerin, Yeşillerin, Sosyal Demokratların, barış yanlısı hristiyanların katıldığı gösterilere F.Almanay'da yaşayan değişik uluslardan yabancı işçiler, emekçiler de yoğun olarak katıldılar.

F.Almanya'da düzenlenen Ostern eylemlerinin en görkemlisi olan ve Duisburg-Dortmund şehirleri arasında 3 gün boyunca süren yürüyüş sırasında, Sosyal Demokrat Parti'nin başkanlık kurulu üyesi Henning Scherf yaptığı konuşmada özetle; dünyada milyonlarca insanın, M.Gorbaçov'un yaptığı Sovyet önerileri ile ilgilendiğini, Avrupa için bu önerilerle doğan silahsızlanma ve barış ortamının herkes tarafından kavranması gerektiğine değindi. Yeşiller partisinin meclis sözcüsü Jutta Ditfurth da yaptığı konuşmada, Sovyetler'in barış politikasının ve Gorbaçov'un bu alandaki yeni önerilerinin insanlara yeniden yaşama umudu verdiğini belirtti. IG Metall sendikası başkanlık kurulu üyesi Horst Klaus da aynı yürüşte yaptığı konuşmasında: "Alman toprakları üzerinde bir daha asla savaş olmamalıdır. Biz işçiler silahlanma yoluyla değil, aksine silahsızlanma yoluyla yeni işyerleri istiyoruz. Bizim, uzayın silahlandırılmasına, lazer silahlarına, çeşitli menzilde atom silahlarına ihtiyacımız yok. Bizim ihtiyacımız olan sadece, yıkılmamış bir dünya, herkes için barış ve iştir," dedi.

Düzenlenen mitinglerde yapılan konuşmaların dışında, tanınmış sanatçıların söyledikleri barış türküleri, değişik kültürel etkinlikler de barışseverlerin umudunu ve direncini artırdı.

Türkiye Barış Derneği 10 yaşında

Barış mücadelesini savundukları için yargılanmaları kukla mahkemelerde halen devam eden Türkiye Barış Derneği yöneticilerine, B.Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren demokratik örgütler bir dayanışma mesajı gönderdiler.

Aşağıda, Birlik Yolu, DİBAF, FİDEF, Gerçek ADK, İşçi Gerçeği, KKDK, KOMKAR, KURD-KOM ve TSK-DK tarafından imzalanıp gönderilen mesajı aynen yayınlıyoruz:

"Sayın Mahmut Dikerdem,

Şahsınızda, Türkiye Barış Derneği'nin kuruluşunun 10. yılını kutlarız,

Türkiye Barış Derneği'nin 10. kuruluş yılı TC Devleti'nin silahlanmayı ve saldırganlığı artırdığı, ABD üslerini genişlettiği, SEIA ile ABD'nin savaş planlarına alet olduğu, Ege'de savaş çığlıkları attığı, Irak Kürdistanı'na saldırdığı, komşu ülkelere düşmanlığı tırmandırdığı bir döneme denk geliyor. Böylesi bir ortamda barış mücadelesi daha da önem kazanıyor.

Her türlü zorluklara rağmen, siz ve arkadaşlarınız barışı başınız dik olarak savundunuz ve savunmaktasınız. Barışı cesaret ve kararlıkla savunmanız, yurt dışında bizlerin övüncü oluyor. Dil, din, ırk, renk ve politik görüş ayrılıkları gözetmeden tüm insanlığın ortak istemi barış için, bizler de yurtdışında yaşadığımız ülkelerin insanlarıyla yan yana, omuz omuza mücadele ediyoruz. Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda barışı savunmanın zorluklarını kendilerine anlatıp, sizlerle dayanışma içinde olmaları yönünde çaba sarfediyoruz.

Biz aşağıda isimleri bulunan Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'ndan demokratik işçi örgütleri, 10. kuruluş vesilesiyle, barış için sizlerle dayanışma içinde olduğumuzu bir kere daha belirtiriz.

Barış selamlarımızla."

Helmstedt'de ilticacıların gösterisi

Çeşitli uluslardan ilticacıların kaldığı Kaisergarten adlı ilticacılar yurdunda yurt yöneticileri tarafından ilticacılara dağıtılan yiyeceklerin sağlığa aykırı olması nedeniyle bir protesto gösterisi yapıldı.

Aralarında Türklerin, Kürtlerin, İranlıların, Filistinlilerin ve başka uluslardan ilticacıların bulunduğu yurtta, yeterli Almanca bilinmemesinden de yararlanan yurt yöneticileri, kullanım tarihi geçmiş yiyecekleri yenmek üzere ilticacılara dağıtıyorlardı.

Kullanım süresi geçmiş et, ekmek, peynir, yağ gibi temel gıda maddelerini yememek için düzenlenen protesto eyleminin çevrede duyulması üzerine SPD, Yeşiller, bölgenin çeşitli gazeteleri ve Helmstedt Dayanışma muhabiri protesto eylemi düzenlenen yere gelerek ilticacıların haklı protestosuna destek gösterdiler. Daha sonra, oluşturulan bir komite ile bugüne kadar uygulanan insanlık dışı bu davranışlar çeşitli mercilere bildirildi.

Yabancılara seçme-seçilme hakkı mücadelesine devam

Federal Almanya'da yapılacak eyalet seçimleri, yabancıların seçme-seçilme hakkı doğrultusunda çalışmaların yoğunlaştırılması için elverişli bir ortam oluşturuyor.

Ocak 1987 tarihinde yapılan genel seçimlerin sonuçlarını geçmiş sayılarımızda vermiştik. F.Almanya'yı 4 yıl boyunca yöneten gerici koalisyon partileri önümüzdeki 4 yıl için de işbaşındalar. Seçimlerden bu yana geçen süre içinde koalisyon partileri arasında sürdürülen görüşmeler sonuçlandı ve ekonomik, sosyal, demokratik birçok hakta yapılması planlanan kısıtlamalarla oluşturulan hükümet programı uygulanmaya başlandı.

Genel seçimler her ne kadar geride kaldıysa da konu çeşitli yönleriyle yankısını sürdürüyor. F.Almanya'da yaşayan yabancılar için (oy kullanma ve seçilme hakları olmamakla birlikte) seçimlerin iki yönlü önemi var. Birincisi, iktidara gelen hükümetlerin politik yapısına göre, ekonomik, demokratik, sosyal vb. haklarında çeşitli kolaylıklarla veya zorluklarla karşılaşmaları. İkincisi ise, seçim dönemlerinde politikaya artan ilgiden hareketle en azından yerel planda da olsa seçme-seçilme hakkının kazanılması doğrultusunda çalışma imkanlarının artarak gündeme gelmesi. Okurlarımızın yakından izlediği gibi Ocak ayı içinde yapılan seçim öncesinde yabancıların seçme-seçilme hakkının tanınması için gazetemizin bu sayfasında çeşitli yazı ve söyleşiler yayınlanmıştı.

Bu gün geriye dönüp bakıldığında ortaya çıkan görüntü şöyle: Yıllardır F.Almanya'da yaşayan, çalışan, vergi veren, sigortasını ödeyen ve vb. yükümlülükleri yerine getiren yabancıların seçme-seçilme hakkı konusunda somut durum "görevleri olanların hakları da olmalı" ifadesinde somutlanıyor. Bu haklı istem, F.Almanya kamuoyunda geniş yankılar bularak tartışılmaya devam ediyor. Ülkenin en büyük işçi kuruluşu DGB'nin geçtiğimiz Şubat ayı içinde "yabancılara seçme-seçilme hakkı" konusunda başlattığı kampanya bunun en çarpıcı örneği.

Böylesi bir ortamda, önümüzdeki günlerde F.Almanya'nın çeşitli eyaletlerinde, eyalet hükümetlerini belirlemek üzere seçimler yapılıyor ve yapılacak. Eyalet seçimlerinde de yabancıların oy kullanma ya da seçilme hakları yok. Ama genel seçimlerin yapıldığı dönemde yaşadığımız gibi, hareketlenen politik ortamı yabancıların seçme-seçilme hakkı konusunda kullanma imkanı devam ediyor. Bizlere düşen görev, seçime gidilecek eyaletlerde, kullanılabilecek tüm imkanları en verimli bir biçimde kullanıp yabancılar için seçme-seçilme hakkının propagandasını yapmak olmalıdır.

Federal Almanya'da çelik işçileri: 'İnsanları çöp gibi kaldırıp atamazsınız'

F.Almanya'da özellikle çelik işçilerinin karşı karşıya olduğu işyerlerini kaybetme tehlikesi, ülkenin çeşitli kentlerinde kent sakinlerinin geniş desteği ile yapılan gösterilerle protesto ediliyor.

Nisan ayı içerisinde Reinheusen'da yapılan gösteriye katılan 20 binden fazla insan ellerinde "Reinhausen yaşamak istiyor", "Fabrika ve fırınlar ölemez" pankartlarıyla yürüdüler. Krupp çelik tröstünün Reinhausen'da 2 bin işçinin işyerini kaybetmesine yol açacak "rasyonalistleşme" planları şiddetle protesto edildi.

9 Nisan günü yapılan gösteride saat tam 11.00'de tüm dükkan ve mağazalar kapandı, kiliseler çanlarını çalmaya başladı ve kapılara "Krupp çelik işçilerini haklı davalarında destekliyor ve yürüyüşe gidiyorum" levhaları asıldı. Tüm kentin harekete geçmesinde, Krupp işçileri işsiz kaldığı takdirde şehirde hayatın durgunlaşacağı gerçeği yatıyordu. Öyle ki her çelik işçisinin yaptığı işe diğer sektörlerden en az iki çalışanın işi bağlıydı ve Reinhausen'daki 26 bin işçiden 6 bini Krupp'ta çalışıyordu.

International meydanında miting sona ererken çelik dökümcüleri siyah mendillerini rüzgara tutuyor, kırmızı bayraklarını sallıyorlardı. O gün tüm Reinhausen insan onuruna sahip çıkmanın ve işçi sınıfının mücadelesinin kararlılığı ile dalgalandı: "İnsanları çöp gibi kaldırıp atamazsınız".

İsviçre'de "Sol Parti Tartışmaları" konulu konferans yapıldı

Gerçek İsviçre Dayanışma Komitesi tarafından 12 Nisan Pazar günü Zürih'te düzenlenen "Türkiye'de Sol Parti Tartışmaları" konulu konferans 150'ye yakın izleyicinin katılımı ile yapıldı.

Gerçek İsviçre Dayanışma Komitesi adına konferansın açış konuşmasını yapan M.Kıvrak, ülkemizde sürdürülmekte olan sol parti tartışmalarını yurt dışına da taşımanın demokrasi mücadelesi açısından önemli olduğunu ve bu amaçla böyle bir toplantının düzenlendiğini belirtti.

Toplantıya konuşmacı olarak yazar Tektaş Ağaoğlu katıldı. (Tektaş Ağaoğlu'nun konuşmasının metni gazetemizin gelecek sayısında yayınlanacaktır.)

Toplantının ikinci bölümü ise soru ve yanıtlar şeklinde canlı bir ilgiyle devam ederek, toplantıya katılan parti, örgüt temsilcisi kişilerin önerisi ile bu tip toplantı ve seminerlerin panel şeklinde yapılmasının kararlaştırılmasıyla sona erdi.

B.Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren demokratik örgütlerden, Birlik Yolu, DİBAF, FİDEF, Gerçek ADK, Göçmen, İşçi Gerçeği, KKDK, KOMKAR, KURD-KOM, Rizgari-F.Almanya ve TSK-DK emeğe saygı duyan herkesi 1 Mayıs'ta düzenlenecek eylemlere katılmaya çağıran bir ortak bildiri yayınladılar. Bütün bölgelerde yoğun olarak dağıtılan ortak 1 Mayıs bildirisini aşağıda yayınlıyoruz:

Yaşasın 1 Mayıs

Bundan 101 yıl önce, 1 Mayıs 1886'da Amerika'nın Şikago şehrinde işçiler, çalışma koşullarının düzeltilmesi, ücretlerin artırılması ve en önemlisi, günlük çalışma sürecinin 8 saate indirilmesi için burjuvaziye karşı direndiler. Bu direniş kanlı bir biçimde bastırıldı. Direnişe önderlik eden dört işçi önderi idam edildi. Bu onurlu direniş, II. Enternasyonal İşçi Kongresi tarafından 1889 yılında dünya işçi sınıfının ve emekçi halklarının Birlik-Mücadele ve Dayanışma Günü olarak ilan edildi.

Şikagolu işçilerin 8 saatlik işgünü için başlattıkları mücadelenin yıldönümünde, bugün, işçi sınıfı haftalık çalışma süresinin 35 saate indirilmesinin kararlı mücadelesini veriyor. İşçi sınıfının dostu da, düşmanı da, hayatı yeniden üretenlerin, tarihin yeniden yazılmasında kalemi eline alanların, yani işçi sınıfının önüne koyduğu hedefleri hayatı pahasına da olsa gerçekleştirecek güçte ve kararda olduğunu iyi biliyor.

Biz, Türk ve Kürt işçileri, emekçileri olarak, 12 Eylül 1980'de silah zoruyla her türlü demokratik hak ve özgürlükleri gaspedilen işçi sınıfının ve emekçi halkların bir parçası olarak, yaşadığımız ülkede, yaklaşmakta olan 1 Mayıs Birlik-Mücadele ve Dayanışma Günü'ne yönelik olarak ikili görevimiz vardır.

Evren-Özal diktatörlüğünün bölge ve dünya barışını tehlikeye sokan maceraları devam etmektedir. Irak Kürdistanı'na üçüncü kez yapılan saldırı, Ege'de tırmandırılan gerginlik, ABD ile imzalanan SEİA anlaşmasıyla Türkiye ve T.Kürdistanı'nın bu ülkenin emperyalist emellerine peşkeş çekilmesi izlenen saldırgan ve tehlikeli politikanın son örnekleridir. Diğer yandan, Kürt ulusu üzerindeki zulüm ve terör sürdürülen operasyonlarla iyice ağırlaştırıldı. Milyonlarca Kürt köylüsü zorla Batı'ya sürgün edilerek asimile edilmek isteniyor. İşkence devlet politikası olarak yaygın bir şekilde sürdürülüyor. Hâlâ on binlerce politik tutuklu insanlık dışı koşullarda zindanlarda tutuluyor. Kukla mahkemelerde kesinleşmiş yüzlerce idam kararı meclisin onayını bekliyor. Dünya işçi sınıfının ve emekçi halklarının birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs'ın üzerindeki yasak devam ediyor. Evren-Özal diktatörlüğünün tüm bu ve benzeri halk düşmanı uygulamalarını bulunduğumuz her yerde bir kere daha anlatmak ve kamuoyu oluşturmak, dün NETAŞ ve lastik işçilerinin başarıyla biten grevlerine gösterilen maddi ve manevi desteğin, bugün grevi devam eden diğer işçilere de gösterilmesi önümüzdeki görevlerin bir yanını oluşturmaktadır.

Öte yandan, yaşadığımız ülkede kazanılmış haklarımızı korumak, yeni hakların kazanılması için birlikte davranmak zorunludur. Özellikle F.Almanya'da IG Metall sendikasının yükselttiği 35 saatlik iş haftası mücadelesine tüm gücümüzle katılmalıyız. Dünyayı atom cehennemine çevirecek ABD nükleer füzelerinin ülkelerine yerleştirilmesini kabullenen gerici hükümetlere karşı barış güçlerinin yanında olmalıyız. Biz yabancı işçilerin, görevlerimiz olduğu gibi haklarımızın da olduğu gerçeğinden hareketle eşit hakların kabul edilmesini, Kürtlerin ulusal varlığının resmen tanınarak diğer uluslardan yabancı işçilerin yararlandığı hakları kullanmalarını sağlamak üzere demokrasi güçleriyle ortak hareket etmek, yabancı düşmanlığına karşı mücadele etmek önümüzdeki diğer görevlerdir.

Biz aşağıda imzaları olan Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'ndan işçilerin demokratik örgütleri olarak, insandan, iyiden, barıştan, emekten yana herkesi 1 Mayıs'ta düzenlenecek eylemlere katılmaya çağırıyoruz.

Yaşasın İşçilerin Birliği-Halkların Kardeşliği!
Haftada 35 Saat Mücadelesini Yükseltelim!
Yabancılara Yerel Seçim Hakkı Tanınmalıdır!
Kürt Ulusunun Varlığı Resmen Tanınmalıdır!
Türkiye ve Türkiye Kürdistanı Demokrasi Güçleriyle Dayanışmayı Yükseltelim!
Yaşasın Enternasyonal Dayanışma!

Şili'de muhalefet yükseliyor

Mart ayı sonunda yapılan ülke çapındaki protesto gününün ardından Papa'nın ziyareti sırasında tam bir siyasi gösteriye dönüşen eylemlerle Şili'de Pinochet diktatörlüğüne karşı mücadele kararlılıkla yükseliyor. Geçtiğimiz haftalar Şili sokaklarında geniş kitlelerin Moneda Başkanlık Sarayı önünde "Ekmek-Adalet-Özgürlük" talebiyle sürekli gösterilerine ve polisle çatışmalarına sahne oldu.

Bu arada Allende iktidarının devlet başkan yardımcısı ve Sosyalist Parti Genel Sekreteri Clodomiro Almeyda, 12 yıllık sürgünden sonra 26 Mart'ta ülkeye döndü. Ülkeye girişinden birkaç saat sonra mahkemeye çıkarıldığında, mahkeme önünde toplanan binlerce kişi Almeyda'nın serbest bırakılması için gösteri yaptı. Mahkeme

Clodomiro Almeyda 12 yıl sonra ülkesinde.

yargıcının Almeyda'nın serbest bırakılması ve Santiago'da ikamet edebileceği yolundaki kararı ise sonuçsuz kaldı. Pinochet'in özel direktifi ile Almeyda ülkenin en güneyindeki Chile Chico'ya şimdilik 90 gün süre ile dahili sürgüne gönderildi. Tüm ülkeden ve dünyadan binlerce insanın telefonla arayarak dayanışma dileklerini bildirdiği Almeyda, 12 yıl sonra ülkesinde olmaktan duyduğu mutluluğu ifade ediyordu. Bu arada 400 kadar siyasi tutuklu da dışarıda yoğunlaşan mücadeleyle dayanışma içerisinde açlık grevine başladı.

Calama'daki toplu mezarda yakınlarını arayanlar.

Nisan ayı içinde ülkenin kuzeyindeki çöl bölgesinde bir toplu mezar ortaya çıkarıldı. 1973 darbesinden hemen sonra hapse atılıp, kurşuna dizilen 26 kişinin kemikleri, yakınları ve avukatlarının yoğun çabası sonucunda Santiago'ya 1600 km. uzaklıktaki Calama bölgesinde bulundu. Katledilen ve "kayıp" edilenlerin yakınları işlenen insanlık suçlarının peşini bırakmamakta kararlı.

Filistin kurtuluş hareketinin birliği yeniden sağlandı

FKÖ'nün bütünleşmesi, Filistin halkının haklı savaşı ve Ortadoğu'da kalıcı ve adil barış çabaları üzerinde olumlu etkisini güçlü biçimde duyuracaktır.

İsrail'in 1982 yazında Lübnan'ı işgalinin ardından Filistinli savaşçıların bu ülkeyi terketmek zorunda kalması, bilindiği gibi Filistin direniş hareketi açısından iç siyasi ve örgütsel soruları getirdi. Emperyalizmle işbirliği ya da dirsek teması içindeki Arap ülkelerinin Beyrut kuşatması sırasında Filistinlilere yardımdan kaçınırken, daha sonra çeşitli ülkelere dağılmak zorunda kalan Filistinli savaşçıları ve genel olarak hareketi "uysal"laştırma çabalarına giriştikleri gözlendi. Bu gelişmeler "Reagan planı" olarak anılan ve 1985 Şubat'ında Ürdün'le FKÖ liderliği arasında imzalanan Amman anlaşmasıyla doruğa ulaştı.

Sürgündeki parlamento niteliği taşıyan Filistin Ulusal Meclisi'nin 1984 Kasım'ında yapılan 17. Oturumu'na FKÖ liderliğinin yanlış icraatına karşı çıkan birçok grup katılmayı reddetti. Bu durum, FKÖ'nün —çeşitli örgütlerin bir araya gelerek— ulusal bir cephe karakteri aldığı 1968'den bu yana ilk kez temsil niteliğinin ağır bir darbe yediğini gösteriyordu. Bağımsız bir Filistin devleti fikrini reddeden, Ürdün'ü Filistin halkının temsilcisi olarak kabul eden ve hepsinden önemlisi ABD'yi Filistin sorununun çözümünde tayin edici gören Amman anlaşması Filistin kurtuluş hareketi içinde derin ayrılıklara işaret ediyordu. Tüm bu güçlükler ve sorunların işgal altındaki topraklardan, Lübnan'daki mülteci kamplarına Filistinlilerin ölüm-kalım mücadelesini ne denli olumsuz etkilediği görülürken, başta Sovyetler Birliği olmak üzere Filistin halkının gerçek dostları Filistin kurtuluş hareketinin içinde bulunduğu dağınıklığın mücadeleyi daha fazla zaafa uğratmadan üstesinden gelinmesi için yoğun çaba gösterdiler.

FKÖ'nün bütünlüğünün sağlanması çabaları Nisan ayı içerisinde Filistin Ulusal Meclisi'nin Cezayir'de toplanan 18. dönem oturumunda somut meyvasını verdi. Filistin Ulusal Meclisi'nin 426 üyesinin katıldığı, aralarında Filistin Komünist Partisi'nin de bulunduğu 8 Filistin siyasi örgütünün temsil edildiği, dünyanın çok sayıda ülkesinden delegasyon ve basın mensuplarının izlediği dönem toplantısında Amman anlaşmasının terkedilmesi ve hareketin bütünleşmesiyle diplomatik çevrelerce Filistin kurtuluş hareketi tarihindeki en kritik bölünme aşılmış oldu.

FKÖ Yürütme Kurulu'nun bildirisiyle Amman anlaşması terkedilirken, Filistin Kurtuluş Örgütü Ortadoğu'da barış için Birleşmiş Milletler gözetiminde bir uluslararası konferans toplanması talebinde bulundu.

FKÖ'nün bütünlüğünün sağlanması kuşkusuz Filistin halkının haklı davasında ve Ortadoğu'da kalıcı ve adil bir barışın sağlanması yolunda olumlu etkisini gösterecektir.

Filistin mülteci kamplarında yaşanan dram

"Vanunu davası" sürüyor

İsrail'in atom silahlarına sahip olduğunu kanıtlayan açıklamalarda bulunan eski atom teknisyeni Vanunu, Avrupa'dan kaçırılarak İsrail'e götürüldü.

İsrail'in atom silahlarına sahip olup olmadığı konusu yıllardır tartışılmaktadır. Konu son olarak geçtiğimiz Ekim ayında Londra'da *Sunday Times* gazetesinin yaptığı bir yayınla inkâr edilemeyecek bir açıklık kazandı. Açıklamayı yapan, geçen yılın Kasım ayında İsrail Nükleer Araştırmalar Merkezi Dimona'da 10 yıl çalıştıktan sonra "Arap-yanlısı" olduğundan kuşkulanılarak işine son verilen 31 yaşındaki İsrail vatandaşı Mordechai Vanunu idi. Gazete Vanunu'nun açıklamalarını ülkede ve uluslararası planda konunun uzmanlarına kontrol ettirdikten ve doğruluğunu onaylattıktan sonra, İsrail'i dünyanın altıncı nükleer gücü olarak ilan ediyordu. Vanunu, açıklamasını çok sıkı korunan Machon-2 merkezinde gizlice çektigi altmış fotoğrafla destekliyordu. Böylece herkesin bildiği gerçek onaylanmış oldu.

Uluslararası denetimden gizlenen, Fransız donanımlı Dimona'da 20 yıldan uzun süredir atom silahlarının üretildiği anlaşılıyor. Her yıl en az on bomba yapmaya yetecek kadar 40 kg. plutonyum işlenmekte ve uzmanların tahminine göre İsrail'in en az 100 atom bombası, ayrıca çeşitli tahrip gücüne sahip 200 nükleer silahı bulunmaktadır. Nükleer güç sahibi olduğu yolundaki açıklamaları her defasında reddeden İsrail, Vanunu'nun açıklamaları karşısında sessiz kaldı. Ne var ki,

(Devamı 7. sayfada)

ABD'nin Contra'larla uyuşturucu ticareti ortaya çıktı

ABD televizyon kurumu CBS'nin bir haberine göre Nikaragualı Contra'lar kaynağı uyuşturucu madde kaçakçılığı olan paralarla destekleniyorlar. Bunu ABD pilotu Mike Tolliver CBS'ye açıkladı. Contra ve CIA'nın uyuşturucu ticaretiyle bağı ABD'de son aylarda bir kaç kez baş haber oldu.

Tolliver 1986 yılında CIA ile anlaşarak 14 ton silahla Contra'ların üssüne uçtu ve 12,5 ton Marihuana ile Florida'ya geri döndü. Bunun için 75 bin dolar aldı. Bu işin organizasyonunu ise doğrudan CIA yaptı.

CIA'nın tekzipleri giderek inanılmaz oluyor. Tolliver'den önce de ABD vatandaşı Gary Betzer ve Kolimbiyalı Jorge Morales Contra'lar için silah transfer ettiklerini ve bunun için Bahama'dan kaçırdıkları Kokaini Florida'ya soktuklarını itiraf etmişlerdi. CIA'nın bu operasyonları bildiğini açıklamışlardı.

Miami'de de Nikaragua'ya karşı gizli savaş tezgahlarına daha önce de uyuşturucu ticareti nedeniyle ceza uyarısında bulunulmuştu. Federal savcı diğerlerinin yanısıra eski ABD generalleri Richard Secord ve John Singlaub hakkında da tahkikat açtı. Her ikisi de İran-Contra olayına baştan sona karışmışlardı.

Ayrıca bilindiği gibi, CIA'nın paravan firmalarından biri de "Southers Air Transport", C-123 transport uçakları, geçen yılın 6 Ekim'inde Contra'lara silah götürürken düşürülmüş ve hayatta kalan pilot Hasenfuss Nikaragua kuvvetlerince suçüstü yakalanmıştı.

ABD makamlarının açıklamasına göre bu uçak Amerikan Hava Kuvvetleri'ne aitken 1983 yılında çürüğe çıkarılmış ve Berney Seal adlı özel bir alıcıya satılmıştı. Uyuşturucu ticaretinden dolayı ceza yiyen Seal, uçağı ABD Narkotik Dairesi DEA'nın siparişiyle almıştı.

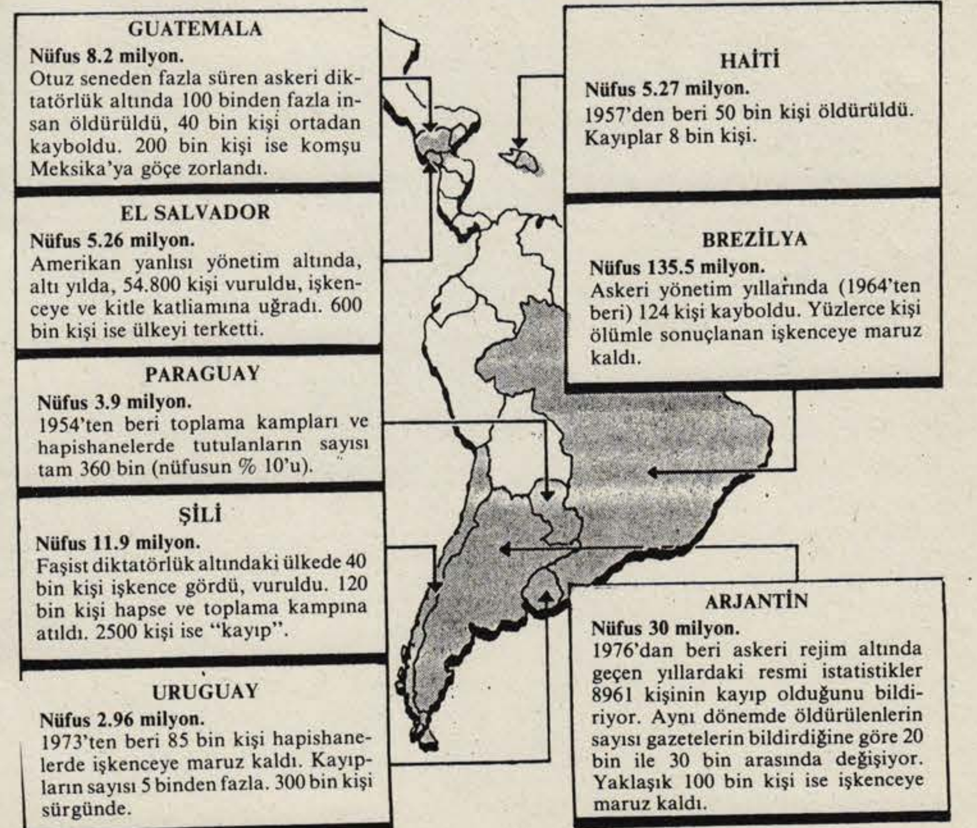
DEA uçağı 1984 ve 1985'te bir "özel misyonla" görevlendirilmişti. Sipariş şöyleydi: Uçak, ABD'nin "en yüksek hükümet çevreleri" adına, Sandinistlerin sözde uyuşturucu ticaretine karışmalarının kanıtı olarak kullanılacaktı. Videoya çekilen film geçen yılın Mart ayında Başkan'ın tüm ulusa hitaben bir olağan konuşması esnasında yayınlanıyor ve güya Sandinist İçişleri Bakanlığı'nın bir subayını Kokain dolu torbayla gösteriyordu. Sandinist subay diye gösterilen ise sırf bu amaç için kullanılan uyuşturucu mafya üyesi bir Kolombiyalı idi.

Reagan yönetiminin uyuşturucularla desteklenen özgürlük şampiyonluğu ve "özgürlük savaşçılarının" içyüzü bir kez daha sergilenmiş oluyor.

İşkenceciler nerede yetiştiriliyor?

Latin Amerika ve dünyanın diğer köşelerinde milyonlarca insan ABD destekli ve patentli katliam ve işkencenin kurbanı oluyor. Özellikle 1960'larda Pentagon tarafından geliştirilen "ulusal güvenlik doktrini" ile pek çok Latin Amerika ülkesinde ordu, ülkeyi "iç düşmana karşı savunmak" üzere eğitilmiştir ve kendi ülkesinde adeta bir işgal ordusu gibi davranmaktadır. "Hür dünyanın" değerlerini savunan bu ordulara ABD'li "uzmanlar" yol göstermektedir. Burada artık dünya kamuoyunun yakından bildiği böyle birkaç "eğitim" merkezinden kısaca söz edelim:

- *Amerika Kıtası Okulu*. Panama Kanal bölgesinde kurulan ve Panama hükümetinin talebiyle 30 Eylül 1984'te kapatılana kadar başta subaylar olmak üzere 45 bin Latin Amerikalı ordu mensubunu "iç düşmana karşı" eğitmiştir.
- *John Kennedy Askeri Eğitim Merkezi* (K.Karolina, ABD). Psikolojik savaş ve "konvansiyonel olmayan savaş yöntemleri"nde uzmanlaşmıştır. Latin Amerikalı askerleri "isyan bastırma" yöntemleri, istihbarat ve karşı istihbarat kontrgerilla faaliyetlerini planlama ve yürütme konularında eğitmektedir.
- *Amerika Ülkeleri Savunma Koleji* (G.Karolina, ABD). 1962'de kurulan bu okul Amerika Ülkeleri Örgütü (OAS) üyelerinden subayları kontrgerilla faaliyetleri için eğitmektedir.
- *ABD Ordusu Piyade Eğitim Okulu* (Georgia, ABD). 1939'dan beri Latin Amerikalı subaylara "ileri eğitim" vermektedir. Özel birimlerin örgütlenmesi ile de uğraşır.
- *Sivil ve Askeri Yönetim Okulu* (Georgia, ABD). Askeri birliklerle sivillerin ilişkisi konusunda eğitim ağırlıktadır. "Potansiyel çatışma bölgeleri"ndeki gizli operasyonlar için personel eğitir.
- *ABD Ordusu Komuta ve Kurmay Okulu* (Kansas, ABD). Üst düzey subayları eğitir. Latin Amerika ülkelerinden özel olarak davet edilenlere açıktır.
- *West Point Askeri Akademisi* (New York, ABD). Çok sayıda ülkenin ordusuna ve bu arada Latin Amerikalılara üst düzey adam yetiştirir. Eski Nikaragua diktatörü Anastasio Somoza bunlardan biriydi.

Walter Sisulu 75 yaşına hapishanede girdi

Afrika Ulusal Kongresi'nin seçkin önderlerinden olan ve yaklaşık 25 yıldır ırkçı apartheid rejiminin zindanlarında tutulan Walter Sisulu 75 yaşında. 18 Mayıs 1912'de Transkei'deki Ngcobo'da doğan Walter Sisulu, 1940 yılında ANC'ye katılmadan önce temizlikçi, fırıncı ve madenci olarak çalıştı. Özellikle 1952'den sonra eşi ve bugün Birleşik Demokratik Cephe'nin önde gelen liderlerinden Albertina Sisulu ile birlikte ANC'nin güçlü mücadelesinin ön saflarında yer aldı. ANC Genel Sekreterliği'ni üstlenen Walter Sisulu uzun yıllar boyu göz hapsinde tutuldu, çeşitli baskı ve saldırılara maruz kaldı. 1952'den 1963'e kadar çeşitli kereler hapse mahkum edildikten sonra (örneğin 1962'de altı kere tutukıanıp, sonra bırakılmıştı), 1963 yılında Nelson Mandela ve diğer ANC önderleriyle birlikte ırkçı rejimin mahkemesinde ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı ve o günden bu yana hapiste.

Walter Sisulu'nun uzun hapis yıllarını geride bırakan 75. doğum günü Güney Afrika'da ırkçı rejime karşı mücadelenin kararlılığını ve mutlaka ulaşacağı zaferi bir kez daha vurguluyor.

Bir mücadelenin belgelenişi:
"Şili'de Genel Durum"

Adı Pinochet'in binlerce kişilik yasaklar listesinde yer alan Şilili rejisör Miguel Littin 1985 yılında kendi kimliğiyle dönmesine izin verilmeyen ülkesine, illegal bir kimlikle döndü ve altı ay süreyle binlerce metrelik film çekti. Avrupa'dan üç yabancı film ekibinin, ülke içindense altı ekibin, titiz bir düzenlemeyle birbirinden habersiz ama kollektif olarak gerçekleştirilmesine yardımcı oldukları çekimlerden yararlanılarak hazırlanan bir film şimdi *Acta general de Chile* (Şili'de genel durum) adıyla Avrupa sinemalarında gösterime girmiş bulunuyor.

Rejisör Littin'in "hayatımın en onurlu işi" olarak tanımladığı çekimlerde, faşist darbeden 12 yıl sonra Şili'nin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal çöküntü, terör ve yıkım yansıyor. Ama o kadar mı? Şililiterin faşizmin karanlığında, onbinlerce insanın katledildiği vahşet koşullarında nasıl yeniden örgütlendiklerini, nasıl baş eğmediklerini, nasıl bir dayanışma içerisinde olduklarını yansıtıyor Littin'in çekimleri.

Littin bir yandan güncel olayları yansıttığı, bir yandan da ülke tarihiyle ve darbe öncesiyle ilgili hatırlatmalarda bulunduğu çekimlerde çalışmalarını illegal sürdüren siyasi örgüt temsilcilerinden sokaktaki adama, rejimin "itirafçı" işkencecilerine kadar çeşitli röportajlara da yer veriyor.

Başkan Allende üzerinde yoğunlaşan bir bölümde ise, Fidel Castro, Gabriel Garcia Mar-

(Devamı 7. sayfada)

Bir portre: Dimitri Şostakoviç
"Müzik kalbi hedeflemeli"

8 Mayıs halkların Hitler faşizminden kurtuluş günü. İkinci Dünya Savaşı'nda faşizmi ezmek kolay olmadı. Başta Sovyet halkı olmak üzere, halklar milyonlarca evladını kurban verdi. Savaşın acıları edebiyat ve sanat eserlerine mücadele kararlılığı ile yansıdı. Bu örneklerden birisi ünlü Sovyet besteci Dimitri Şostakoviç'in unutulmaz 7. Senfonisi oldu.

Şostakoviç'in tüm isteğine rağmen cepheye gitmesi uygun görülmeyince bu kez Leningrad savunmasında, kentte itfaiyeci birliklerinde görev aldı. Leningrad kuşatmasında kenti terketmemekte direnince adeta zorla tahliye edildi Şostakoviç. "7. Senfoniyi kuşatma sırasında Leningrad'dayken yazdım. Leningradlıların anayurdun bağımsızlığı için kahramanca sürdürdükleri mücadelelerine ithaf ettim. Eserim yurtseverlerin mücadelelerinin bir parçası olduğu için seviniyorum" diyordu Şostakoviç.

Faşizmin saldırısından önceki barışçı ortamı, faşizmin nasıl azgınca saldırdığını ve halkın faşizme karşı direnişini üstün bir sanat gücüyle sergileyen 7. Senfoni tüm dünyada kuşatma altındaki kentin adıyla çağrılır oldu: Leningrad.

Hitler ordularına karşı direnen Sovyet halkının, kuşatma altındaki Leningradlıların tüm dünyasa seslenişiydi bu senfoni. Leningrad kuşatmaların tüm acılarını yaşarken, onun sesini dünyanın dört bir köşesinde konser salonlarına, dayanışma toplantılarına taşıyan, radyolardan duyuran güçlü bir haykırıştı.

"Sık sık düşünürüm: Müzik kalbi hedeflemeli" diyen Şostakoviç'in müziği halkına olan derin sevgisiyle, insana bağlılığıyla, hayatın zorluklarını yaşamışlığıyla yoğrulmuştu. Onun içindir ki Şostakoviç'in müziği tam da kitlelerin kalbini bulmuştur.

Şostakoviç klasik müzik formlarına yeni bir hayat verdi. Sovyet müziği uluslararası platformda kendi özgün karakteriyle yerini aldıysa, modern müzik kültürüne önemli bir parça olarak damgasını vurduysa bunda Şostakoviç'in rolü tartışılmazdır. Son sözü, yaşamı boyunca 15 senfoni, 200 kadar şarkı, konçerto, opera, bale, sonat yazan, sahne ve film müzikleri besteleyen Şostakoviç'in kendisine bırakalım: "Bence bir sanatçının eserinde en önemli şey onun dünyaya bakışıdır. Ne zaman yeni bir kompozisyona başlasam işimi en iyi yapmaya ve ülkeme ve halkıma yararlı olmaya çalışırım. Ülkeme tüm gücümle, daima ve yorulmaksızın hizmet etmeye çabalarım."

Dimitri ŞOSTAKOVİÇ (25.9.1906—9.8.1975)

"Barışı savunmak için sesimizi yükseltmeliyiz. Açıktır ki barış için mücadele, ilerleme için, yaratıcı, yapıcı çalışma için, demokrasi için, insanlığın geleceği için mücadeledir. Militarizmi ve nefreti telkin edenleri teşhir etmek ve savaş heveslilerine mani olmak için bütün gücümüzle ve olanaklarımızla mücadele etmemek atalarımıza, çağdaşlarımıza ve gelecek nesillerimize karşı işlenmiş bir suç olur."

Dayanışma, F.Almanya'da yaşayan yazar M.Bedri KANOK ile görüştü
Yarı şaka, yarı mizah...

Söyleşi: Aydın YEŞİLYURT

□ *Lütfen kısa bir özgeçmişiniz.*

■ Hayatta inanacağımız tek varlığımız analarımızdır. Rahmetli ölmeden önce bana Sivas'ın Kapaklıkaya köyünde doğduğumu söyledi, inandım. O günden beri Sivaslıyım. İlkokula Tokat'ta, ortaokula Sivas'ta, liseye Ankara'daki bir okula yazdırdılar. Hiçbirisinden bir şey öğrenemedim. Hadi mübalağa etmeyeyim, alfabenin 29 harfini ezberden bilirim, ama kerrat cetvelindeki 7×9'u önceden düşünmeden hemen söyleyemem. Okulda vasatın altındaydım, derslere ilgi duymuyordum. O zamanlar "Yavrutürk" vardı, "1001 Roman" vardı, "Çocuk Haftası" vardı... bu dergiler bana okuldaki ders kitaplarından daha önemli, daha çekici gelirlerdi. Fransızca dersinde "Atlıhan"ı okuyordum, yakalandım. Milli eğitimin bir yetkilisi olsam bütün okullara Fantazia dersi, bir hayal kurma saati kordum. İnsanoğlunun hayal kurmayı öğrenmesi şarttır. Hayal kurup mesut olmak, 7×9'-un kaç olduğunu anında bilmekten, yahut Fransız ihtilalinin detaylarını ezberlemekten daha önemlidir. Sonra kendimi bir askeri okulda buldum... denizin tuzlu suyu, elektronik aletler, emir ve NATO tatbikatları! 1965'ten beri Almanya'dayım. Buraya gelmekle köyüme yeniden dönmüş oldum. Bir kahvemiz var; "Merhaba Mehmet Abi" diyerek giriyorum, "Merhaba gardaş" diyor. Şehrin apartmanlarını bizim Bozdağ'ın yerine koyuyorum, asfalt yollarını köyün tozlu yollarına benzetiyorum. Pencereden bakıp "her sabah erken kalktığım halde, niçin ben her şeye geç kaldım" diye düşünüyorum.

□ *Siz Almanya'ya geldikten sonra yazmaya başladınız...*

■ Doğru. Yazarın yaptığı zaten bir nevi boşalımdır. Öksürmek gibi, hapşırmak gibi, ah yahut oh çekmek gibi bir boşalım. Bu ferahlama duygusunu okuyucuya aktarabildiği oranda o yazar iyi, orta, yahut kötüdür. Ama şimdiye kadar dünyada hiçbir yazar insanın insanı ezmesini önleyememiştir. Buna dört mukaddes kitabın dört mukaddes yazarı da dahildir. Çünkü hemcinsine üstünlük duygusu doğanın insanoğluna verdiği bir kusurdur. Devenin hörgücü gibi bir şey. Egoizm insanın kulağında, gözünde, dilinde yahut elinde değil, beyin hücrelerinin ta bilmem hangi derinliklerinde yatmaktadır. İnsan dediğimiz canlı kendisini biraz tehlikede görür görmez, hemen yumruklarını sıkar, çünkü egoizm'in salgı bezleri o anda ifrazata başlamıştır. Biz ise buna mizah dilinde "Cafer su koyverdi!" deriz. Halbuki Cafer'in bunda hiçbir kabahati yok.

□ *Peki, o halde yazar kimin için yazar?*

■ Valla çok demek isterim ama, okuyucu için yazar diyemiyeceğim. En başta Basın Savcılığı için yazar, sonra yayınevleri için yazar, sonra dağıtım evleri için yazar, sonra kitapçılar için yazar, sonra eleştirmenler için yazar... ama arada bir kendisi ve okuyucusu için yazdığı da olur. Yazarla okuyucusu arasında bir sürü santral vardır... her birisi sırasıyla fişi deliğine sokup yeşil ışık yakacaklar ki, okuyucuya alo diyebilesin. Ama şimdi Türkiye'mizde her taraf otomatiğe bağlanıyor diyorlar. Bekleyelim, görelim.

□ *İyi ama, insan hakları...*

■ En tabii insan hakkı ölümdür. Ölüme götüren hastalığı ise en kısa süreye indirmek, demokratik bir devletin görevidir. Bu uğurda başıboş hastaneler, rüşvet alan doktorlar, yanlış ameliyatlar ve bilhassa pis ilaç imalathaneleri görmezlikten gelinmelidir. Öldürmeyen tek hastalık ise okuma hastalığıdır ki, özellikle bunun kökü kazınmalıdır. Ama tesadüfen hastalığı yenip hayatta kalmayı hak etmişsen, yaşama hakkın her zaman için geçerlidir... trafikten, bozuk gıda maddelerinden, bir de karakollardan uzak durmak şartıyla yaşa yaşayabildiğin kadar!

Bedri KANOK

□ *Bir de, yazarın dünya barışındaki rolü...*

■ Ne atom raketleri, ne Berlin duvarı ve ne de Türkiye'deki faiz oranları dünya barışını sağlayabilirler... tek çare gülmek'-tir! Ağlanacak halimize gülmek dahi yararlıdır. Çünkü güle güle tetik çekildiğini, hücuma kalkıldığını gördünüz mü hiç? O halde her ülkenin güldürü ve mizah yazarları özendirilmelidir. Şimdi bu ikisi ayrı mı diyeceksiniz... bence evet. Çünkü güldürü bir kabaca gıdıklamanın, mizah ise dostça bir okşamanın sonucudur; birincisinde haince bir öç alma duygusu (dikkat: salgıbezi!), ikincisinde okşayarak sonuca ulaşma çabası vardır. İkide bir yazarlarını hırpalayan demokratik hükümetlere bir başka öneri: Her yeni doğan bebeği daha kundağa sokmadan, kendisini ameliyat masasına yatırıp ismi geçen salgı bezini kesip atın!

□ *Demokratik hükümetler dediniz...*

■ Nasıl ki incirsiz, üzümsüz, yahut nohutsuz, fasulyesiz aşure pişirmek mümkün değilse, bütün hak-hukuk kavramlarını içinde toplamayan bir sistem de demokrasi olamaz; olsa olsa mokrasi olur... rasi olur... asi olur! Boğaziçi'nde oturan Müteahhit Afer Bey'le Kurudere'-de yaşayan Mızmızların Cafer bu sistemden aynı oranda nasiplerini almalıdırlar; tıpkı havadaki oksijen miktarı gibi! Yoksa Cafer'de baş ağrıları başlarken Afer'de kalp rahatsızlıkları görülür ki, Allah kimsenin başına getirmesin, ikisi de kötüdür. Yalnız Cafer gider, devletin bir 3. sınıf hastanesinde sıraya girer... ama Afer ne yapar, valla bilemem!

□ *Her öyküde kullandığınız bir "gardaş" kelimesi var...*

■ Hoşa gitme meselesi değil, bu benim kimliğim. Gardaş bir, bacı iki... bu ikisi bana baldan tatlı. Bazı melodilere tutulursun, haftalarca, aylarca mırıldanırsın... ben bir hayat boyu mırıldanıyorum. Köyde bir İsmail vardı, yaşıtımdı. İki sene önce izine gittiğimde dana çobanlığı yapıyordu. Sonra on bir yaşındaki oğlu insulin yokluğundan ölünce, karısını peşine taktı köyü terketti diye duydum. Nerede olduğunu kimse bilmiyormuş. Ama ben onun da insanlardan saklandığı yerde halen gardaş gardaş diye konuştuğundan eminim.

□ *Gurbette gelişen Türk edebiyatı için ne dersiniz?*

■ Ne diyeyim valla... Okur-yazar oranımız arttıkça yazar olarak Avrupa'daki sayımız da artıyor. Bir de kendimize okuyucu bulabilsek, terazinin gözü dengede kalacak. Ama o zamana kadar herkes kendi yazdığını kendisi okusun derim.

25 Mayıs Afrika Kurtuluş Günü'dür. Afrika kıtasında özellikle 1960'lardan sonra ivme kazanan ulusal ve sosyal kurtuluş süreçleri, Afrika halklarının kanıyla yoğrulan çetin başarıları, görkemli zaferleri getirdi. Tüm kıtayı etkileyen bu görkemli zaferlerden birisi 1975'te Angola'da kazanıldı. Bugün güneyinde ırkçı rejime karşı mücadelenin alabildiğine yükseldiği, kıtanın dört bir yanında emperyalizmin saldırıları karşısında bağımsızlık ve özgürlüğün kazanımları için kıyasıya bir mücadelenin verildiği koşullarda, Afrika'nın Kurtuluş Günü dolayısıyla, MPLA'nın seçkin önderlerinden ve özgür Angola'nın ilk devlet başkanı Agostinho Neto'nun bir şiirine yer veriyoruz.

Ateş ve Uyum

Yollarda zincir şakırtıları,
yollarda şarkıları kuşların,
yeşil ıslak ormanda
hindistancevizi ağaçlarının yumuşak cümbüşü,
yumuşak,
taptaze,
dipdiri.

Ateş.
Kuru otlarda ateş.
Ateş Cayette'nin yalım yalım yanan hapishanelerinde.
Ateş.

Yaygın alanlar.
Kaynaşmalar dört bir yanda, kaynaşmalar,
bir halkın kaynaşmaları,
tüm ufuklarda vurulmuş bir halkın.
Yaygın alanlar.
Çıkış kapıları kapalı.
Ama yukarılarda açık alanlar
güçsüz kollarda.

Sevincin ateşi,
dans,
tam-tam,
uyum.
Işıkta uyum,
renkte uyum,
seste uyum,
ellerde, kollarda, başlarda uyum.
Uyum çatlaklarında kanlı ayakların,
sökülen tırnaklarında uyum.
Uyum,
uyum da uyum.
Hey acılı sesi Afrika'nın, hey!

Agostinho NETO

(Türkçesi: A.Kadir-Afşar Timuçin)

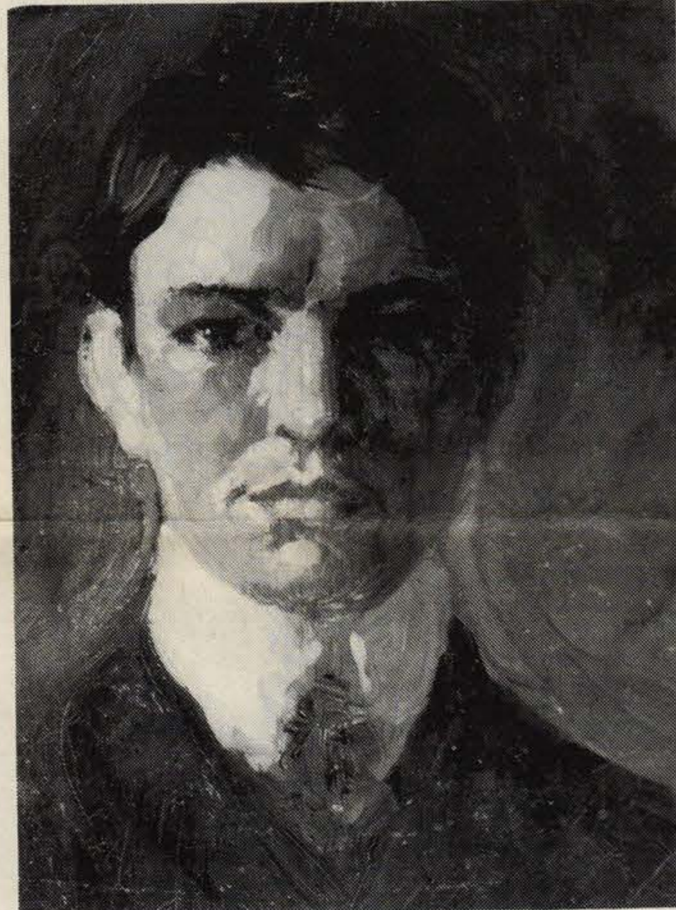
İki sergi, iki ressam: Miro ile Macke

Aydın KARAHASAN

Bugünlerde F.Almanya'da iki retrospektif sergi açıldı. Bunlardan biri Düsseldorf Kunsthalle'de Joan Miro'nun, öbürü Bonn'da Städtisches Kunstmuseum'da August Macke'nin sergileriydi. XX. yüzyıl resim sanatında iki büyük ad olan bu iki sanatçının bu nedenle sözünü etmek, eserlerinden hiç olmazsa bir kaçının üzerinde durmak gerekir. Önce Miro'nun yaşamı ve sanatı üstünde duralım:

20 Nisan 1893'te Barcelona yakınlarında Montroig kasabasında doğan Miro çağdaş sanatın en önemli ressam, grafikçi ve heykelcilerinden biri olduğu gibi sürrealizmin de (gerçeküstücü akım) en önemli temsilcilerinden biridir. 1924 yılına kadar büyük parçalar halinde İspanyol resim sanatının geleneklerinden de yararlanarak klasik ve natüralist duyarlılık içinde resimler yapan Miro, o yıldan sonra Fransız şairi André Breton'un yayımladığı "sürrealizmin manifestosu"nu imzalayarak iyiden iyiye bu akıma bağlandı. Ömrünün sonuna dek de (1983'de 90 yaşında öldü) bu akımdan ayrılmadı. Kendi deyişiyle pek çok modern ressam Picasso'nun etkisinde kaldığı halde Picasso'dan etkilenmeyen tek sanatçı Miro oldu. Çağımızda Salvador Dali, Max Ernst, René Magritte gibi önemli sanatçıların resim alanında yansıttıkları sürrealizmin belirgin özellikleri nedir? Bu akım önce Aragon, Breton, Soupault gibi genç şairlerin öncülük ettiği edebiyat alanında başladı. 1916'da Tristan Tzara Zürich'te Dada hareketini başlatmıştı. Daha sonra "Dadaizm" adını alan bu akım sürrealizmin temelini oluşturur. O dönemin genç şair ve ressamları akademik kurallara tepki gösteriyorlar yeni sanatın temellerini atıyorlardı. Sözcüğün kökeni çeşitli spekülasyonlar içerir. Kimine göre çocuk dilindeki "Dada" sözcüğünden türetildiği söylenirken bazılarına göre de Fransızca Larousse'un (Larus) gelişigüzel açılmasıyla ilk rastlanan sözcüğün seçilmesi akıma bu adı vermiştir. Bir grup şair ve ressam Zürich'te "Voltaire Kahvesi"nde toplanıyor, sanata egemen olan akademik kuralları tartışıyor, bu katı kurallara tepki gösteriyorlardı. Hele Marksizmin çağın en doğru bilimi olarak gündeme gelmesi, Lenin'in Cenevre'de 1909'da ünlü felsefi eseri "Materyalizm ve Ampriokritisizm"i tamamlaması kültür-sanat tartışmalarına daha da bir canlılık getirmişti. Cabaret Voltaire'de toplanan sanatçılar şiirde de, resimde de şu görüşleri ileri sürüyorlardı: İnsan her zaman alışılmış katı gerçekler içinde yaşamak zorunda değildir. Çok yönlü bir varlık olan insanın gerçeküstü, zaman zaman aklın kurallarından bağımsız (irrationnelle) düşler dünyasındaki istekleriyle bilinçaltı arzuları vardır. Bunları gerçekleştiremese de bu düşünceler ve düşler insanın kendiliğinden olan (spontanität) irade dışı arzu ve düşleri ile karışır. Bu düşünceler öylesine kendiliğinden doğar ki, insan bunları istese de firenleyemez; kalıplar, kurallar içine alamaz. Adeta düşsel bir otomatizm insanın bilinçaltı-bilinç üstü mekanizmasını hareketlendirir. Bu düş ve hayaller bazan saçma sapan, ipe sapa gelmez şeyler de olabilir. İşte bize gerçek dışı gibi gelen bu otomatik düşüncelerin belirli bir disiplin altına alınmadan doğrudan şiire ya da resme dökülmesinden doğan sürrealist akım şiirde pek değil ama resim sanatında oldukça ilgi gördü.

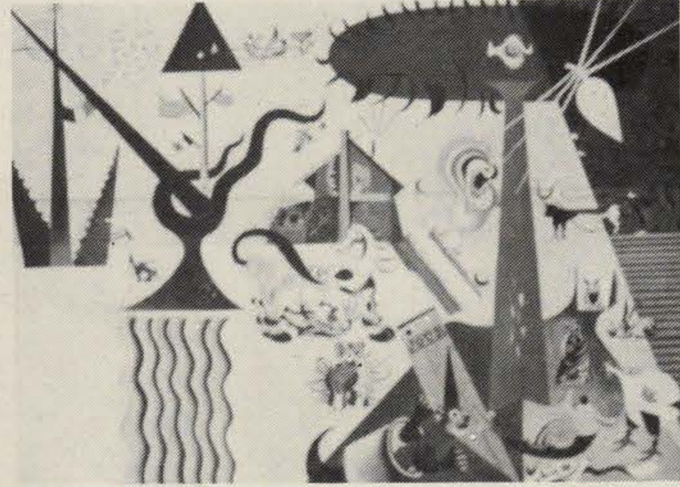
Aragon, Eluard gibi şairler şiirdeki bu sürrealist denemeden sonraları vazgeçtiler. Dali, Ernst, Magritte, Miro, Duchamp, Chirico gibi ressamlar bu alanda ilgiyle izlenen eserler yarattılar. Anlayış ve bilgi sınırlarımızı zorlarsak bize kargacık burgacık gibi görülen biçimler, gelişigüzel sürüldüğünü sandığımız renkler çok şeyler söyleyebilir. Çağımızın modern sanatçıları bu nedenle; kendi kısır alışkanlıklarına, kendi anlayışsızlıklarına göre ülke yönetmek isteyen, bilgi düzeyleri sığın da ötesinde —Aziz Nesin'in deyimiyle çukurda— olan bir takım politikacıların, yönetmenlerin ahkâm kesmelerine boş verilmesi gerektiğini ne güzel anlatmaktadırlar. Tamamen özgür, serbest, spontan, otomatik fırça sürüşleriyle kendine özgü şiirsel bir dil yaratan Miro, büyük Hollandalı ressam Vermeer'in eserlerinden de etkilenerek "Interieur Malerei" denilen (içmekan ressamlığı) akımından da yararlanarak tamamen kendi resim dilini yarattı.

Macke, otoportre, 1907

Macke, Türk Kahvesi II, 1914

Miro, Patatesler, 1928

Miro, Hollanda, içmekan, 1928

Miro, Sürülmüş Tarla, 1923-24

Joan Miro, (1893-1983)

Bu yıl 100. doğum yıldönümü nedeniyle August Macke'nin Bonn'da Städtisches Museum'da açılan sergisi de büyük ilgi gördü. 3 Ocak 1887'de Meschede/Ruhr'da doğan Macke 26 Eylül 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın henüz başladığı sırada Fransa'da Champagne'da (Şampany) vatan, millet, Sakarya diye gönderildiği cephede daha 27 yaşını bile doldurmadan vuruldu. Almanlarla Fransızların savaş kışkırtıcıları da vatan millet diye insanları kırdırır ama Sakarya yerine "Ren" ya da "Sen" mi derler onu pek bilemem. Genç yaşında gönderildiği cephede vurularak öldürülen bu sanatçının toplu eserlerini Bonn'daki galeride gördükten sonra ister istemez 70'lik general eskileri geldi aklıma. Ya bir bankada bol maaşlı yönetim kurulu üyeliği yaparlar ya da evlerinin bahçesinde can sıkıntısından çocuklarıma kalır diye diktikleri meyva ağaçlarının gölgesinde pineklerler. Bu tip insanların yanında August Macke gibi yaratıcı sanatçıların Yunus'un deyişiyle gök ekini biçercesine toprağa serilmeleri karşısında savaş kışkırtıcılarına lânetler yağdırmak da yetmiyor...

August Macke XX. yüzyılın Modern Alman Sanatı'nda Franz Marc'la beraber önde gelen adlarındandır. Franz Marc da onun gibi genç yaşında, otuz altısında Verdun cephesinde vurularak öldürüldü.

Macke 1911/12 yıllarında Münich'te Wassily Kandisky ile Franz Marc'ın kurduğu modern Alman sanatının öncü grubu (avangard) olan "Blauer Reiter" (Mavi Atlı) grubuna katıldı. Bu ad Kandisky'nin 1903'te yaptığı bir tablonun adından geliyordu. Özellikle bu grup ressamlarda mavi renk, romantizmin gizemsel simgesi olarak yorumlandığı için grup "Blauer Reiter" adını aldı. Paul Klee ile Gabriel Münter'in de yer aldığı "Mavi Atlı" grubu, sonradan Rus ressamı Alexej von Jawlensky'nin de katılmasıyla etkinliğini sürdürdü. Bu gruptaki ressamlar daha önce 1905'te Dresden'de Ernst Ludwig Kirchner, Karl Schmidt-Rottluff, Erich Heckel gibi ressamların kurduğu ve ekspresyonist eğilime ağırlık verdiği "Die Brücke" (Köprü) adlı sanat hareketiyle de ilişkiye geçtiler. Erich Heckel "Brücke" için yayımladığı manifestoda "yaratıcı çizgide olan herkes bize katılabilir" diyordu. Ama yaratıcı çizgi neydi? Sanatta yaratıcılığın sırrı henüz keşfedilmemişti. Yaratıcılıkta kişisel yetenekten toplumsal dürtüye kadar çeşitli faktörler rol oynuyordu. Hele hele alışılmışın dışına çıkmak, kalıplaşmış beğenileri yırtmak, bunun için yadırganma pahasına yenilikler aramak sanat hayatında çok rastlanan şeylerdi. Zamanında alaya alınan, adam yerine konmayan pek çok sanatçı ölümünden yıllar sonra deha mertebesine erişiyordu. Macke genç yaşında yeteneğinin gücünü ispatlamış, sanatını kabul ettirmişti. Onun sanatında fovizm ile kübizmin birleştiğini görürüz. Zaten daha önce bir Paris gezisinde Macke fovizmin öncülerinden Matisse'le tanışmıştı. Hele Kuzey Afrika yolculuğundan sonra ışık dolu renklerle kübist yorum içinde yaptığı kompozisyonlar onu sanat dünyasında ölümsüzlüğe eriştirdi.

Bu sergide Macke'nin yağlıboya, suluboya ve desenlerden oluşan eserleri var. Bu yazı yayınlandığı zaman her iki sergi de bitmiş olacak. Miro'nun eserlerinden bazıları Almanya'nın çeşitli müzelerinde daha sonra da görülebilir. August Macke'nin toplu sergisini görmek isteyenler 10 Mayıs'tan sonra Münih'e gitmek zorunda kalacaklar. 27 Mayıs 1987'den 26 Temmuz 1987'ye kadar Münih Lenbachhaus'daki Städtische Galerie'de sergilenecek olan Macke'nin toplu eserlerini bir arada görmenin mutluluğuna erişmek isteyen sanatseverler bu sergiyi orada kaçırmamalıdırlar.

Amerikan usulü düşünce özgürlüğü!

İnsan hakları şampiyonluğunu kimselere bırakmayan ABD'nin düşünce özgürlüğünden ne anladığı her yeni örnekle bir kere daha ortaya çıkıyor. Geçtiğimiz aylarda yazar Margaret Randall'ın hedef olduğu uygulamalar bunu bir kere daha kanıtladı. Ülkemizde "Sandino'nun Kızları" adlı kitabıyla tanınan araştırmacı-yazar Margaret Randall yaşamının büyük bölümünü Meksika, Kuzey Vietnam, Nikaragua ve Küba gibi ülkelerde geçirmiş, bu ülkelerde sol siyasi hareketler içinde yer almış, eski bir ABD yurttaşı. Meksika'da yaşadığı sırada, 1966'da bir Meksikalı ile evlenip ABD uyruğundan çıkmış. Daha sonra eşinden ayrılmış ve Ocak 1984'te ABD'ye dönmüş. Ekim 1985'te Göçmen Bürosu'na sürekli oturma izni için yaptığı başvuru reddedilmiş. Gerekçe: Yazılarının taşıdığı muhalif nitelik, ABD ve izlediği politikalarla bağdaşmazlığı ve bunları eleştirmesi.

Bir defasında ABD'yi "insan soyunun tanıdığı en güçlü düşman" olarak niteleme "gaflet"inde bulunan Randall'ın başına gelen uygulamaların dayanağını Mc Carthy döneminden kalma bir yasa olan McCarran-Walter Yasası oluşturuyor. Bu yasa, komünist düşünceleri savunmuş olduğu sanılanlar da dahil olmak üzere, komünistlerin ve "yıkıcılar"ın ABD'ye girmelerini engelliyor. Bu uygulamaya dayanarak ABD'ye girmesi yasaklananlar arasında geçmişte Pablo Neruda, Luis Bunuel, Julio Cortazar gibi seçkin sanatçılar vardı. Bugün ise aralarında örneğin Gabriel Garcia Marquez, Carlos Fuentes, Japon romancı Kobo Abe, ünlü tiyatro yazarı Dario Fo, eski NATO generali Nino Pasti, Nikaragua İçişleri Bakanı Tomas Borge, Başkan Allende'nin eşi Hortensia Bussi de Allende'nin bulunduğu 40 bin kişi ABD'ye giriş yasağı kapsamında bulunuyor.

Margaret Randall

Abidin Dino Essen'de

Fransa'da yaşayan ressamlarımızdan Abidin Dino 9 Mayıs tarihinde Essen'de kişisel bir sergi açıyor. 4 hafta sürecek serginin açılışı 9 Mayıs günü saat 16.00'da yapılacak. Essen Volkshochschule, Holle Str. 75 adresinde açılan sergi ile ilgili daha geniş bir yazıyı önümüzdeki sayımızda vereceğimizi umuyoruz.

Öğrenci gençliğin haklı mücadelesini destekleyelim

Yüksek öğrenim gençliği, kısıtlı haklarını kullanıp dernekler kurmaya, sorunlarına sahip çıkıp YÖK'e karşı mücadeleye başladı ya, ANAP iktidarı telaşlandı. Dernekler Yasası'nda değişiklik yapıp, mevcut dernekleri kapatma, öğrenci derneklerini rektörlere kurdurma hazırlığına girişti.

Bu, öğrencilere, "kanunlarda yazılı bazı haklarınız olsa bile, onları kullanamazsınız, kullandırtmayız" demekten başka bir şey değil. Onlara "YÖK'ün düzenine mahkumsunuz, 12 Eylül'e mahkumsunuz, kışla eğitimine mahkumsunuz" deniyor.

Kurdukları dernekleri bile, binbir baskı altında, kanunsuz engellemeler, polis baskınları, açlık grevleri, gözaltına alınmalar eşliğinde kurup geliştirmeye çalışan öğrencilere karşı girişilen bu komplo, iktidarın "demokratik haklar" konusunda ne denli tavizsiz, dolayısıyla bu hakları elde etmenin demokrat güçler açısından ne denli acil ve hayati bir sorun olduğunu gösteriyor. Gençlerin mücadelesi, haklı ve demokratik, ama henüz, yiğit kararlı ve ileri öğrencilerin omuzlarında yükseliyor. Mücadele sürdükçe kitleselleşecektir.

En başta gençler kurulu öğrenci derneklerine üye olarak, çalışmalarına katılıp mücadeleleri içinde yer alarak ANAP'ın komplosunu göğüslemeye çalışmalıdırlar. Bu yetmez, "demokratım" diyen kim varsa öğrencileri bu mücadelesinde destekleyerek demokratlığını kanıtlamakla mükelleftir. Bu mesele tırmanacak, önemli bir demokrasi sorunu olacaktır, bu anlaşılmıştır. Öğrenci gençliğin bu haklı direnişi desteklenerek rejime ağır bir şamar indirmek mümkündür. Jandarma, polis, gizli polis "öğrenci hareketine" karşı seferber edilmiştir. Bastırmak için her türlü şiddeti, baskıyı uygulayacaktır. Uygulamaya başlamıştır. Demokrasi mücadelesi, öğrencilerin yürüttüğü bu mücadele ile güçlenmektedir. Herkes elindeki imkanla öğrencilere destek olmaya koşmalıdır. "Mücadele" sihirli bir sözcük değil, herkesin haklarının gaspedilmesine karşı çıkmasıdır. "Sihirli" değil ama, sonuç alan bir sözcüktür mücadele. ANAP, gençliğin tepkisini görerek yasa teklifini komisyondan geri aldı. Ama iddiasından vazgeçmeyeceği bilinmelidir. Gençlik, elde ettiği zamanı ve imkanı hareketini yığınsallaştırmak, diğer demokratik güçlerle ilişkilerini genişletmek için kullanabilirse, demokrasi mücadelesi yeni mevziler kazanabilecektir.

MHP beraat etti

Altı yıldır süren MHP davası sonuçlandı. MHP'yi yönetenler, Türkeş dışında beraat ettiler. Türkeş'e 11 yıl 1 ay ceza verildi.

Karar "MHP'nin temize çıkması" anlamına geliyor. Çok az bir kısmı dava dosyasına girebilmiş olsa da, binlerce komünist ve devrimcinin katlini gerçekleştiren silahlı grupların MHP merkezinden yönetildiğini ispatlayan belgeler mahkemenin elinde bulunuyordu. MHP kararını kimlerin verdiği, buradan çıkıyor.

5 idam, 9 müebbet ve 224 ağır hapis cezası MHP'nin cezalandırılması değil, "davaya hizmet ettikten sonra" işi zaten bitmiş olanların harcanmasıdır. Hitler de, idama giden kanlı katil militanlarına bir telgraf bile çekmemişti.

Rejimin MHP'yi mahkûm etmeyeceği, rejimin kendisinden belliydi. "MHP davası açılmakla" umuda kapılanlar bile olmuştu. Halbuki MHP yöneticileri, 12 Eylül'e kendi felsefeleri ve programları arasındaki "farkı" anlamakta zorluk çekiyorlardı. Kendilerini hem iktidarda, hem hapiste hissediyorlardı.

Tabii MHP davası sürecek ve hüküm, demokrasi güçleri tarafından, 12 Eylülcüler hakkındaki hükümle birlikte verilecek.

ULUSLARARASI

(Baştarafı 1. sayfada)

sendikaları merkezlerinden yapılan açıklamalarda, Türkiye'de sendikal yaşamda, insan haklarının korunmasında ve "demokrasiye geçiş" uygulamalarındaki durumun Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerini normalleştirmek için yeterli olmadığı açıklandı.

Hükümetin işçi örgütlerinin protestolarını, kınamalarını duymazlıktan geldiğini kaydeden ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken, ülkedeki çalışma mevzuatının çoğu yanlarıyla Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ilkelerine aykırı olduğunu ve bunların ILO normlarına uygun hale getirilmesi için verilen sözlerin tutulmadığını belirtti. Vanderveken, DİSK aleyhinde sürdürülen yargılamaya devam edilmemesini ve DİSK'in faaliyetinin durdurulması kararının kaldırılmasını istedi.

TÜRKİYE-YUNANİSTAN

(Baştarafı 1. sayfada)

günü kurulan Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği'nin "Türk ve Yunan halkları arasında dostluk, anlayış ve işbirliği duygularını güçlendirmek ve düşmanlık kışkırtacak davranışları önlemeye çalışarak, iki ülke arasında barışçı bir diyalog kurulmasına katkıda bulunmak" üzere kurulduğu açıklandı. Geçici başkanlığına Prof.Dr.Akurgal'ın getirildiği derneğin kuruluşu ile ilgili olarak Türkiye, Yunanistan ve dünya kamuoyuna bir açıklama yapıldı.

İki ülke halkının birbiriyle ilgili bilgi ve tanışıklığa yeterince sahip olmayışının, iç siyasal ortamın siyasal kampanyaların olumsuz etkilerinin sorunların çözümünü ve dostluğun gelişmesini yavaşlattığı kaydedildi.

İNÖNÜ'NÜN ÖFKESİ DEMOKRASİYE

(Baştarafı 1. sayfada)

nılması için alınması gereken mesafenin boyutu hakkında iyi bir fikir veriyor. Aynı zamanda, kendilerine yalnız demokrat da değil, sosyal demokrat diyenlerin, demokrasi mücadelesi verdiklerini söyleyenlerin, demokratik hak ve özgürlüklerin tam geçerliğini sağlamak için iktidara talip olanların demokrasiden gerçekten ne anladıklarını gösteriyor.

Serinkanlı İnönü'deki celalete bakınız!

Türkiye'de yaşayan on iki milyon Kürdün en temel ulusal-demokratik haklarından tek birisi, ana dil hakkı ağza alındı diye anasına sövülmüş gibi tepesi atıyor!

Kürdistan'da her yerde Kürtçe konuşulduğu bir gerçek. Türk faşistlerinin Kürdistan'da Kürtçe konuşma hakkını on iki milyon insana yasaklamayı sürdürmek için uydurdukları gerekçelerin saçma sapanlığı kadar hiç bir insani ve medeni açıdan kabul edilemez olduğu bir başka gerçek. Kürdistan'da, halkın anadilini konuşma hakkı gibi bütün ulusal-demokratik haklarının baskı altında tutulması uğruna faşist terör estirildiği de bir gerçek. SHP yöneticileri kendilerini baskının, zulmün, işkencenin Kürdistan'da vardığı boyutlardan şikayetçiler. Bütün bunlar gerçekken, bir Parti merkez yöneticisinin ortaya attığı her bakımdan sembolik bir öneri —onca baskı, zulüm, işkence olgusunun altında yatan esas sorunu ucundan olsun deşmeye, kamuoyunun dikkatine sunmaya, Parti politikasına bir nebze olsun maletmeye yönelik demokratça bir öneri— neden böylesine hiddetli ve şiddetli tepkilere yol açıyor? Neden kıyamet kopuyor?

Belli ki demokrasinin "o kadarı"nı kabullenmeye ya da siyasetin "öylesi"ne el atmaya SHP üst yöneticilerinin havsalaları elvermiyor. Burjuvazinin şovenist tabularının üzerine *o kadarcık* olsun yürünmesine tahammülleri de yok, cesaretleri de.

Bu olgu sosyal demokrat SHP'nin ieolojik ve politik yapısının bir göstergesi. Aynı zamanda, rejimin hakim mihraklarının kendileri hakkındaki "olumlu" değerlendirmelerine SHP yöneticilerinin ne büyük değer verdiklerini, ağırlık tanıdıklarını da gösteriyor. Savundukların söyledikleri demokratik hak ve özgürlükler için mücadelenin hedeflerini de, araç ve yöntemlerini de kendilerine sunulan icazet sınırları dışına çıkarmayı kendileri için en önde gelen bir yükümlülük sayıyorlar. Yani siyaset yapmayı —ve de yaptıkları siyaseti— bizzat *kendileri* onlara tanınmış bir *icazet* olarak görüyorlar. O icazeti sürdürme uğruna, hatta seçim perspektifini hiç kaale almamaya razılar. Ya da seçmenin elinin her şeye rağmen onlara mahkum olduğunu düşünüyorlar.

Başbakan Özal'ın işbitirici çapaçul icraatını, şımarık dengesizliklerini eleştirmek kolaydır. Öylesine, siyaset yapmak bile denmez. Esas canalıcı noktalara dokunmaktan ısrarla kaçınmayı ya da kazara dokunulduğunda İnönü'nünki gibi "çarpıcı" tepkiler göstermeyi siyaset yapmak sanmaksa, aslında, siyaset yapmaktan uzak durmaya bir partinin kendi kendini mahkum etmesidir.

Bu bakımdan SHP'de geçen ay patlak veren sorun T.Atalay sorunu değil, E.İnönü sorunu, ya da sosyal demokrasinin kimlik sorunudur. Demokrasiyi kazanma yolunda mücadele vermek için bugünkü koşullarda sosyal demokrasiyi desteklemekten başka çare göremeyenler, eğer demokrasi anlayışları SHP'nin bu olayda sergilenen anlayışından mek parmak farklıysa, takkeyi önlerine koyup daha çoook düşünmelidirler.

İNSANLIK SUÇLARININ

(Baştarafı 1. sayfada)

ve yalnızca üst düzeydeki cuntacılar değil, çeşitli kademelerdeki işbirlikçileri de suçlarından ötürü mahkemelere çağrılmaya, mahkemeye gelmeyenler ise tutuklanmaya başlandı.

Halkın bu kararlılığı karşısında paçasını kurtaramayacağını anlayanların başlattıkları ayaklanmalarda yalnızca bundan sonrası için değil, bundan öncesi için de pazarlık yapılmak isteniyor, yani hüküm giymiş cuntacı katillerin affı talep ediliyordu. Ve daha bir kaç ay önce halkın karşı koymasına rağmen cuntacıların "af"fına boyun eğen Alfonsin bu kez yeni ödünlere zorlandığını görüyordu. Bu koşullarda Alfonsin, ayaklanmayı bastırmak üzere halktan yardım istedi. Kitlelerin hareketi ayaklanmanın bastırılmasında belirleyici oldu.

Cunta döneminde halka ve demokrasiye karşı işlenen insanlık suçlarının hesabının sorulması gerektiğini, bunun yalnızca çektirilen acıların hesabının sorulması olmayıp, demokrasinin gerçekten korunabilmesi için gerektiği bir kere daha görüldü.

"BARIŞ ÖDÜLÜ"

(Baştarafı 1. sayfada)

niyle verildiğini, halbuki, ödülü veren Türkiye'deki bugünkü yönetimin bu gibi politik değerlerden nasibini hiç almadığını ifade etti. Türkiye'de, Kürt ve Rumların öteden beri baskı altından tutulduğunu, bugün hapislerde 30 bin siyasi mahkum bulunduğunu, DİSK'in kapatıldığını ve sendikal özgürlüklerin olmadığını belirten Gerd Walter, F. Alman Cumhurbaşkanı'nın "ödülü reddetmesi" gerektiğini de söyledi.

Ödülün geçen yılki sahibinin kimliği de büyük tepkiyle karşılanmış, Luns'un eski bir Nazi militanı olduğu, askeri saldırı örgütü olan NATO'yu yönettiği vurgulanarak herhangi bir "barış ödülü"ne layık olamayacağı söylenmiş, ya da barış düşmanı birinin özenle seçilerek ödüllendirilmesinin, Evren'in koyduğu bir "barış ödülü"nün gerçek bir barış ödülü olmadığını gösterdiği belirtilmişti.

Bu ödül hep "sorun" yaratıyor, yaratacak, çünkü ödülü koyan da, veren de Türkiye halkının önünde bir "demokrasi sorunu" olarak duruyor.

35 SAAT MÜCADELESİ DEVAM EDECEK

(Baştarafı 1. sayfada)

arasında yapılacak yarım saatlik kısaltma sonucu ile de 37 saat üzerinden çalışacaklar. Ayrıca 1984 yılında haftalık çalışma süresinin 38,5 saate indirilmesinden yararlanamayan, meslek eğitimi gören gençler de bu anlaşma sonucu 1.4.1988 ile 31.3. 1990 tarihleri arasında haftada 38,5 saat üzerinden çalışacaklar.

Bunun dışında işçiler; 1.4.1987 ile 31.3.1989 arasında % 2'lik ve 31.3.1989 ile 31.3.1990 arasında ise % 2,5'luk zam alacaklar.

Toplu sözleşmenin imzalanmasından önceki süreçte, 35 saatlik çalışma süresinin kabul ettirilmesi için yüzbinlerce işçinin uyarı grevlerine katıldığı, bu mücadeleye destek vermek üzere binlerce halk komitelerinin kurulduğu, emekten yana tüm insanların var güçleriyle destekledikleri ve oluşan potansiyel sonucu işverenlerin ve gerici Kohl hükümetinin telaşa kapıldığı bir ortamda bağlanan toplu sözleşme sonrasında bu çevreler memnuniyetlerini ifade ettiler.

F.Almanya'da işçisiyle, memuruyla, esnafıyla tüm toplum kesimlerine malolan 35 saatlik haftalık çalışma süresi yönünde belli bir gelişme sağlanmakla birlikte sorun gündemdeki yerini korumaktadır ve bu tarihi hedefe ulaşmak üzere mücadele etmek herkesin insanlık görevidir.

ÖĞRENCİLERİN DİRENİŞİ DEVAM

(Baştarafı 1. sayfada)

protesto amacıyla 300 genç açlık grevine başladı.

Öğrencilerin tepkisini hesaba katan Özal hükümeti, yasa tasarısını geri aldı. Özal "YÖK yasasında değişiklikler yapmayı düşündüklerini" açıkladı. İktidar geri adım attı.

Demokratik kamuoyu gençleri yalnız bırakmadı. Halk açlık grevinde olan gençleri destekliyor. Hükümetin ve sağ basının, olayların arkasında "gizli örgütler" iddiası öğrencilere olan desteği azaltmıyor. Bu da gösteriyor ki, demokratik haklar eğer kazanılacaksa, bu mutlaka ve mutlaka, bu hakları kazanmak için mücadele vermekle olacak.

GREVLER YASALARA

(Baştarafı 1. sayfada)

gine izin verilmeyerek, işçi sınıfının sorunlarının sınırlı da olsa kamuoyuna duyurulmasının bir kez daha önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Ama açıktır ki, tüm kısıtlamalara ve engellemelere rağmen, dün NETAŞ ve Derby grevlerini yapan ve başarıyla sona erdiren işçilerin 10 binlercesi bugün de (petrol, kimya, metal, deri işkollarında) grev çadırlarında mücadelelerini sürdürüyorlar; bunların yanısıra çeşitli işkollarında 100 binlerce işçi de grev kararı almış, greve çıkacakları günü bekliyorlar, bir o kadarı da uyuşmazlık aşamasında bulunuyor. İşçi sınıfının bu mücadelesi Cunta'nın tanıdığı "yasak haklar" kapsamında değil, aksine "yasal" kısıtlamalara karşın sürüyor.

"SAKINCALI HALK"

(Baştarafı 1. sayfada)

aileleri ile birlikte, sürekli gözaltında bulunduruluyor, taciz ediliyorlar. Bu "sakıncalı yurttaşlardan" 300 bini yurtdışına çıkma yasağı nedeniyle pasaport alamıyor. Yurtdışında tedavisi mümkün hastalar, seminer ve konferanslara çağrılan bilim adamları, YÖK'ün üniversiteden attığı ama yabancı üniversitelerden çağrıldığı halde gidemeyen öğretim üyeleri, bu "pasaport yasağı" nedeniyle büyük zarar gördüler. Orhan Apaydın, Ruhi Su, yurtdışında mümkün tedavilerini yaptıramadıkları için öldüler.

1 milyon 683 bin insan herhangi bir "suç" nedeniyle hüküm giymiş bulunuyor. Bunlar hakkındaki hükmü doğrudan rejimin Ulusu ve Ozal hükümetleri vermiş. Bu denli keyfi bir uygulama çok az görülmüştür.

Bu "sakıncalı yurttaşların" dosyalarını ancak demokratik bir hükümet, kendilerine iade edebilir, bu çirkin uygulamaya son verebilir.

"VANUNU DAVASI"

(Baştarafı 4. sayfada)

Sunday Times'ta haberin yayınlanmasından hemen sonra Vanunu ortadan kayboldu. İsrail ajanları tarafından kaçırılarak, Paris üzerinden İsrail'e götürüldüğü kaydedildi. İngiliz, Fransız, İsrail istihbarat örgütlerinin bu kirli faaliyeti gözlerden gizlenirken, Vanunu "vatana ihanet" suçundan ağır hapisle yargılanmaya başladı. Ancak Vanunu'nun gizlice mahkemeye çıkarılması altı ay sürdü. Bu süre içinde siyonistler ona karşı yoğun bir düşmanlık kampanyası yürüttüler, Vanunu hapiste ağır baskılara maruz kalıyor. Avukatı ile de görüştürülmeyen Vanunu açlık grevine başladı.

"ŞİLİ'DE GENEL

(Baştarafı 5. sayfada)

quez gibi seçkin kişilerle konuşuyor, Allende'yi anlattırıyor. Littin filminde darbe öncesi Halk Birliği iktidarının, Allende yönetiminin çok yönlü bir değerlendirmesini yapmak yönüne gitmemiş. Geçmişle ilgili değerlendirmelerin ya da genel olarak yaklaşımının yeterli çözümleyicilikte olmadığı söylenebilir. Ama bu durum, çekimin önemini azaltmıyor; hayati önem taşıyan pek çok noktayı kapsayan, Şili'nin bugünkü genel görüntüsünü ve en başta da Şili'deki direniş kararlılığını tüm dünyaya yansıtan bir belgesel olarak önemini kabul ettiriyor.

KÜRT SORUNU DEMOKRATLIĞIN MİHENK TAŞLARINDAN BİRİSİDİR

(Baştarafı 1. sayfada)

münhasıran Kürt halkına uygulandığını görmek ve kabul etmek gerekiyor.

Ecevit —tüm öteki Kemalistler gibi— ülkenin bölünmezliğine, birliğine pek meraklı. Oysa dünyada olup bitenlere biraz bakmasını bilen birisi ülkenin birliğinin, asimilasyonla değil, farklı ulusların ve halkların varlığının kabulü sayesinde sağlandığını kolayca görebilir. Ulusal meseleye en doğru çözümü getiren sosyalist ülkeler bir yana, pek çok kapitalist ülkede de farklı halklar kendi ulusal kimliklerini muhafaza ederek yanyana yaşayabilmektedirler. Ecevit İskandinav sosyal demokratlarına pek hayrandır. Ne ki bir İskandinav sosyal demokratının Ecevit'in "Kürtler'in de Türk ulusunun birer ferdi olduğu" yolundaki görüşüne aklını erdirmesi olacak iş değildir. Örneğin Finlandiya'da İsveç azınlığının hakkını savunan bir *İsveç Partisi* vardır. Seçimlere katılır; Finlandiya parlamentosunda temsil edilir. Bütün bunlar İskandinavlar için çok doğaldır.

Bir başka örnek Büyük Britanya'dır. Örneğin bir İskoç kendisine İngiliz denmesini çok yadırgar. İskoçlar, Galliler, Kuzey İrlandalılar İngiliz ulusunun değil, İngilizlerle birlikte Britanya ulusunun bireyleridirler. Böyle olduğu içindir ki İskoçya'nın bağımsızlığını hedefleyen ve parlamentoda da üyesi olan bir "İskoçya Partisi"nin varlığı kimseye garip gelmez.

Kısacası Kürt sorununa çağdaş bir gözle bakmak için illa sosyalist olmaya gerek yoktur. Kürtler'in Türklerle eşit haklara sahip farklı bir ulus olduğu gerçeğini görebilmeye, sıradan demokrat olmak yeter de artar. Kürt ulusunun kendi kaderini tayın hakkını kabul etmeden gerçekten demokrat olunamayacağını Türk demokratları da kavramak zorundadırlar artık.

SOVYET ÖNERİLERİ İNSANLIĞIN ORTAK

(Baştarafı 1. sayfada)

- Füze üsleri, füze deneme alanları ve silah üretim fabrikalarının *yerinde* denetlenmesi;
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na katılan 33 Avrupa ülkesi ve ABD ile Kanada dışişleri bakanlarının biraraya gelerek Avrupa'da *konvansiyonel silahların* indirimini görüşmesi.
- Kimyasal silahların yasaklanmasıyla ilgili 1987 yılı içinde bir konvansiyon imzalanması. Sovyetler'in kimyasal silah üretimini tek taraflı durdurduklarını, kendi toprakları dışında kimyasal silah stoku bulundurmadıklarını ve kimyasal silah stoklarını imha etmek üzere fabrika kurmakta olduğunu açıklamıştır.
- Orta Avrupa, Balkanlar ve Kuzey Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler kurulması.
- Nükleer denemelerle ilgili moratoryumun ve bugüne dek nükleer, konvansiyonel ve kimyasal silahsızlanma ile ilgili sürekli tekrarlanan önceki Sovyet önerilerinin ardından, artık ABD'nin hiçbir "güvensizlik" safsatasına yer bırakmayacak netlikteki bu son öneriler karşısında, iyice köşeye sıkışan ABD ve NATO'lu müttefikleri bu kez de bir yandan Moskova'da sözde bir "casusluk skandalı" tezgahlayarak, diğer yandan da "nükleer silahlardan önce yerel çatışmaları halledelim" diyerek barış düşmanı yüzlerini iyice ortaya koyuyorlar. "Yerel çatışma"lara ise kimin neden olduğu belli.

Sovyet önerilerinin açıklanmasından sonra, ABD Dışişleri Bakanı Shultz'un Moskova ziyareti sırasında ilettiği Reagan'ın davetine karşılık M.Gorbaçov böyle bir ziyareti bir silahsızlanma anlaşmasını imzalamak üzere gerçekleştirebileceğini açıkladı.

Shultz'un Moskova ziyareti sırasında ABD'ye yeni bir öneri daha iletilerek Sovyetler'in orta menzilli füzelerle ilgili bir anlaşmaya Avrupa'daki kısa menzilli füzeleri de dahil edebileceği belirtildi.

Tüm basın-yayın organları ardı ardına Sovyetlerin yeni silahsızlanma önerileri listelerini yayınlarken Beyaz Saray'dan ses çıkmıyor.

Dayanışma YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 101634, 4100 Duisburg 1-F.Almanya. BANKA HESABI: Postgirokonto Nr: 4003 63-431, Postscheckamt Essen, BLZ: 360 100 43.

ABD'nin "ilan edilmemiş" savaşları / 3

1968 yılı sonunda 538 bin ABD askeri, Vietnam halk güçleriyle karşı karşıyaydı. Aynı yıl, Vietnam olaylarından yıpranan Johnson seçimlerde aday olmadı. Richard Nixon başkan olduğunda ise 30 bin Amerikan askeri Vietnam'da hayatını kaybetmişti. Nixon savaşı Kamboçya'ya da yaymak istiyordu. Bunu Kongre ve kamuoyundan gizleyerek adım adım gerçekleştirdi. Nixon ve güvenlik danışmanı Henry Kissinger bu işi olağanüstü bir gizlilik içerisinde yürütmekten yanaydılar, çünkü ABD tarafsızlığına saygı duyduğu Kamboçya'nın savaşa çekilmeyeceğini garanti etmişti!

Böylece B-52 bombardıman uçaklarıyla hava harbinin özel bir türü başlatıldı. Nixon ve Kissinger bu konuda sadece Savunma Bakanı Melvin Laird'e bilgi verdiler. Savaşın yeni yöneticileri, ABD Kongresi'ne bilgi vermek gereğini bile duymadılar. Ama ABD'de ve dünyada, Vietnam ve Güneydoğu Asya halklarına karşı işlenen cinayetlere karşı yoğun tepki ve protestolar her yanı sarmıştı.

Vietnam'da saldırılarını açıktan açığa sergileyen ABD "ilan edilmemiş" savaşlarından da geri durmuyordu.

ŞİLİ 1970-1973: KANLI DARBEYE DOĞRU

Şili'de Salvador Allende'nin devlet başkanlığını kazanmasından kısa bir süre sonra, 15 Eylül 1970'te ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger ve Adalet Bakanı John Mitchell, başkan Nixon'un eski dostlarından, Pepsi-Cola yöneticisi Donald Kendall ile Washington'da buluştular. Bir kahvaltıda gerçekleşen buluşmada Kendall'ın yakın dostu Augustin Edwars da hazır bulundu. Şili'nin en nüfuzlu basın-yayın-televizyon ağı patronu Edwards, ükesi ile ilgili "acı gerçeği" açıklıyordu Washington şeflerine: Allende iktidarı altında Şili, ikinci bir Küba olma tehlikesiyle karşı karşıyaydı!

Gerçekte Washington, Şili'deki gelişmeler konusunda kolları sıvamıştı bile, Edwards kahvaltı sonrası CIA şefi Richard Helms'e takdim edilirken, Nixon, Allende'nin 24 Ekim tarihinde Şili Kongresi tarafından yeni devlet başkanı olarak onaylanmasının "nasıl olursa olsun" engellenmesi direktifini vermişti bile. Henry Kissinger daha Haziran ayında, Allende'nin zaferi iyice belli olduğunda şöyle demişti: "Bir ülkenin kendi halkının sorumsuzluğu nedeniyle komünist olmasını, nasıl eli kolu bağlı seyredebiliriz, anlamıyorum." Eli kolu bağlı kalmadılar, tabii. Seçim kampanyası için Allende'nin muhaliflerine yarım milyon dolar yardım yapıldı. Ama bu girişim sonuçsuz kaldı. Bu kez Allende'ye karşı parlamento içinde oy satın alma hesabı yapıldı, ama bu iş için harcanan 250 bin dolar da işe yaramadı. ABD'nin Şili büyükelçisi Ed Korry bu kez tehdide başvurdu. Henüz görevini sürdürmekte olan Hristiyan Demokrat başkan Eduardo Frei'ye şöyle diyordu ABD büyükelçisi: "Eğer Allende iktidara gelirse, Şili ve Şililerin sefaletin ve mahrumiyetin ne olduğunu tecrübe etmelerini sağlayacağız."

Bu sırada CIA şefi Helms de boş durmuyor, en iyi adamlarından oluşan bir "gizli işler timi" hazırlıyordu. CIA'nın hazırladığı *Track-II* operasyonunun hedefi, Allende'nin görevi devralmasını bir askeri darbe ile önlemekti. Ama Helms'in adamlarının yolu üzerinde bir engel vardı: Anayasaya sadık ve rüşvet yemeyen bir subay olarak bilinen Genel Kurmay Başkanı René Schneider. *Track-II* koordinatorü Thomas Karamessines hayalkırıklığı içinde "Şili askerleri bir şeyler yapmaya istekli görünmüyorlar" diye rapor veriyordu. Bunun üzerine devreye giren ABD'nin Santiago'daki askeri ateşesi Paul Wimert, Schneider'i "etkisizleştirmeye" hazır olduklarını söyleyen iki general bulacaktı: 1969'da bir ayaklanma dolayısıyla ordudan uzaklaştırılan Roberto Viaux ve Santiago garnizon komutanı Camilo Valenzuela. Askeri ateşenin önerdiği 50 bin dolarlık prim Schneider ortadan kaldırıldıktan sonra ödenecekti. Silahlar diplomatik kurye damgalı olarak ABD'nin Santiago büyükelçiliğine ulaştırıldı. 22 Ekim'de askeri ateşe Wimert altı saat sonra yaylım ateşiyle Schneider'i öldürecek silahları Santiago'nun bir kenar mahallesinde suikastçılara veriyordu. Schneider'in öldürülmesinin ardından CIA şefi Helms "büyük bir başarı oldu... Şilililer hiç değilse bir askeri çözümün olası olduğu bir noktaya getirildi" diyordu. Ama Schneider'in öldürülmesi de Allende'nin devlet başkanlığına gelmesini engelleyemedi, Kongre, Halk Birliği adayı Allende'nin devlet başkanlığını onayladı.

Allende'nin görevi devralmasından Eylül 1973'teki kanlı darbeye kadar CIA en az 8 milyon dolar harcadı Halk Birliği Hükümeti'ni yıkmak için. ABD'nin denetimindeki uluslararası banka ve finans kuruluşları Şili'ye kredi vermeyi durdurdular. Allende iktidarı tarafından Şili'deki kuruluşları devletleştirilen çokuluslu ITT tekeli yöneticileri Şili'yi ekonomik yıkıma götürecek 18 maddelik bir program hazırlayıp, Beyaz Saray'a yollamışlardı. Bir yıl içinde Şili'ye verilen kısa vadeli kredilerin tutarı 220 milyon dolardan 40 milyon dolara düşmüş, döviz rezervi 377 milyondan 25 milyon dolara inmişti.

ABD'nin ekonomik-ticari ambargosu, sermayenin yurt dışına kaçması, işverenlerin bilinçli olarak yatırımları durdurmaları vb. ile üretim düşmüştü, enflasyon tırmanıyordu. Şili'nin hayati ihraç malı bakırın dünya pazarlarında fiyatı düşürülmüştü. Gıda maddeleri ithalatı ve sosyal harcamaları karşılamak için hükümet para basıyordu; tedavüldeki para miktarı iki yıl içinde beş katına çıktı. Emperyalizm, Allende iktidarına karşı muhalefeti artan ekonomik sıkıntılarla körüklüyordu. Ama o kadarla kalmadı.

Ekim 1972'de haftalarca süren grevler ülkede tüm yaşamı aksatıyordu. ABD bu gelişmelerin alevlenmesi için elinden geleni yaptı. 1973 Kongre seçimlerinde CIA bir kere daha Allende muhaliflerini, özellikle de Eduardo Frei'i milyonlarca dolar sarfederek destekledi. Kamyon sürücülerinin grevinin örgütlenmesi ve "ülkenin bir iç savaşa sürüklendiği ve bunu ancak ordunun önleyebileceği" propagandası için de bir o kadar para harcadı CIA.

Nihayet 11 Eylül 1973 günü Augusto Pinochet'in elebaşılığında Şili generalleri Allende iktidarına karşı ayaklandı. Allende Moneda Başkanlık Sarayı'ndan yaptığı radyo konuşmasında kararlıydı: "Hayatta olduğum sürece istifa etmeyeceğim." Ve sözünü tuttu.

Allende'nin ve Şili halkının 30 bin evladının katledilmesi ile sonuçlanacak kanlı darbe ile ilgili daha ilk haberler dünyaya ulaşıyordu ki, bakır fiyatları ve ITT'nin hisse senetleri birden yükseldi.

CIA'NIN HER TARAFA UZANAN KOLU

Ama Şili'deki kanlı darbenin tüm dünyada yol açtığı şiddetli tepki ABD'de de yankılandı. Amerikan Kongresi ve kamuoyunda ABD'nin ve CIA'nın darbeyle ilişkisi üzerine yoğun tartışmalar başladı. Henry Kissinger, "bildiğim kadarıyla CIA'nın bu eylemle hiç bir ilişkisi yoktur" diye teminat veriyordu. CIA şefi Helms de bir Senato komisyonu önünde darbenin ABD tarafından örgütlenip desteklendiği gerçeğini inkar ediyordu. İki yıl sonra ise darbedeki Amerikan parmağı resmen belgelenecekti.

1974 yılı sonlarında *New York Times* gazetesinde yayınlanan bir yazı dizisi, daha watergate skandalının etkisinden kurtulamamış olan Amerikan kamuoyunu şaşkına çeviriyordu. Şili'deki darbenin iç yüzüne değinen gazeteci Seymour Hersh, CIA'nın bu kirli savaşı yalnızca diğer ülkelerde değil, ülke içinde, yani Amerikan yurttaşlarına karşı yürüttüğünü belirtiyordu yazı dizisinde. Vietnam savaşına karşı çıkanlar CIA tarafından takip ediliyor, telefonları dinleniyor,

Halk Birliği iktidarının devlet başkanı Allende (1972)

Santiago 1973: Darbenin ardından

zor kullanılarak evlerine giriliyor, mektupları açılıyor, kısaca —aslında ABD kanunlarına göre ülke içinde çalışması yasak olan— CIA'nın her türlü komplosuna hedef oluyorlardı.

1975 Ocak ayında Amerikan Kongresi, kamuoyunda ayyuka çıkmış haberlerin de zorlamasıyla, CIA'nın ülke içi ve dışındaki eylemlerini araştırmak üzere bir komisyon kurulmasını kararlaştırdı. Komisyonun başkanı Frank Church'ün adıyla anılan Church Komisyonu'nun 110 bin sayfalık —ve de CIA'nın ancak erişilebilir kaynaklarına el atabilen— raporu bir yıl sonra Nisan 1976'da yayımlandı. Rapora göre, CIA, Şili'deki darbenin benzeri 900 büyük ve bir kaç bin de küçük çaplı komplo düzenlemişti dünyanın çeşitli ülkelerinde. Bunların hepsi de Amerikan Anayasası ve kanunlarına aykırıydı. Böylece ABD yönetimlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrası CIA yardımıyla bu türden gizli savaşları alabildiğine sürdürdüğü belgeleniyordu. CIA'nın faaliyetlerini denetim altına almak üzere bazı tedbirler düşünüldü. CIA'nın bu türden faaliyetler için bilgi vermesi zorunluluğu getirildi. Ama daha bu tedbirler Kongre'de tartışılır ve kamuoyu Chorch Komisyonu'nun açıklamalarını izlerken, Beyaz Saray gizli-açık istihbarat örgütleri vasıtasıyla yeni bir kirli savaş gündemine almıştı bile: Bu kez sıra Angola'daydı.

Angola'nın bağımsızlığına kavuşmasını engelleyemeyen Washington yine de bu ülkeyi rahat bırakmayacaktı. Karşı-devrimci UNITA ve NFLA'ya Vietnam'dan bu yana yapılan en büyük yardımla, 33 milyon dolar aktarıldı. CIA bildiğini okuyordu. haberin duyulması büyük tartışmalara yol açtığında Kongre kararıyla bu yardım durduruldu. Ama bir süre için...

ABD yönetimlerinin dünya halklarına karşı "geleneksel" kirli savaşları Jimmy Carter zamanında da sürdü. İran çöllerinde hüsranla sonuçlanan *Eagle Claw* (Kartal Pençesi) operasyonu ile Washington'un gizli-açık istihbarat örgütleriyle, Pentagon'la vb. dolu dizgin sürdürdüğü ve uluslararası hukuk, diplomasi kurallarını hiçe sayan korsanlığı bir kere daha ortaya çıkıyordu. Ama ayyuka çıkan "gizli operasyonlar" durmayacağı gibi 1981'de Beyaz Saray'a adımını atan Reagan yönetimi altındaki belki de daha önce görülmedik bir tırmanışa geçecekti.

REAGAN'LA TIRMANAN OPERASYONLAR

Reagan daha 1980'deki seçim kampanyası sırasında uluslararası ilişkilerde kaba kuvvet politikası yanlısı olduğunu açık seçik belli etmişti. ABD'nin çıkarları için "hayati önem" taşıyan bölgelere doğrudan el atılacaktı ve dünyanın dört bir köşesi ABD'nin "hayati çıkar alanı" idi!

Reagan üç cephede işe başladı: CIA geniş haklarla donatıldı, Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC) ya da popüler adıyla Washington Kovboyları yeniden örgütlendi, ordu içerisinde özel amaçlı birlikler kuruldu.

12333 sayılı Başkanlık Direktifi "gizli operasyonlar"ın kapsamını genişletiyordu. Düzenlemeye göre "özel tedbirler" diye nitelenen kirli savaşları, olağan savaş halleri dışında CIA yürütecekti. CIA'ya verilen "ulusal güvenlikle" ilgili iki direktiften biri "yabancı ülkelerdeki demokratları destekleme" adı altında, örgütü "Küba modelini" takip edecek ülkeleri engellemekle görevlendiriyordu. Nisan 1984 tarihli güvenlik direktifi ise "dünya çapında terörizmle mücadele"de sınırsız yetki tanıyordu CIA'ye.

Ulusal Güvenlik Konseyi'nde ise ilk defa ABD başkanı sandalye sahibi oluyor ve o zamana kadar genellikle karar hazırlığını yürüten Kovboyların bakanı artık bir karar merciine dönüşüyordu. Bunların ne yaptıkları özellikle 1986 sonbaharında patlak verecek İran-Contra olayında iyice açığa çıkacaktı.

Reagan'ın işbaşına gelmesinden sonra CIA'nın başına getirdiği sadık adamı, Wall-Street'in evrak ticaretinde vurgunlar vuran milyoner avukatlarından William Casey kolları sıvadı, örgütün özellikle Vietnam savaşı sırasında başlayarak, Şili darbesi sonrasında soruşturulması ile başlayan kısıtlamalara meydan okudu ve çoğu zaten pratikte işlemeyen kısıtlayıcı hükümleri dinlemediği gibi, adamlarına "kendi kendilerine güven" aşıladı. Bunun anlamı CIA'nın dizginlerinin iyice salıverilmesiydi.

Ulusal Güvenlik Konseyi'nde kotarılan kararla, Pentagon'un yardımıyla, her şeyden önce CIA'nın "operasyon özgürlüğü"yle 1981'den başlayarak Reagan yönetimi 50'den fazla "özel tedbir" uygulamasına başlıyordu: Afganistan'daki karşı-devrimcilere yardımdan, Nikaragua'daki Contra'ların milyonlarca dolar, "uzman"lar ve cephane ile beslenmesine kadar.

Bu saldırganlığın önde gelen hedeflerinden birisini ise Batı yarımkürenin en küçük ülkesi, nüfusu 200 bini bile bulmayan Grenada oluşturacaktı.

(Sürecek)

Halk Birliği döneminde önemli politik olaylar

Halk Birliği Hükümeti dönemindeki önemli siyasi olayları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

- *4 Eylül 1970'de Halk Birliği'nin ortak adayı olan Sosyalist Parti Genel Başkanı Allende oyların % 36,3'ünü alarak Başkan seçildi.*
- *Ekim ayında Genel Kurmay Başkanı Schneider gericiler tarafından öldürüldü.*
- *Sağcıların çoğunlukla bulunduğu Kongre (Parlamento) 24 Ekim 1970'de Allende'nin başkanlığını onaylamak zorunda kaldı.*
- *Kasım başında Allende göreve başladı ve Halk Birliği Hükümeti kuruldu.*
- *Nisan 1971 başında yapılan belediye seçimlerinde Halk Birliği oyların % 49,75'ini aldı.*
- *Aynı yıl Temmuz ayında bakır işletmeleri, Kongre'nin de oy birliği ile millileştirildi.*
- *ABD'nin Şili'ye koyduğu ekonomik abluka giderek şiddetlendi.*
- *Amerika'nın ünlü ITT şirketinin Şili'de iki önemli darbe teşebbüsünü bizzat örgütlediği 1972 Martı'nda açıklandı.*
- *Aynı yıl Ağustos ayında dükkan sahiplerinin boykotu başladı. Böylece ara tabakalar karşı-devrim safında eylemlerini yoğunlaştırmaya başladılar.*
- *1972 Ekim ayında kamyon sahipleri boykota başladı, dükkancılar da boykota katıldılar.*
- *Kasım başında aralarında üç kuvvet komutanının da bulunduğu yeni hükümet kuruldu.*
- *4 Mart 1973'teki seçimlerde Halk Birliği oyların % 44'ünü aldı.*
- *Seçimlerden sonra, Allende, hükümetteki üç kuvvet komutanını görevden aldı.*
- *Haziran sonunda bir askeri birliğin isyanı bastırıldı.*
- *5 Temmuz'da asker bakanların bulunmadığı yeni bir hükümet kuruldu.*
- *25 Temmuz'da kamyoncular tekrar boykota başladılar. (Bu boykotları CIA'nın ve ITT'nin büyük ölçüde mali yardımla desteklediği kısa zamanda öğrenildi.)*
- *Sağ kanadın şiddet hareketleri iyice yoğunlaştı.*
- *9 Ağustos'da kurulan yeni hükümette kuvvet komutanları tekrar görev aldı.*
- *12 Ağustos'da hükümet kamyonlara el koyma kararı aldı, ama kamyonlar tahrip edilmiş olduğundan bu karar boykotun yol açtığı zararları önleyemedi.*
- *28 Ağustos'da dört generalin bulunduğu yeni bir hükümet kuruldu.*
- *Bu sırada yeni bir askeri komplo önlendi...*
- *Fakat 11 Eylül'de genel Kurmay Başkanı Pinochet ve Kuvvet Komutanları'ndan oluşan faşist çete CIA planını uygulayarak kanlı bir darbe ile Halk Birliği'ni devirdi.*

Allende teslim olmayı kabul etmedi. Sarayı topa tutuldu. Allende ve yanındakilerin çoğu dövüşerek öldüler.

İşçi milisleri faşist ordu birliklerine karşı sokak savaşı vermeye başladılar. Özellikle başkent Santiago'da barikatlar kuruldu, ama bu direnişler fayda vermedi.

30 bine yakın devrimci-ilerici öldürüldü. 10 binlercesi zindanlara atıldı, stadyumlarda, toplama kamplarında, özel adalarda toplandı.

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum

DAYANIŞMA'NIN EKİDİR

MAYIS 1987 SAYI: 58

İslamcılarla işbirliğine herkes hazırdır

Akman YÜZBAŞIOĞLU

Demokrasi mücadelesine ilişkin olarak ileriye sürülen her teklif ve görüş, ilgiyle izlenip tartışılıyor. Tartışılan görüşlerden biri de, solcuların, islami hareketlerle, hiç değilse bazı amaçlar için işbirliği yapıp yapamayacakları, bunun mümkün ve doğru olup olmadığıdır.

Tartışmayı da doğal bulmak gerekir. Gerçi, demokrasi, barış gibi, bazı konularda islamcı örgütler ve eğilimlerle işbirliği yapılabileceği görüşü yeni değildir, bu eğilim 12 Eylül'den önce de vardı; ama belirgin şekline ulaşıp bir tez, iddialı bir yaklaşım olarak ileriye sürülmesi 12 Eylül sonrasına rastlamaktadır.

Soruya olumlu yanıt verip teorik çerçevesini de hazırlayıp ilk kez öne sürenler 12 Eylül'ün sağcı siyasi mağdurları arasından "liberal arayışı"na çıkan aydınlar oldular. Bunlar iddialarını, bir yandan 12 Eylül'ün islami örgütleri de karşısına alıp "mağdur" etmiş bulunması gerçeğine dayandırıyor, bir yandan da "sivil toplum" olgusunun bir parçası olarak gördükleri dini örgütlenmeyi, demokrasinin doğal bir unsuru olarak tanımlıyorlardı.

Bu aydınların, daha çok teorik çözümleme düzeyinde bıraktıkları bu sorunu kimileri somut politika düzeyinde ele alıp geliştirmeye çalıştılar. Henüz kesin ve somut bir sonuç ortaya çıkmış değil. Tartışılmakta olan da sorunun bu politik boyutlu olanıdır.

Tartışmalarda kavramlar çoğu zaman birbirine karışıyor. Bunda konunun en azından sunuluş biçimiyle, sol için yeni olmasının payı var. kabul etmek gerekir ki, Türkiye'de sol eksiği ve gediğine rağmen, küçümsenmeyecek bir teorik bilgi birikimine ve nosyon zenginliğine sahiptir. Bu birikime uygun düşmeyen her "yeni" şeyi yargılama eğilimi çok haklı bir eğilimdir.

Doğru, haklı ve bilimsel olanı erkenden keşfedip tartışmayı yararlı bir yöne aktarabilmek için bazı ayıklamalara ihtiyaç var. Bunlardan biri şu: İslami örgütlerle işbirliğini savunup, bunu mümkün ve gerekli, aynı zamanda doğru politik bir tutum olarak değerlendirenler, görüşlerini savunurlarken, somut olgulara dayanmaktan çok ve politikayı savunmak yerine, soyut varsayımlara ağırlık verip müslümanlığın kendisini savunmayı, islami ilkeler içinden "olumlu öğeler" bulup çıkarmayı öne alıyorlar. Böylece, onlarla işbirliğinden önce, onların işbirliğine "neden layık oldukları" ispatlanmak isteniyor. Bu, "din" olgusunu kısmen olumlamaya, materyalistlerle dindarlar arasında sadece somut-sosyal-politik değil, felsefi ortak noktalar aramaya götürüyor. Bu Marksizm adına yapıldığı ve Marx'ın tanıklığı bu noktaya kadar taşındığı için, tartışma, gereksiz bir derinlik de kazanıyor.

Eğer sorun, güncel mücadelede bazı mümkün işbirliği imkanlarının ortaya çıktığı noktasından tartışılacaksa, Marx'ın bu tartışmada hiç yeri olmamalıdır. Çünkü Marx —ve Engels— bu konuda felsefi/tarihsel bir konumdadır. Marx, dini, gerek kişisel gerekse genel-felsefi düzeyde reddetmekle asla yetinmez, bunu dünyevi sorunları tartışmaya başlayabilmenin olmazsa olmaz koşulu sayar. İnsanın kendine yabancılaşmasının "ilahi biçiminin maskesini düşürmeksizin" —yani dinin maskesini düşürmeksizin— bu yabancılaşmanın maddi biçimini —yani dünyanın sorunlarını— anlayıp kavramanın mümkün olamayacağını belirtir. Yabancılaşmanın "ilahi biçiminden" kesin olarak kurtulmayı Marx, dine düşman bir materyalist olduğu için, insanlar "manevi zincirlerini kırıp, maddi zincirlerini daha özgürce taşısınlar" diye değil, zincirlerinden kurtulsunlar diye zorunlu sayar. Marx'a göre insanın "kendi etrafında dönmeye başlaması" her türlü bilinçten önce, kendi etrafında dönmeye başlayabilmesi ise, "ilahi zincirlerini kırmasından" sonra gelir. Barış, demokrasi, ulusal demokrasi, antiemperyalizm, eğer dünyevi sorunlar ise Marx'ın tanıklığı altında din faktörünü içeremezler. Bunun için sanırız başka gerekçelere ve başka tanıklara ihtiyaç vardır.

Tartışmalardan ayıklanması gereken ikinci nokta şudur: Her bir dinin ayrı tarihsel gerçekliği ve bütün dinler için ortak tarihi bir gerçeklik vardır. Müslümanlık-hıristiyanlık karşılaştırması, dinlerin ortak tarihi gerçekliği açısından yapılmalıdır. Hıristiyanlık bugünkü şekline, büyük tarihsel çalkantılardan sonra ulaştı. Hıristiyanlık derin sınavlardan geçti, burjuva devrimlerinden ağır şamarlar yedi. Yerlerde sadece kral taçları değil, papazların cüppeleri de sürüklendi. Mussolini'ye destek veren papalar hesap vermekten kurtulamadı. Hiçbir din bu kadar köklü sınavlardan geçemezdi, çünkü hiçbir dinin merkezindeki ülkeler, merkezi hıristiyan toplumların yaşadığı derin dünyevi çalkantıları yaşamamıştı. Sözün en özet anlamıyla hıristiyanlığın "burnu sürtülmüş" maskesi düşürülmüştür. Hiçbir müslüman toplum —mesela Fransa gibi— toplumun varolan her şeyini "elden geçiren" burjuva devrimi yaşamadı, dolayısıyla islam dini, hiçbir yerde, kesin hesap vermeye çağrılmadı; hatta bugünkü Suudi kralını "islamda reform yapmak lazım" fikrine götürecek kadar, doğuşundaki ilkelere ve o günkü iddialarına bağlı kaldı. Bütün bunlardan dolayı, dinleri "ortak değerler" aramak için deşmek boşunadır.

Tartışmalardan ayıklanması gereken, kullanıldığında "demagojik" bir nitelik taşıyan şu noktanın da altını çizmek gerekir: İslam dini ve islami hareketler üstündeki baskılara karşı çıkmayalım mı, bu insanların özgürlüklerini savunmayalım mı? Elbette savunalım, dindarlar üzerindeki devlet baskısını —eğer varsa— demokrasi sorunlarımızın bir parçası sayalım. Ama tartışma bu değil ki. İslami örgütlerle işbirliğini savunmayı doğru bulmayanlar, din üzerindeki baskıya —böyle bir baskı Türkiye'de 1950'den bu yana zaten yoktur— islami hareketler üzerindeki kısıtlamalara —Türkiye'de bu da yoktur— "evet" demiş olmuyorlar ki. Tersine ve kesin olarak onlar; dinin siyasal düzeyde kullanılıp devletçe desteklenmesine karşı çıkarak, dindarlar ve örgütlenmiş dini hareketler üzerindeki kısıtlamaları reddederek ve dini örgütlerle siyasal işbirliği fikrini yadsıyarak dinin özgürlüğünü savunuyorlar. Çünkü biliyorlar ki, dinin en büyük düşmanı ona özgürlüğünü tanımaktır. Ve baskılar kadar onu dünyevi örgütlenme bazı olarak alan hareketlerin dinin özgürleşmesini engellediğini de biliyorlar.

Bir diğer önemli nokta şudur ki, faşizme karşı mücadelede "en geniş güçlerin birliği" temel hedeftir, bu çok doğrudur. "En geniş güçler" lakin, "en geniş güçler" değildir. Böyle muğlak bir kavram hiçbir şey anlatmaz. Faşizme karşı mücadelede "mağdurların işbirliği" kavramı da yoktur. "Haklı olanların işbirliği" kavramı vardır. Politik *nitelikleri* ölçü olarak kullanmayı bir kenara attığımızda, 12 Eylül'ün baş "mağdurları" arasında lümpenleri, eşcinselleri, mafyanın belli kollarını, MHP'lileri, Bülent Ersoy'u da saymamız gerekebilir. İslamcılar bunlarla elbette aynı şey değiller, ama "başka" olan özellikleri ne ise, bunlar da açıkça saptanmalıdır. Saptanmalı ne kelime, onlar bu "başka" yanlarını bilfiil ortaya koymuş ve sürekli kılmış olmalılar ki, ortak olduğumuz noktalar anlaşılabilsin.

Herhalde, "merhamet, yardımlaşma, dürüstlük" gibi kavramlar üzerinde anlaştığımız varsayımından hareketle, barış ve demokrasi sorununda da anlaşabileceğimiz sonucuna varamayız. Bu noktalarda da anlaşmıyoruz ama eğer anlaşıyorsak bunlar gibi anlaştığımız başka noktaları da saymamız gerekir. Örneğin çürük yumurta yemekten, nasırına basılmaktan hoşlanmamayı, çocuk sevgisini, ölmeyi vb. gibi bu kapsamda ortak noktalar olarak saymamız gerekebilir. Kaldı ki, yukarıda saydığımız kavramlar hiçbir nesnel ölçü olamazlar ki; Özal tekeller için dürüst bir insandır, yardımlaşma burjuva sınıfı arasında fazlasıyla vardır. Hele şu merhamet! Dini bir kavram olduğundan kuşku yok, ama herhalde bir insan için merhametin muhatabı olmaktan daha alçaltıcı bir durum düşünülemez. Luther, Osmanlı sultanlarının "çok merhametli olduklarını, bundan özel bir zevk duyduklarını" bilhassa belirtir ama "merhametli olabilmeleri için, önce her şeyin kendilerine ait olması gerektiğini" de eklemeyi unutmaz.

Müslümanlık tarafından üretilmiş hiçbir değer yoktur ki, sol tarafından benimsenebilir olsun. Marx'ın da belirttiği gerçeğin doğrultusunda şu belirleme hiç haksız sayılamaz: İslami ilkelere "yürekten ve samimi biçimde inanmış" olanlarla değil, bunun tam tersine, islam dinine karşı tutumu sahtekârca olanlarla sol arasında ortak nokta aramak daha isabetli bir seçim olurdu. Çünkü bunlar, hiç değilse "kendi etrafında" dönmeye daha yakın durmaktadırlar. Neyse ki "yürekten" inanıp inanmadığının ölçüsü bulunamayacağından ötürü, asıl olarak kendilerini nasıl ifade ettiklerine bakarak, kiminle, hangi kapsamda işbirliği kurulabileceği saptanabilir.

Dinleri ve inanışları kendilerinin olsun, kendileri ne üretiyor, ne ifade ediyorlar ki? Şüphesiz demokrasi istediklerinden, barıştan yana olduklarından, emperyalizme karşı mücadele ettiklerinden söz etmek zorundayız ki, işbirliği imkanından da söz edebilelim. Teorik ve ideolojik olarak "demokrasiyi" reddediyorlar, "materyalistlere" kendi rejimlerinde yaşama hakkı olmayacağını Kur'an buyruğu olarak duyuruyorlar; tamam bu "ileri siyasal" amaçlarıdır, "şeriat devletinde" böyledir ama ondan önce demokrasi merhalesi var, diyelim; ama onlar, mesela sosyalistlerin koydukları gibi sosyalizm amacından önceye gelen bir demokrasiyi, yani şu, adınısanını hepimizin bildiği "laik burjuva demokrasisini" nasıl buluyor, ne diyorlar? Refah Partisi'nin, Erbakan'ın, ANAP yahut DYP içindeki dinci grupların bu konuda deklare edilmiş görüşleri var mı? Onların hangi eğilimine, biz bir program maddesiyle seslenmiş oluyoruz ki, bu ortak olduğumuz noktadır? Bu sorulara olumlu ve somut bir yanıt vermek mümkün olmadığı için, şu görüş öne sürülmektedir: Biz onlara yaklaşalım, kendimizi anlatalım, karşılıklı önyargılarımız var, bunları giderelim, arkasından işbirliği gelir ve gelişir...

Önyargıların neler olduğu belirtilmemişse, bilimsel ve sınıfsal tutumları, ideolojik belirlenimleri de "önyargı" sayma sakıncası doğar. Marksistlere karşı dinci çevrelerin, kendi felsefesinden başka, burjuva ideolojisinin bir unsuru olarak özel bir bakış açıları vardır ki, bu "önyargı" değil gerçekçi bakıştır. Marksistlerin bu bakışı değiştirmeleri için, kendilerini değiştirmekten başka çareleri yoktur. Bu da olmayacağına göre bu "önyargı"(!) kalacaktır, kalmasının da bir sakıncası yoktur. Marksistlerde ise, dine ve dincilere karşı hiçbir "önyargı" olmamıştır; tam tersine, bilimsel bir tutum olmuştur. Bunu da değiştirmeye gerek yoktur, aynen sürmesinde bir sakınca yoktur. Marksistlere karşı, sadece dini çevrelerde değil, bütün toplumda ve bu arada elbette geniş işçi yığınları arasında da "önyargı" denilecekse, önyargı vardır. Bunları bertaraf etmenin yolu, somut mücadelede Marksistlerin kendilerini, oldukları gibi göstermelerinden, Marksistliklerini kanıtlamalarından geçer. Somut sınıf mücadelesi alanlarında zaten Marksistler-müslümanlar ikilemi kurulamaz ki. Kanlı Pazar'da da böyle olmamıştır; ikilem antiemperyalist gençlik hareketiyle dönemin iktidarı arasındadır. Menemen'de de, Şeyh Sait isyanında da benzerinden başka değildir; yani din değil dünyevi gerekçelerdir sözkonusu olan. Bu nedenle, eğer "önyargı" anlamında şartlanmışlıklar varsa Marksistlere düşen, bu şartlanmışlıkla uzlaşma yolları aramak değil, ona tam cepheden saldırmaktır. Burjuvazi bu şartlanmış insanları gerici amaçları için kullanıyor, buna izin vermeyip onları biz ilerici amaçlarımız için kullanalım —diyen yok ya— deniyorsa eğer, bu noktada tartışmanın da hiçbir anlamı kalmaz.

Zorluk, başta da belirttiğimiz gibi, solcu-islamcı işbirliği fikrini Türkiye'de yerine oturtmaktan kaynaklanıyor. Bunu "hareket" kapsamında düşündüğümüz için böyle oluyor. İslamcı örgütlere mensup olup da Marksistlerle de diyalog kurabilen, Marksizmin ileri sürdüğü değerlerin kimine kendini yakın hisseden pek çok "müslüman" şüphesiz vardır. Marksist hareketler içinde de dindarlığını korumayı sürdürenlerin bulunduğu inkâr edilemez. Nüfusunun tamamı müslüman olan bir ülkede "ateist hareketten" değil, Marksist hareketten söz ettiğimize göre aksini düşünmek saçmalık olurdu. Daha ileri kanıtlar da bulmak, sözgelimi MSP hareketi içinde bir hayli popüler bir yeri olan Şener Battal'ın pek çok konuda sol kanat CHP'lilerle birlikte davrandığını söylemek mümkündür. Bizim aradığımız ise, "kişi" değil, genelliği olan eğilimlerdir. Türkiye'de en azından bugün bu yok.

"Avrupa'da var" deniliyor. Buranın şartları çok değişik, faktörler değişik, insanların ve insan gruplarının konumları Türkiye'ye benzemiyor. Buradaki "ilişkilere" bakarak Türkiye için şablonlar çıkarmak çok yanıltıcı olabilir, oluyor da. Hele burada ilişkileri, siyasi çerçevesinden çıkarıp "göçmenlik" ortak paydası üzerinde kurup geliştirmeye çalıştığımızda, bambaşka ve bir hayli "renkli" sonuçlara da ulaşmanız mümkündür. İşbirliği konusunda "göçmenlik" çok "verimli" bir zemin sunuyor, göçmenliğin kendisi zaten bir işbirliği oluyor!

"İşbirliği" *kimlikle* olursa işbirliğidir, diğerine başka ad vermek gerekir. İşbirliğinin ortak konusu —veya konuları— aynı zamanda tarafların bağımsız kimliklerinin de ayrılmaz bir parçasıdır —öğesidir— ve taraflardan her biri, kimliğinin bu yanını, kendi bağımsız eyleminde de ortaya koyduğu için işbirliğinin tarafıdır. Bunun dışında işbirlikleri kurulamaz —kurulursa yaşamaz değil— hiç kurulamaz. Bu kriteri Avrupa'daki islamcı hareketlere uygulamadan onlar hakkında hiçbir fikir edinemeyiz.

Ne mesela? Belirgin bir barış programları mı var? Barış için mücadelede örgütleniyorlar, toplantı, gösteri, yürüyüş yapıyorlar, solcuları da çağırıyorlar mı? Yayınları, dünya barış sorunlarına eğiliyor mu? Bakış açıları, bu konudaki "anahtar bakış açısına" uyuyor mu? Demokrasi için mücadeleleri ne? Adını koyarak, çerçevesini çizerek, müttefiklerini sayarak yaklaştıkları bir demokrasi sorunları mı var? Bundan da geçtik, emperyalizmin Ortadoğu'daki kalelerinden Suudi Arabistan'a karşı ne düşünürler? Komünistleri kılıçtan geçiren Humeyni hakkında kanaatleri nedir? Türkiye'de değil, burada ne düşünürler? Taraftarlarını bu konularda eğitmek için ne yaparlar? F.Almanya'daki demokratik hareketlere, barış eylemlerine —Almanlarınkine— katılıp aktif rol alıyorlar mı? ABD dolarlarıyla beslenen islami hareketler —mesela Afganistan'daki, Eritre'deki— hakkındaki net görüşleri nedir? Somut bir soru: Afganistan'ın yeni liderinin yaptığı "ulusal birlik" —dileyen ulusal demokrasi diyebilir— çağrısına ne diyorlar?

Bunları, merak ettiğimiz için değil, bildiğimiz için soruyoruz. İslami hareketler yönünden bu sorulardan hiçbirine olumlu yanıt verme olanağı bulunmuyor. Solcularla "diyaloga" en yatkın bilinen bir islamcının görüşünü buraya almakta yarar var: "Kim iktidarı ele geçirirse... üst düzeydeki siyasi hakları, bütüncül ideolojiyse eğer, karşı tarafa tabiatıyla tanımayacaktır. Marksist düzende... seçme ve seçilme hakkı belki tamamen sınırlanacaktır. Müslümanlarda da aynı şeyi bütüncül ideolojilerin normal görmesi gerekir... Siyasi haklar bütünüyle her bütüncül ideolojide kısıtlanacaktır. Bu yalnız islama mahsus değil... bütüncül ideolojilerin bir özelliğidir." (Hüseyin Hatemi, *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Şubat 1987, s.31)

En "demokratının" —Hatemi kesin olarak pekçok Kemalistten çok daha ileri bir demokrattır— bile Marksistlere, en temel burjuva demokratik ve insani haklardan olan "seçme ve seçilme hakının" tanınmayacağını açıkça ve samimi olarak söylediği, bunu söyleyenin, F.Almanya'daki her şeyden ve bu arada dininden ve imanından da deklase olmuş bir-kaç "dindardan" biri değil de, Türkiye'de yaşayan islamcı bir "aydın" olduğu düşünülürse, islamcılarla-solcuların "işbirliği" hakkında belli bir fikre varılabilir.

Şu sorulabilir: Onlarda —olmasa bile— barışçılığı, demokratlığı vb. gibi biz oluşturamaz mıyız? İşbirliğine yanaşmasalar da biz işbirliği imkanlarını zorlayamaz mıyız? Hem diyelim işbirliği yapamıyoruz, bu çabamızdan ne kaybımız oldu ki?... İşbirliği yapmayı başarsak fena mı olur?

Bütün bunlar haklı sorulardır. Ama, belli bir "görüntü" vermeye değil, bir gerçek yaratmaya dönük olunduğunda sorulabilirler. Yani, ciddi planda bir şeyler amaçlanıyorsa, ciddi bir şeyler varsa ortada, tartışılabilirler. "İslam esaslarına göre kesilmiş et mamulleri sofrası hazırlama" organizatörlüğü yapılarak, içki içmeye ancak "müslüman misafirlerin" izni çıktıktan sonra başlayarak, toplu namazlara "temsilen katılarak", bayramlaşmalar öncesinde "namaz odalarını" hazırlayarak, konuk islam konuşmacılardan "Afganlı mücahit kardeşlerimiz" edebiyatı dinleyerek, sadece —zararsız— bir şeyler yapılmış olur, yani "göçmen dernekçiliği" yapılmış olur, ciddi siyaset yapılmış olmaz. Bu nedenle, "şakayı" yerinde, göçmenlik hesaplarını da "göçmen yerinde" bırakmak, bunları Türkiye'ye ilişkin siyasetin içine sokmamak, sanırız yararlı olacaktır. Hayatın böylesi "küçük ayrıntılarından" büyük iddialar oluşturmak, büyük iddiaların kendisine gölge düşürmek gibi bir sonuç vermez mi?

Herkesin "barış-demokrasi-antiemperyalizm" konularında işbirliği yapacağımız islami akım varsa, gelsin —yahut biz gidelim— işbirliği yapmaya biz de hazırız diyeceğini sanıyorum. Yıllardır sosyalizmin içinde olan —25 yıl müftülükler yapmış sosyalistler tanıyorum; ellerini sıkmak haram değildir, görüşmelere hazırdırlar. Bütün solcu grupların, Marksist hareketlerin de aynı istek içinde oldukları iddia edilebilir. "Kimse bu demokrat-barışçı-antiemperyalist islamcılar, onlarla işbirliği yapmak" her antifaşist, barışçının isteğidir. İşte güzel bir imkan ve demokrasi mücadelesinde böyle şeyler gerekli değil midir?

O halde politika yapmak için "fuzuli yedekleri" bir kenarda tutmakla, henüz solcularla dahi doğru dürüst bir diyalog kurmayı başaramamışken, derin Marksist mücadele sorunlarını bu "fuzuli yedekler" üstünde tutmayı birbirine karıştırmamalıdır. Bu hepimiz için geçerli bir yaklaşım olabilirse çok iyi olacak.

Yoksa kimsenin "kiminle işbirliği" yapıp yapamadığı, nasıl yaptığı, yerleşik ideolojik ve politik değerlerimiz alanına girmediği sürece kimseyi fazla ilgilendirmiyor.

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

Bir Cumhurbaşkanı portresi

'Ben varken kimse korkmaz'

Yeni Gündem
5-11 Nisan 1987
sayı 57

Evren Paşa'nın işbaşına geldiği anarşi ortamında verdiği demeçlerden en çok akılda kalanı "Biz vatandaş kanı dökmek istemiyoruz; istesek bunu bir ayda hallederiz" (15.2.1980, Erzurum) sözü oldu. Gerçi bu söz, 4.10.1984'te Muş'ta söyleyecek olduğu "Hainleri asmayıp da besleyecek miyiz? Dinimizde de idam vardır" demeci yanında unutulacaktı ama, insanların farklı sorumluluk mevkilerinde ve farklı koşullarda değişik düşünmeleri normaldi. Üstelik Evren, 12 Eylül'den sonra her konuşmasında barış ve kardeşliği durmadan vurgulamıştı. "Bizim dinimiz düşmanlığı değil, kardeşliği emreder. Kötülüğü değil, iyiliği önplanda tutar" (1981) ve "Eğer bir zaman gelecek böyle mezheplere ayrılmış Müslüman kişilerin birbirlerinin gırtlağına sarılacaklarını bilselerdi, muhakkak ki Hazreti Ali ile Hazreti Muaviye birbirleriyle ters düşmezlerdi" (1981) gibi demeçler bu çabanın örnekleriydi.

İlle de disiplin

12 Eylül hareketinden sonra, sıkıyönetim altında aylardır durdurulamayan anarşi kısa zamanda susturuldu. Vatandaş gece sokağa çıkabilir oldu. Ama yeni yönetim, anarşiyi durdurmanın da ötesinde hizmet vereceğini kısa zamanda göstermişti. Yeni anayasa, Türk milletinin de Türk ordusu gibi disiplinli olması ilkesine göre hazırlandı. Her ne kadar sıkıyönetim sırasında askerî cezaevlerinin kapısına cemse dayanıp Ağca'lar kaçırılmış, Kapıkule'den TIR filoları silah taşımaya devam etmişse de, Türkiye'yi 12 Eylül'e getirmiş dört suçlu saptandı ve buna göre dernekler, sendikalar, siyasal partiler ve üniversiteler yeniden düzenlendi. Dernekler kapatıldı, sendikal faaliyetlere son verildi (Türk-İş'e dokunulmadı ve genel sekreteri bakan yapıldı), siyasal partiler kapatılarak yöneticileri 10 yıllığına yasaklandı, üniversiteleri ise kapatmak yerine başlarına Doğramacı getirildi.

Her sabah bir önceki günkü ölü sayısını yazarak anarşiyi körüklemiş olan basının ne yazıp ne yazamayacağı yine her sabah telefonla yazıişleri müdürlerine bildiriliyordu. Bunlarla birlikte, kuvvet komutanlarını da yanına alarak beşi bir yerde çıktıkları yurt gezilerinde Evren Paşa'nın, "Basın hürdür, sansür edilemez" (5.11.1982, İstanbul) ve "İşçilerin siyasetle uğraşamayacakları kuyruklu yalandır, inanmayınız" (1.11.1982, Adana) gibi demeçler vermesi birtakım kuşku ve korku bulutlarını dağıtmıştı. Bu gezilerde, Devlet Başkanı'nın kendisini karşılayanlar arasında ağlayan bir çocuğa, "Ağlama, sakın korkma, bak ben buradayım, ben olduğum zaman kimse korkmaz, sen de korkma" diye teselli vermesi (18.7.1983, Erdek) hem Türk milletinin kendisine yakıştırdığı baba imajının "seven" yönünü simgeliyor, hem de "Beni öldürmek isteyenler varmış; biliyorum, siz böylelerini tükürükle boğarsınız", "Kafaları ezilecektir", ve "Edepsizleri görüyor musunuz, anayasaya mavi red oyu verilsin diye Atatürk'ün gözlerinin mavi olduğunu söylüyorlar. Elinden gelse, Atatürk onları parçalar" (2.11.1982, İzmir) biçimindeki başka demeçlerin istemeden de olsa yarattığı "döven" yönünü yumuşatıyordu.

Kültür meselesi

Bu arada yapılan ve ezici çoğunlukla kabul edilen anayasa oylamasına eklenen bir madde ile Evren Paşa'nın otomatik olarak cumhurbaşkanı olması tezvirat makinasının çalıştırılmasına yol açmış ki, Konsey'in söz verdiği tarihte gelip çatan seçimler ülkeyi başka bir sathı maile çekti. Yine de, seçimlerden önce, Evren Paşa'nın "Jenerasyonlar arasında kopukluk yaratmışız. Çocuk babasını, babası çocuğunu anlayamıyor. İş mi bu?" (10.7.1983, Erdek) diyerek şikayet ettiği iş düzeltildi ve Türk Dil ve Tarih Kurumları kapatıldı. Evren Paşa'nın kültür konusuna ne denli önem verdiği, bu değişikliği yapabilmek için bizzat Atatürk'ün vasiyetnamesinin iptal edilmesini göze almış olmasından belliydi. Bu arada İş Bankası sermaye artırma olanağı elde etti.

Sonunda seçimler gelip çattı. 12 Eylül ruhunu simgeleyen MDP'nin, emekli Orgeneral Sunalp Paşa başkanlığında başa oynaması sözkonusuydu. Bu arada Demireiciler de emekli Orgeneral Esener Paşa'yı BTP'nin başına getirmişler ama, Evren'in "Partinin başına bir emekli orgeneral getirdiler. Bundan daha haince bir oyun düşünebilir misiniz?" (18.7.1983, Çorum) demeciyle foya meydana çabuk çıkmıştı. Sonuçta, Evren Paşa'nın Nevşehir konuşmasında "Kimin kulahı kalacak, kimin düşecek, seçimde belli olacak" (31.7.1983) demecinden sonra seçimi Özal kazandı. MDP de bir süre sonra kendini feshetti.

Seçimlerle normal döneme geçildikten sonra Cumhurbaşkanı Evren, memleket faaliyetlerini birkaç noktada yoğunlaştırdı.

"Deldirtmem"

Her şeyden önce kefil olduğu ve aynen evladı gibi gördüğü için "Deldirtmem" dediği anayasayı kıskanç bir özenle korudu. Değiştirilmesi halinde "Çeker giderim" dahi dedi. Bir de YÖK konusunda olağanüstü kararlılık gösterdi. Cumhurbaşkanı, TC tarihinde en farklı cenahlardan en yoğun eleştirileri alma niteliğine sahip bulunan YÖK düzeni ve Doğramacı'ya kayıtsız şartsız destek verdi ve 1981'de söylediği "Dünyada medeni milletlerin okuma yazma nisbeti yüzde 99'un üzerindedir; biz ne zaman yüzde 99'un üzerine çıkarsak, medeni milletler arasındaki yerimizi rahatça alırız" sözünden bu yana eğitim işine verdiği önemi bir nebze bile azaltmadığını gösterdi.

Sıkıyönetim döneminden kalma davalara duyduğu ilgi, Evren Paşa'nın Türkiye'yi anarşiden kurtaran 12 Eylül rejimi öncesine dönülmesine izin vermeyeceğinin kanıtıydı. Aydınlar Dilekçesi'ne askerî savcılık tarafından dava açılmazdan üç gün önce söylediği, "Ne yapayım böyle aydını; Vahdettin de aydındı, ama vatan haini idi" (1984) sözünün yanısıra DİSK ve Barış davaları için dava sürerken verdiği suçlayıcı demeçler bunu gösteriyordu. Bu sözler her ne kadar birtakım mihraklarca "davayı etkileyecek demeç vermek suçtur" diye karşılandıysa da, Anayasa gereği Cumhurbaşkanı tarafsız olduğu için böyle bir durum sözkonusu olamazdı. Zaten, yargı güvencesi olan bir ülkede mahkemeleri etkilemek mümkün değildi. Nitekim, Şubat 1986'da bir köylünün kendisine yaklaşarak "Mahkeme otlağımızı komşu köye verdi" diye yaptığı sızlanmaya Evren Paşa'nın "Ne yapalım, mahkemeler bizim de istediklerimizi her zaman yapmıyorlar" yanıtını vermesi bu gerçeği dile getirmekteydi.

Evren Paşa sıkıyönetimler kalktıktan sonra tatil köylerinden başlayıp ortaokul yatakhanelerine, entegre et tesislerine ve müzelere dek çok geniş bir yelpazeyi içine alan inceleme gezilerine ilgi duymaya başlamıştı. Bir yandan "Kadınlar çizme yerine ayakkabı giysin. Tasarrufu öğrenelim, enflasyon düşer" (22.11.1985, İzmir) gibi ekonomik uyarıların yanısıra, çeşitli bozuklukları yerinde saptıyor ve "Yeşil papyon, siyah elbise üzerinde çok çiğ kalmış. Bordo olsa daha iyi olmaz mıydı?" (15.3.1987, Ankara) gibi çok çeşitli konularla ilgileniyordu.

Cumhurbaşkanının ekonomi ve sanat faaliyetlerine gösterdiği ilgi, ahlâk konusunu hiçbir zaman ihmal ettirmedi. Bir sergide Polonyalı ressama ait tablonun ahlâka aykırı olduğunu saptayarak kaldırttı (6.5.1986, Ankara). Hürriyet karikatür sergisine girmeden önce de sordu: "Burada açık saçık karikatür yok, değil mi?" (10.9.1986, Ankara). Bu çabalar boşa gitmedi. Örneğin, Gülhane Askerî Tıp Akademisi'nde "Seksüel Fonksiyon Yetersizlikleri" paneli sırasında söz alan Prof. Dr. Saim Mermut "Muzır Neşriyat Yasası nedeniyle bazı slayt ve filmleri gösteremiyoruz" dedi (13.4.1986). Evren Paşa'nın incelemeleri sırasındaki bütün uyarıları derhal yerine getirildi. Bunun tek istisnası, tarikat yurtlarının Milli Eğitim'e bağlanması için verdiği talimat oldu.

Cumhurbaşkanı'nın sona kalan, ama aslında ilk olarak söylenmesi gereken özelliği ise Atatürkçülüğe yaptığı vurgu oldu. "Eğer izm'li bir ideoloji aşılamak lazım gelirse; işte Ulu Önder Atatürk'ün Kemalizm ideolojisi vardır. Onu benimseyiniz" (1981) gibi yüzlerce özdeyişinde somutlaşan Atatürkçülük konusu için "Atatürk'ü tam olarak anlıyorum diyenin çıkacağını sanmıyorum" (23.7.1983, Ankara) diyen ve bu konuda inceleme kurumları kurdurarak konuya verdiği önemi gösteren Cumhurbaşkanı Evren'in bu en büyük özelliği, bu satırların yazıldığı sıralarda "Rabıta" konusunun etrafında koparılan yaygara ile unutturulmak istenmekteydi. □

BERRAKLIK VE BULANIKLIK

Görüş
Nisan 1987, sayı 5

Sosyal demokrat olmakla bilimsel sosyalist olmak arasındaki nitelik farkı çok kez gözardı ediliyor. Aralarında sınıfsal bir ayırım bulunduğuna pek de aldırış edilmiyor.

Çağatay ANADOL

Emperyalist kapitalizmin gelişmesine paralel olarak, Batı Avrupa'da 19. yüzyıl sonunda işçi hareketi içinde ortaya çıkan ve Marksizmin teorik temellerini tartışma konusu yaparak onu devrimci içeriğinden arındırmak isteyen revizyonizmin yol açtığı reformist ve oportünist sosyalizmin, günümüzde sosyal demokrasi ya da demokratik sosyalizm olarak adlandırıldığı, sosyal demokrasi teriminin böylece Birinci Dünya Savaşı öncesine kadar taşıdığı anlamdan farklı bir anlam kazandığı biliniyor.

Uluslararası bir olay olan revizyonizmin toplumsal tabanını, kendi küçük burjuva görüşleri ile birlikte, dalga dalga işçi sınıfı saflarına katılan küçük burjuva yığınlar oluşturuyor.

Ayrıca, emperyalist aşırı kârların sağladığı olanaklar sonucu, emperyalist ülkeler işçi sınıfı içinde bir işçi aristokrasisinin oluşmaya başlamasıyla ve bu oluşumun bağımlı ülkelere de yansımasıyla, bu revizyonist, reformist eğilimin ivme kazandığı da tarihsel bir gerçek.

Sosyal demokrasinin ideolojik yapısını, özellikle işçi sınıfı içindeki ayrıcalıklı konumu kapitalizmin sürüp gitmesiyle güvence altına alınan işçi aristokrasisinin ikili niteliği belirliyor. Bir yanıyla içinde yer aldığı işçi sınıfının ekonomik ve siyasal çıkarlarını savunma zorunda olan işçi aristokrasisi, öteki yanıyla kapitalizmin sürdürülmesine hizmet ediyor.

Revizyonist tezler

Kapitalizm, emperyalist aşamasında da kapitalizm olarak kalmıştı. Ama sosyal demokrasi ideologlarına göre durum farklıydı. Kapitalizm artık eskisi gibi vahşi değildi. İnsancıl ve demokrat bir nitelik kazanmıştı. Sınıflar arasındaki eski uçurum kapanmaya yüz tutmuştu. Demokrasi, sınıfların varlığına son veremese bile, sınıf egemenliğine son vermişti. İşçilerin bu "egemen sınıfsız" demokrasiye sahip çıkmaları gerekiyordu. Bir yandan sendikal savaşım, öte yandan sosyal demokrat partilerin iktidara gelerek yapısal değişimlere yol açmaları, durumu daha da düzeltecek, kapitalizm kendiliğinden eriyip gidecekti.

Marksizmin revizyonist tezlerle mücadelesi teorik, ideolojik ve siyasal alanlarda büyük bir açıklığa ulaşılmasını sağladı. Ayrıca, dramatik bir tarihsel olaylar dizisi, bu berraklığı daha da artırdı. Burjuva Alman ve Fransız parlamentoları birbirine savaş ilan etti. Sosyalist işçi hareketi bakımından olayın asıl dramatik boyutu, bu meclislerde grupları bulunan işçi partilerinin savaştan yana oy vermesiyle ortaya çıktı. Kaderini kendi burjuvazisinin kaderine, çıkarını onun çıkarlarına bağlayan işçi aristokrasisi, onun emperyalist paylaşım siyasetine ve şoven milliyetçiliğine de alet oluyor, Marksizmin bütün işçilerin kardeşliği ilkesini hoyratça çiğniyordu. İkinci Enternasyonal, işte bu yüzden çöktü.

1919'da Luxemburg ile Liebknecht'in liderliğindeki Spartakist ayaklanmanın yani Alman işçi sınıfının Alman burjuvazisini iktidardan uzaklaştırma girişiminin, ateş ve kanla bastırılmasında sosyal demokrat "sınıf kardeşleri"nin oynadıkları rol de bu berraklığa az katkıda bulunmadı.

İşte Batı Avrupa ülkelerinde, günümüzde de devam eden teorik, ideolojik ve siyasal berraklığın tarihsel temelleri bu ve benzeri dramatik öykülerde yatıyor. Bu ülkelerde sapla saman kolay kolay birbirine karışmıyor ve sosyal demokratlar ile bilimsel sosyalistlerin çeşitli sorunlar karşısındaki ittifakları ya da ittifak arayışları, taraflardan birinin ideolojik ve hatta örgütsel bağımsızlığının zedelenmesi gibi bir yan sonuç ortaya çıkarmıyor. Bu iki hareketin ideolojileri, birbiri yerine ikame edilmiyor.

Türkiye'deki bulanıklık

Ama bizim ülkemizde bu berraklığın yerini yoğun bir bulanıklığın aldığını görüyoruz. Sosyal demokrat olmakla bilimsel sosyalist olmak arasındaki nitelik farkı, çok kez her iki tarafta da gözardı ediliyor. Ve bu da solun birliği adına oluyor. Bunlardan birincisinin kapitalist sömürüyü "daha özgün, daha adil" bir sömürü biçimine dönüştürmeyi, ikincisinin ise ortadan kaldırmayı amaçladığına, öyleyse aralarında sınıfsal bir ayrım bulunduğuna pek de aldırış edilmiyor. Gölü damla damla kurutma bilgeliği benimseniyor.

Kimi köşe yazarlarımız, bazen filanca eski "hızlı devrimci"nin şimdi ANAP'ta nasıl etkin bir görev aldığını ibretle belirtmekten özel bir haz duyuyorlar. Alaturka demokrasimizin dar geçitlerde sıkıştığı dönemlerde artık sosyalist olmaktan vazgeçen kimi eski "hızlı devrimci"lerin ANAP'a ya da SHP'ye girmesi arasında sınıfsal seçim bakımından pek de bir fark olmamasına karşın, göze batanlar hep ANAP'a gidenler oluyor. Çünkü SHP sol bir partidir ve her işin başı da solun birliğidir. Filanca eski "hızlı devrimci"nin ANAP'a değil de SHP'ye gitmesi, solun birliğine katkıda bulunacaktır. Şu solun birliğinin ne mene bir birlik olduğu üzerinde durmanın vakti gelmedi mi?

İkinci bir sosyal demokrat partinin, DSP'nin seçimlere katılacağının anlaşılması üzerine ne güçlü bir kampanya üretildiği, anılarımızda henüz taze.

Hele de seçimlere girmeye kalkışacak olan bir sosyalist parti olsaydı ve hele % 5-10 oranında bir oy potansiyelini harekete geçirebileceği (hiç de hayalci değil!) kestirilseydi, hayali ve içi boş bir 'solun birliği' kavramı etrafında çok daha güçlü bir karşı çıkışla karşılacağından emin olabilirsiniz.

Demokrasi isteğinin başka her şeyi bastıracak kadar güçlü oluşu, geçmişten gelen bulanıklıkla birleşince ortaya bu manzara çıkıyor. Oysa her şeyi bastıracak kadar ya da **her şeyin önüne geçecek kadar** güçlü bir demokrasi isteği demek, bu kavramın iyice soyutlaşması, demokrasisizliği üreten tarihsel ve sosyal yapının gözardı edilmesi, çağımızda, hele de Türkiye gibi oluşum tarihinin hiç bir bölümünde ilerici bir misyonu olmamış bir burjuvaziye sahip bir ülkede demokrasi mücadelesi ile emekçi halk ve işçi mücadelesi arasındaki sıkı bağın hiçe sayılması demektir. O zaman da hiç olmayacak bir 'duaya amin demek'ten ileriye gidilemez. Yani geçmişte Demokrasi için Ecevit'in etrafında yoğunlaştırılan umut ne kadar sonuçsuz kalmaya mahkûmsa, şimdi de SHP veya bir başka burjuva akıma hasredilecek enerji aynı şekilde sonuçsuz kalmaya mahkûm.

Bilimsel sosyalist solu etkisizleştirmekten başka kayda değer bir sonuç vermeyecek olan bu türlü bir sol birlikçilik anlayışı yeni değildir. Böyle bir anlayışa duçar olanlar, kendilerini bilimsel sosyalist olarak nitelemelerine karşın, 1970'li yılların ilk yarısında bilimsel sosyalist nitelikli bir partinin oluşturulma çabalarına karşı çıkanlar arasında da vardı. Başlıca gerekçeleri de, sosyalist mücadele için durumun henüz elverişli olmamasıydı. (Başka gerekçelerle karşı çıkanların tutumunu tartışmıyoruz.) Hele sosyal demokratlar bir iktidara gelsin, dört dörtlük bir demokrasiyi getirsin, sosyalist mücadele ondan sonra yapılsındı. Bu yolun yolcuları, sömürülen sınıfın örgütlenme ve siyasal mücadele hakkını, sömürücü sınıfların siyasal partilerinden biri adına ertelediklerinin farkında görünmüyorlardı. Önerileri kendilerine o kadar akla yatkın, o kadar tartışılmaz bir doğrulukta görünüyordu ki, örgütlenmeyi savunanların anlayışsızlıklarına çok şaşıyor, onların davranışını biraz da Donkişot'ça buluyorlardı.

Bugün de demokrasinin fethini sosyal demokrat partilere ihale eden anlayışlar, bilimsel sosyalist iddialarla dile getirildikleri ölçüde, aynı kategoriye giriyor ve karşımıza şu ya da benzeri sorularla çıkıyorlar:

- Sosyal demokrasinin iktidara gelmesi, bizim için öbürlerinin gelmesinden daha iyi değil mi? Sosyal demokrasiyi daha sola çekmek bizim görevimiz değil mi? Sosyal demokrasiyi basamak olarak kullanamaz mıyız? vb...

Kimin basamağı?

Kendi işini başkalarından beklediği için, başkalarının yapacaklarıyla kendi yapacaklarından daha çok tasalananların sorularıdır bunlar. Sosyal demokrasiyi iktidara getirmek için sosyal demokratlar uğraşsın. Sosyalistler kendi iktidarları için çalışsın. Bu ilke, seçimlerde hangi partiye oy vermenin daha uygun olacağı yolundaki konjonktürel soruna indirgenmesin. Sosyalistlerin kendi iktidarları için çalışma yolundaki girişimleriyle sınıf mücadelelerinin daha etkin ve daha doğru yönlerde geliştirilmesi, sosyal demokratların hiç değilse bir bölümünü daha sol konumlara da çekecektir kuşkusuz. Ama böyle bir sonuç, sosyal demokratlara kızıl çalmak gibi işçi sınıfını pek de tasalandırmayan bir erek doğrultusunda uğraş verildiği için değil, ülkenin devrimci potansiyelinin harekete geçirilmesi dolayısıyla, işçi sınıfı siyasal hareketinin bir çekim merkezi durumuna gelmesinin yan ürünlerinden biri olarak ortaya çıkacaktır.

Sosyal demokrasiyi basamak olarak kullanmak isteyenlerin, sosyal demokrasiye basamak olma olasılıkları son derece yüksektir. Sosyal demokrat bir parti, ister batı ülkelerindeki gibi işçi kökenli ve işçi tabanlı olsun, ister ülkemizdeki gibi işçi hareketinin dışında kurulsun, "hangi düzen?" sorusuna, eninde sonunda "kapitalizm" anlamına gelen bir yanıt verecektir. Çünkü ideolojisinde ağır basan öğe, kapitalizmdir. İşçi sınıfı ideolojisinden yana olan bir ya da bir grup insan, sınıfsal bakımdan burjuvazi alanında kalan bir örgütü kendi yandaş olduğu ideolojiye her basamak yapma girişiminde, kendi gerçek kimliğini kitlelerden gizlemek, bu "basamak"ta etkinlik kazanabilmek için herkesten çok sosyal demokrat kesilmek, işçilere, emekçilere sosyal demokrasinin önerilmesine hizmet etmek zorunda kalacaktır. Sonuçta basamak olarak kullanılan, sosyal demokrasi değil, onların "naçiz vücutları" olacaktır.

Bu bulanıklığın tarihsel bir temeli olmalı. Ve bu temel titizlikle incelenmeli.

Temel yanılgı

Özellikle de örgütlü sosyalist hareketin başlangıç yılları irdelenmeli. Bu hareketin, emperyalizme karşı bağımsızlığı, saltanata karşı cumhuriyeti haklı olarak savunurken, kendi sınıfsal ideolojisine nasıl yabancılaştığı araştırılmalı. Bizce temel yanılgı, Kemalist hareketi desteklerken, ilk örgütlü bilimsel sosyalist hareketin, genç burjuva hareket ile genç işçi hareketi arasındaki uluslararası sınıf ve erek ayrımlarının tam bir açıklıkla çizilmemesindeydi. Bir güçsüzlük psikozu sonucu, kendi bağımsız kimliği ile öne çıkmaya çalışmak yerine, burjuvazi kampındaki ayrımlara bel bağlanmasında; bu ayrımlardan işçi sınıfı hareketi açısından daha tehlikeli olanlara cephe almaya kalkışırken, onların karşıtı olarak görünen öteki burjuva harekete sıkı sıkıya bağlanmaya özen göstermesinde; böylece aracı amaca dönüştürmesindeydi. Kısacası, daha doğarken kendine yabancılaşmasıydı. Ve sonuç, "ilerici" burjuva hareket ile siyasal işçi sınıfı hareketi arasındaki ayrım çizgilerinin belirsizleşmesi oldu.

Oysa, sınıfsal hareketin temellerinin atılma döneminde, onu bütün öteki hareketlerinden açıkça ayırmaya özen göstermek, her şeyden daha önemliydi.

Böylece, 1960'lı yıllarda Kemalizm ile sosyalizmin, 70'lerden sonra ise sosyal demokrasi ile sosyalizmin birbirine karıştırıldığı, bu karışıklık içinde, sosyalizm yerine sosyal demokrasinin ikame edilmek istendiği bir durum çıktı ortaya.

Açıklıktan kaçınmanın genç proleter hareketi tehlikelerden koruyacağı varsayılıyor idiyse, tarih bunu doğrulamadı.

Sonunda, sosyalist hareket, hem kendi içinden, tabii hem de kendi dışından, sosyal demokrasinin eksiğini tamamlayacak bir parça gibi görülür oldu. Oysa, tamamlayıcı parça ile tamamlanan bütün arasında ne fiziksel eşitlik olabilir, ne de siyasal eşitlik. Parça ile bütün arasında eşitliğe dayanan bir ilişki, eşitlik temelinde bir işbirliği, bir ittifak, bir koalisyon kurulamaz. Bütün bunların olabilmesinin ilk koşulu, sosyalist hareket konusundaki "tamamlayıcı parça" anlayışının hem kendi içinde, hem kendi dışında yıkılmasıdır. Ama önce kendi içinde yıkılması gerekir.

Bulanıklığı berraklığa dönüştürme yolunda, son on yıl içinde az mesafe alınmamasına karşın, daha da ilerlemek gerekiyor. Bu yol, katlanılacak yorgunluğa değer. ■

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

Görüş AYLIK DERGİ — Nisan 1987, sayı 5

HANGİSİ GERİCİLİK?

Dini akımların yaygınlaşması hem kitlelerdeki sosyal uyanışı frenlemeye hizmet ediyor, hem de burjuvazi, yanlış hedef gösterme imkânına sahip oluyor

Sabahattin KERİM

''İrtica hortladı!'' 60 küsur yıllık Cumhuriyet tarihinin eskimeyen ''leitmotiv''lerinden birisidir ''irticanın hortlaması''. Bir bakıma kanıksanmıştır, ama yine de her defasında üzerinde olmadık spekülasyonlar yapılır. Ve sonunda da ''çok partili'' düzene geçişten itibaren adeta kuraldır bu- ''zinde güçlerin hassasiyeti'' hatırlatılarak aba altından sopa gösterilip irticaya **haddi** bildirilir. İrtica da, çizmeyi aşmanın -yani haddinden fazla hortlamanın- zamanı olmadığını kavrayıp geri çekilir ve sular bir süre için durulur.

Biliniyor, ''irtica''nın siyasi dildeki anlamı, frenklerin ''reaction'' dedikleri **gericilik.** Yani irtica, kurulu düzeni beğenmeyip daha eski bir düzeni özleyenlerin, o düzene -veya düzenlere- **geri** dönüşü hedefleyen uğraşları. Örneğin kapitalist düzende burjuvazinin egemenliğine karşı çıkıp yeniden aristokrasinin iktidarını hedefleyen akımlar irtica sayılıyor. Fransa'daki ''Restoration'' hareketi bunların en ünlülerinden biri. Benzeri şekilde sosyalist bir düzende kapitalizme geri dönüşe yönelik hareketler gericilik, yani irtica kapsamına giriyor.

Ne ki bizim siyasi literatürümüzde ''irtica'' kelimesi bir çeşit anlam sapmasına uğramış. İrtica denince münhasıran dini akımlar kastediliyor. Çember sakallı, eli tespihli, başı takkeli ''mürteci'' tipiyle de, ''irtica = dinci akım'' imajı beyinlere hakkediliyor. Böylece de hedef saptırılıyor, geniş emekçi yığınların çıkarlarını tehdit eden esas gericilik mihrakları ve gerici siyasetler gözlerden gizlenmiş oluyor.

Cumhuriyet yeni kurulduğunda ve kapitalizmin emekleme döneminde ''irtica'' gerçekten irtica idi, geriye dönüş anlamında, yeni düzen için bir ölçüde tehlike oluşturuyordu. Osmanlı yönetimine İslami kurallar damgasını vurduğu için bu irticanın dini motiflerle kendine yol açmak istemesi doğaldı. Bu olgu da irtica ile dini akım arasındaki özdeşlik imajının yaygınlaşmasına ve kökleşmesine hizmet ediyordu.

Ne ki zamanla -kapitalist üretimin egemen hale gelip, burjuvazinin hakimiyetinin pekişmesiyle birlikte- dini irtica rejim için tehlike olmaktan çıktı. Bundan dolayıdır ki özellikle ''çok partili'' düzene geçişten itibaren ''gericilik kaynağı'' dini akımların sırtını en çok sıvazlayanlar, onların toplumda yaygınlık kazanmalarına en çok hizmet edenler, **yeni** düzenin sahibi burjuva sınıfı ve onun temsilcileri olmaya başladılar. Başlangıçta kan dökerek bastırılan irticaya burjuvazinin kucak açmasının bir sebebi olmalıydı. Nitekim de vardı. Çünkü kapitalizm geliştikçe burjuvazi de **gericileşiyordu.** Ve böylece iki gerici mihrakın elele vermeleri doğallaşıyordu. Üstelik bu sayede burjuvazi bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu: Dini akımların yaygınlaşması hem kitlelerdeki sosyal uyanışı frenlemeye hizmet ediyor, hem de gericiliğin esas kaynağı olan burjuvazi, böylece kendisini gözlerden saklayıp, sıkıştığında yanlış hedef gösterme imkânına sahip oluyordu.

Türkiye'de mevcut sosyo-ekonomik formasyon kapitalizm olduğuna göre esas gericiliğin burjuvaziden kaynaklandığı görüşü tutarsız olmuyor mu? Bir başka deyişle burjuvazi, kapitalizmden daha geri bir yapıya dönmeyi değil de mevcut düzenin **korunmasını** savunduğuna göre, onun siyasi eğilimine damgasını vuranın **muhafazakârlık** olması gerekmez mi?

Doğrudur, burjuvazinin yegâne amacı Türkiye'de kapitalizmin ebediyen varlığını sürdürmesidir. Yani mevcut düzeni **muhafaza** etmektir. Ne ki mevcut düzen, objektif ölçütlere göre öylesine sıfırı tüketmiştir ve öylesine yenilenmeye -yani aşılmaya- muhtaç hale gelmiştir ki, onu **muhafaza** edebilmek için, burjuvazi gerektiğinde gericilik yapmaktan geri durmamaktadır. 1961'den bu yana anayasanın başından geçenler çağımızda geriye doğru gidişin en tipik ve ibret verici örneklerinden sadece biridir. Kendilerini muhafazakâr olarak niteleyen partilerin ve kişilerin demokrasiye bakış açıları da bu konuda şaşmaz bir turnusol kağıdıdır. Bunların tekmili ''Batı demokrasisi''nin doğuştan hayranıdırlar ama Türkiye'deki geniş emekçi yığınların demokratik hak ve özgürlüklerinin de yeminli düşmanlarıdırlar. Kapitalizm muhafaza edilecek ise, onun olmazsa olmaz kurumlarıyla, demokratik hak ve özgürlüklerle birlikte muhafaza edilmesini savunmak, çağımızda şarttır. Bu yapılmadığı gibi, demokrasinin zaman zaman askıya alınması dahi onaylanıyorsa, bu burjuvazi için muhafazakârlıktan daha geri bir konuma düşmek anlamına gelir. Bunun da siyasetteki karşılığı düpedüz gericiliktir. Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklere saygılı bir burjuva sınıfın olmayışı muhafazakârlıkla gericiliğin böylesine içiçe girmesine yol açmaktadır.

Kaldı ki, ''irtica'' kapsamı içinde görülen dini akımların da mevcut sosyo-ekonomik formasyonu geriye doğru değiştirmeye yönelik bir iddiaları yok. Onların da amacı -tıpkı burjuvazi gibi- kapitalist düzenin muhafazası. Ancak devletin ve sosyal hayatın İslami kurallara göre düzenlenmesini istedikleri söylenebilir. Böylesinin ise burjuva anlamda dahi demokrasiyi dışlayan bir rejim olduğu besbelli. Kısacası, demokratik hak ve özgürlüklerden haz etmeme noktasında da burjuvazi ile dini akımlar arasında bir paralellik var. Zaten emekçi yığınların taleplerinin bastırılmasında uyum içinde olmalarının nedeni de bu.

Öyleyse, ''türban olayı'' nedeniyle, haftalar boyu Türkiye'de siyasetin başlıca gündem maddesinin ''irtica'' olması, suni bir olay mı?

Bir bakıma öyle. Yani bir tür kayıkçı dövüşü. Çünkü Türkiye'de dini motifli siyasetlerin en ufak bir iktidar şansı olmadığını burjuvazi gayet iyi biliyor. Bunun çeşitli nedenleri var.

Her şeyden önce İslami yapıyı mevcut ekonomik alt yapının üstüne oturtmak maddi olarak hemen hemen imkansız. Çünkü İslam, semavi olduğu kadar, daha doğuşunda dünyevi bir din. Yani dünyevi hayatın pek çok yönünün nasıl düzenleneceği kitapta yazılı. Kapitalizm öncesinin basit yeniden üretim ilişkileriyle bağdaşabilen bu düzenlemenin, günümüzün dünya sistemi haline gelmiş kapitalist ekonomileriyle bağdaşması imkânsız. Kitapta yazılı olanlar Allah'ın kelamı oldukları için mevcut alt yapı ile siyasi ve sosyal İslam düzenini **uzlaştırmak** da mümkün değil.

Dini akımların sınıf mücadelesindeki konumları da onlara Türkiye'de bir iktidar şansı tanımıyor. Bugün Türkiye'de sosyal kutuplaşma, tekelci burjuvazinin başını çektiği egemen ittifak ile emekçi halk yığınları arasındadır. Kapitalizm mesafe katettikçe saflaşma daha netleşiyor. Bir başka deyişle bugün Türkiye'nin kaderinde söz sahibi başlıca iki güç var. Son değerlendirmede Türkiye'de bu güçler düzene damgalarını vuracaklar. Burjuvazi egemenliğini koruduğu sürece kapitalizm de —kronikleşen bunalıma rağmen— varlığını sürdürecek; emekçi kitleler, işçi sınıfının öncülüğünde iktidara geldiklerinde ise sosyalizme ilerleyen bir düzenin kapıları açılmış olacak.

Dini motifli siyasetlerin sosyalizmle uzak yakın ilişkileri olmadığını, buna karşılık kitapta da yeri olan ticarete çok daha uygun düşen kapitalizmi savunduklarını biliyoruz. Öyleyse dini akımların iktidar şansı ancak ve ancak burjuvazinin, en başta da büyük burjuvazinin desteğini sağlamalarına, sağlamak da yetmez bizzat büyük burjuvaziyi teslim almalarına bağlıdır. Bu kadarını her halde dinci akımların kendileri dahi hayal etmezler.

Öyleyse dini akımlar için iktidar şansını bir halk hareketinde, ya da bir orta katmanlar hurucunda aramaktan başka çare kalmıyor. Oysa içinde bulunduğumuz şartlarda geniş yığınları harekete geçirecek esas motifler, onların başlıca problemi olan geçim sıkıntılarına, son zamanlarda pek popüler olan deyimle ''açlık sınırında yaşamalarına'' çözüm getirecek türden olmak zorundalar. Gerçi dini ideolojinin yaydığı tevekkül ve tahammül, kurtuluşu öbür dünyada arama türünden motifler de hayatın acılarına karşı bir tür ''çözüm'' işlevi görürler. Ama bu tür motiflerin kitleleri hareketlendirmeye değil, aksine sessiz sedasız ve tepkisiz kılmaya hizmet edeceği açıktır. Çalışan insanlar, ancak ve ancak bu devamlı kötüye gidişin kendileri için bir kader olmadığını, kendileri için sosyal kurtuluş yolunun mücadeleden geçtiğini kavradıkları ölçüde sıkıntılarına çare aramak için davranacaklardır. Örneğin emekçi yığınlar geçim şartlarındaki kötüleşme ile demokrasideki azalma, yoksulluğun, pahalılığın, rüşvetin, fuhuşun, intiharların, salgın hastalıkların artması ile baskının artması arasındaki paralelliği açıkça görmekteler, bunlar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini hızla kavrıyorlar. Kimse ''din elden gitti, onun için her geçen gün halimiz berbatlaşıyor'' diye düşünmüyor. Öyleyse kısa vadede kitleleri harekete geçirecek başlıca motif, en hayati talepleri dile getirip savunabilmek için temel demokratik hak ve özgürlükleri elde etmek şeklinde somutlanıyor. Oysa biliyoruz itaatın esas olduğu dini akımlar için emekçilerin demokratik hakları bir anlam ifade etmiyor.

Denecek ki, dini akımlar küçümsenmeyecek bir yaygınlıkta örgütleniyorlar ve emekçi kitleler arasında da kendilerine bir hayli taraftar buluyorlar.

Doğrudur, ama tartışma konumuz bu oluşumun ''rejimi tehdit eden bir irtica hortlaması'' olup olmadığı... Şayet dinci akımların sömürü ve baskıya karşı tevekkülü yaydıkları doğruysa —ki doğru— bu tür gelişmeler, sömürü ve baskının esas kaynağı olan egemen güçlere itaati de beraberinde getirir. Buna karşılık aynı dini akımlar, sömürü ve baskıya katlanmaya değil, bunlara karşı mücadeleyi öngören, esas kurtuluşun öbür dünyada değil yaşadığımız bu dünyada olduğunu söyleyen sosyalistlere, ilericilere, demokratlara ayak bağı olurlar. Egemen çevrelerin dini akımları himaye etmelerinin esas nedeni de budur.

Bütün bunlara Türkiye'de, Cumhuriyet öncesi dönemler de dahil hiçbir zaman imtiyazlı ve mülk sahibi bir ruhban sınıfının varolmadığı olgusu eklenirse, irticanın hortlayabilmek için hiçbir maddi toplumsal temele sahip olmadığı bir kere daha görülür.

Öyleyse bu ''kayıkçı dövüşü'' niye?

Çeşitli nedenleri var. Bir tanesi ABD'nin —ve Batı Avrupa'nın— Humeyni olayından sonra Ortadoğu'daki dinci akımlara karşı aşırı hassasiyet göstermeleri. Bir başkası dinci akımlara mensup kimselerin devlet kadrolarına ''haddinden fazla'' doluşmuş olmaları. Bir diğeri, Türkiye'nin esas meselelerinin ikinci plana atılıp, kitlelerin, hayatın sıkıntılarına yönelik dikkatinin dağıtılması.

Ayrıca ''türban yasağı'' kampanyasının hiç yabana atılmayacak bir de ''yan ürünü'' var: Yasaklara bir yasak daha eklenmiş oluyor. Yasaklı düzen ve baskı pekiştirilip, daha da ''meşrulaştırılmak'' isteniyor.

Türban yasağına, asıl onun altında yatan, tüm Türkiye'yi bir kışla gibi gören zihniyete karşı çıkmamız, dini gericiliğin mevcut rejimi tehdit etmekten çok uzak olduğunu göstermemiz, dini akımlara hoşgörü ile baktığımız anlamına mı gelir?

Elbette değil. Materyalist dünya görüşünün en zıt karşıtlarından olan dini ideoloji, emekçi halkın sosyal kurtuluşu uğruna yürütülen mücadelenin karşısındaki en fanatik unsurları da besler. Bu nedenle sosyalistler dini ideolojiye karşı işçi sınıfının dünya görüşü doğrultusunda ideolojik mücadele vermekle yükümlüdürler.

Dini gericilik kendi başına rejimi tehdit edecek çapta bir tehlike oluşturmaz ama, bir başka gericiliğin, —esas tehlike buradadır— faşizmin değirmenine su taşır. Dini gericilik de, faşizm de, değil öngördükleri toplumsal düzende, kendi iç işleyişlerinde dahi demokrasiye asla yer vermemeleri bakımından birbirlerine tıpa tıp benzerler. Birisinde kitap adına ahkam kesen tarikat başının, ötekinde ise ''führer''in emirlerine itaat esastır. Bu bağlam içinde dini akımlar faşist hareketler için fidelik işlevini görürler. Ve başı sıkıldığında büyük burjuvazinin hemen sarıldığı faşizm ise, tecrübelerimizden de bildiğimiz gibi başbelasının en büyüğüdür. İşte bu nedenlerle dini hareketlerin etkisindeki genç beyinleri faşizmin tasallutundan kurtarmak için de, dini ideolojiyle kararlı bir mücadele yürütmek şarttır.

Dini akımların özellikle 1980'li yıllarda daha da yaygınlaşması olgusu, insanların kurtuluşu giderek daha çok dinde aramaya başladığı anlamına gelmez. Devamlı artan hayat sıkıntıları karşısında kendini eli kolu bağlı hisseden insanların bir bölümünün mistisizme kapılmaları doğaldır. Üstelik görülmedik bir hız kazanan toplumsal yozlaşma da bir tür tepki duygusuyla insanların dine yönelmelerine yol açar. Ancak bu psödo bir tepkidir ve bugün tanık olduğumuz dine yönelme aslında toplumsal yozlaşmanın veçhelerinden birisidir. Nasıl arabesk hızla yaygınlaştıysa, onun gibi bir olgu. Çağımızda bilime yabancılaşan, bilimin dayattığı gerçeklere sırt çeviren, kurtuluşu tevekkülde arayan dinsel eğilimin yaygınlaşması, toplumun hasta olduğunu işaret eden semptomlardan birisidir. Hiç kuşku duyulmasın ki toplum sağlıklı bir gelişme sürecine girdiğinde nasıl tüm yozluklar marjinale itilecekse dini akımlar için de aynısı olacaktır.

Dini akımlara karşı ideolojik mücadele esastır ama yetmez. Bu mücadelenin demokratik mücadele ile desteklenmesi şarttır. Bunun da esası laisizmin devlette ve toplumda işlerli kılınmasıdır; bir başka deyişle dinin kendi başına bırakılmasıdır. Bu kapsamda demokrasi güçlerinin ileri sürmeleri ve gerçekleştirilmesi için takip etmeleri gereken başlıca talepler şunlar olabilir:

▶ Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lağvedilmesi, devletin beslediği tek bir din görevlisinin ve din adamının olmaması,

▶ İmam Hatip Okulları'nın normal orta öğrenim kurumlarına dönüştürülmesi,

▶ Okullardaki din derslerinin kaldırılması,

▶ Devlet kadrolarına atamada sadece mesleki yetkinliğin esas alınması, dini akımların kartvizitleri sayesinde işinin ehli olmayanlar tarafından işgal edilen kadroların temizlenmesi,

▶ Devlet denetimindeki vakıf kuruluşlarının dini kurumlarla ilişkisinin kesilmesi, bu gibi kuruluş ve derneklere ''kamu yararına kuruluş'' gerekçesiyle yapılan mali yardıma son verilmesi,

▶ Ateist ve din karşıtı tüm görüşler üzerindeki yasakların kalkması.

Varolan ve kendini laik olarak niteleyen rejimin, laik tedbirlerin yukarıda sıralanan belli başlılarına hiç kulak vermeyeceği besbelli. Ancak, demokrasi saflarında yer alan kimileri de, seçimler ve oy kaygularıyla, tutarlı laik olmanın bu asgari gereklerini savunmayacaklarsa, onların ''laiklik elden gitti'' sızlanmalarını kimse ciddiye almaz. Üstelik, bu böyle devam ettiği sürece irtica daha nice kere hortlar, nice yasaklara niceleri katılır!.. ■

AnaBritannica GENEL KÜLTÜR ANSİKLOPEDİSİ

Adana ve Adıyaman Ermeni egemenliğinden "kurtarıldı"

Türkiye'de demokrasiye ne kadar dönüldüğünü geçtiğimiz aylarda Ana Britannica ansiklopedisinin başına gelenler bir kez daha gösterdi.

Ansiklopedinin 10 Kasım 1986 tarihinde yayınlanan 2. fasikülünde Adana ve Adıyaman başlıkları altında yer alan bilgilerde, bu bölgelerin bundan yaklaşık 1900 yıl önce bir süre Ermeni egemenliği altında kaldığının belirtilmesini ***"milli duyguları yok etmek ve zayıflatmak için propaganda yapmak"*** *olarak algılayan DGM savcılığı, ansiklopedinin yazıişleri müdürü hakkında 7,5 yıldan 15 yıla kadar varan hapis cezası isterken, söz konusu fasikülü de toplattırmıştı.*

16 Nisan 1987 günkü duruşmada ansiklopedinin yazıişleri müdürü gerçi beraat etti, ama fasikülün yeni baskısında da Adana ve Adıyaman Ermeni egemenliğinden "kurtarılmış" oldu.

Fasikülün eski baskısı

Adıyaman, Anadolu'da Hitit uygarlığının yayıldığı Kral I. Telepinus döneminde Hititlere bağlandı. Çeşitli devletler arasında el değiştirdikten sonra İÖ 69'da bu bölgede kurulan Kommagene Krallığı'na geçti. Krallık, Fırat ve Toros geçitlerini elinde bulunduran stratejik konumu yüzünden, çıkarları çatışan büyük devletler arasında sürekli bir çekişme konusu oldu. Kommagene'nin dinsel merkezi Nemrut Dağıydı. Burada yapılan kazılarda tanrı ve yarıtanrı heykellerinin yanı sıra demir fırınları da bulunmuştur. 72'de Romalılar Kommagene Krallığı'na son verdi. Roma İmparatorluğu'nun bölünmesinden sonra bölgede Bizans egemenliği başladı. Adıyaman daha sonra sırasıyla Ermeni, Abbasi, Selçuk ve Dulkadiroğulları egemenliği altına girdi.

Fasikülün yeni baskısı

Adıyaman, Anadolu'da Hitit uygarlığının yayıldığı Kral I. Telepinus döneminde Hititlere bağlandı. Çeşitli devletler arasında el değiştirdikten sonra İÖ 69'da bu bölgede kurulan Kommagene Krallığı'na geçti. Krallık, Fırat ve Toros geçitlerini elinde bulunduran stratejik konumu yüzünden, çıkarları çatışan büyük devletler arasında sürekli bir çekişme konusu oldu. Kommagene'nin dinsel merkezi Nemrut Dağıydı. Burada yapılan kazılarda tanrı ve yarıtanrı heykellerinin yanı sıra demir fırınları da bulunmuştur. 72'de Romalılar Kommagene Krallığı'na son verdi. Roma İmparatorluğu'nun bölünmesinden sonra bölgede Bizans egemenliği başladı. Adıyaman daha sonra sırasıyla Abbasi, Selçuk ve Dulkadiroğulları egemenliği altına girdi.

Cumhuriyet, 15 Nisan 1987

En çok fiyat artışı ve en düşük gelir Türkiye'de

ANKARA (a.a.) — AET'ye başvuruda bulunan Türkiye, 370 milyon nüfusu, 2.5 trilyon doları bulan gayri safi milli hasılası, 500 milyar dolara yaklaşan ithalat ve ihracatı bulunan büyük bir ülkeler topluluğu ile karşı karşıya gelecek.

Toplulukta, gayri safi milli hasıla içinde sanayinin payı yüzde 40, tarımın payı yüzde 4, hizmetlerin payı ise yüzde 55 düzeyinde.

Yüzölçümü itibarıyla, en büyük AET üyesi ülke Fransa, en küçük ülke ise Lüksemburg. En kalabalık AET ülkesi Federal Almanya, en az nüfuslu ülke ise Lüksemburg (400 bin dolayında).

AET üyesi ülkelerde 1984 yılı itibarıyla nüfus, 1985 yılı itibarıyla gayri safi milli hasıla, fert başına gelir ve tüketici fiyatları artış oranları şöyle gerçekleşti:

ÜLKELER	Nüfus (milyon)	GSMH (milyar $)	Kişi başına gelir (bin $)	Tüketici fiyat artış or. (%)
F.Almanya	61.2	624.3	10.234	2.2
Belçika-Lüx	9.9	79.9	7.980	4.9
Danimarka	5.9	54.8	10.960	4.7
Fransa	54.9	511.4	9.298	5.8
Hollanda	14.4	124.2	8.280	2.3
İngiltere	56.4	455.2	7.986	6.1
İspanya	38.7	167.9	4.305	8.8
İtalya	57.0	356.2	6.249	9.2
Portekiz	10.1	20.7	2.070	19.2
Yunanistan	9.9	32.7	3.270	19.3
Türkiye	48.3	53.1	1.084	45.0

Cumhuriyet, 28 Mart 1987

Ehrenburg'un 'Dipten Gelen Dalga'sı imha edilecek

İstanbul Haber Servisi — Sovyet yazar **İlya Ehrenburg**'un **"Dipten Gelen Dalga"** adlı kitabı hakkında İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi **"komünizmi övdüğü"** gerekçesiyle **"müsadere"** (imha) kararı verdi.

Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Dipten Gelen Dalga adlı kitapla ilgili olarak **"Bir tür Sovyet sisteminin ve onun yapısını teşkil eden komünizmin övülmesi niteliğini taşımaktadır"** şeklinde görüş bildirmiş, kitap da bu görüşten bir gün sonra 14 Ekim 1983 tarihinde İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nce toplattırılmıştı. Sovyet yazar **İlya Ehrenburg**'un **"Dipten Gelen Dalga"** adlı kitabını Rusçadan Türkçeye çeviren **Mazlum Beyhan** ve yayımcısı **Enver Aytekin** hakkında **"zaman aşımı"** nedeniyle takipsizlik kararı verilmişti. Sosyal Yayınlar tarafından yayınlanan kitap hakkında daha önce **"müsadere kararı"** verilmiş, ancak Yargıtay bu kararı **"duruşmasız verildiği"** için bozmuştu.

Adliye emanet deposunda bulunan 3.200 adet **'Dipten Gelen Dalga"** kitabı, karar Yargıtay'ca onandığı takdirde SEKA'ya gönderilecek ve imha edilecek.

KÖY KORUCULARI — *nokta, 20 Nisan 1987, sayı 16*

Korkutmaya başladılar

Köy korucusu olarak görev yapanlar arasında zorla kız kaçırma, ev kundaklama ve basma gibi suçlarla hüküm giyip hapse düşenler var. Bunların bir kısmı da eski sabıkalı.

Siirt Asliye Ceza Mahkemesi'nin 12 Mart 1987 tarihli kararı ilk bakışta vakay-ı adiyeden gibi görünüyordu:

''Sanıklar Ahmet Biliç ve Süleyman Aksu'nun reşit olmayan mağdureyi zorla kaçırmak ve tecavüz vuku bulmadan iade etmek suçları sabit görüldüğünden..........birkaç kişi ile ve silahla mesken masuniyetlerini ihlal ettikleri anlaşılmış olduğundan.....ceman 12'şer ay hapis...'' Ama olay bir başka bakış açısına göre tamamen siyasi ve rejimsel bir boyut taşıyordu. Örneğin SHP'nin MKYK üyesi ve Siirt Bölgesi Parti Denetimcisi Ahmet Güryüz Ketenci şöyle diyordu: ''Olay 1982 Anayasası ve ona bağlı olarak getirilen anti-demokratik yasalarla çizilen siyasi ve hukuki çerçeve ile oturtulmaya çalışılan rejimin depolitizasyon politikası ile ilgilidir. ...Siirt'te korucular tarafından kaçırılan Meryem Kayaalp karşı aşiretten idi. Ve geceleyin ev basılmak suretiyle hasta yatağından alınarak kaçırılmıştı...''

Aslında köy korucularının adını ''köy korkutucuları''na çıkartan ne ilk ne de son olaydı bu. Örneklerden biri de Abdurrahman Sezgin olayıydı. Sezgin, yıllar önce pusu kurarak adam öldürmekten hüküm giymiş fakat yakalanamamıştı. Ama bir de G-3'le birlikte maaşlı köy korucusu olmayı başarmıştı. Bütün bunlar Sezgin için bir intikam operasyonunun yeterli malzemeleriydi. Nitekim yaptığı ilk koruculuk eylemi vaktiyle 12 yıl hüküm giydiği davada aleyhine tanıklık eden Resul Yıldırım'ın 80 koyununu himayesine almak ya da Siirt Kapalı Cezaevi'ni boylarken hâkimin dediği gibi ''gaspetmek'' olmuştu.

Cazip iş. SHP Siirt İl Başkanı Erdal Koyuncu'ya göre köy korucularının birtakım olaylara neden olmalarının temelinde kan davalarının yanı sıra son derece ekonomik bir neden daha vardı. Şöyle diyordu Koyuncu: ''Yörenin geri kalmışlığı, işsizliğin pahalılığın had safhada olduğu bölgemizde köy koruculuğu cazip bir iş şekline dönüştüğünden ve bu unvanın devamı için birkaç teröristi yakalamanın şart olduğunu bildiklerinden birtakım olaylar vuku bulabilmektedir.''

Korucular hakkında bazı şikâyetler olduğunu ve zaman zaman ''tugaya çağrılarak'' yanlışlık yapılmasın diye uyarıldıklarını anlatan Baho Ağa da korucu başılarından biri, hem de en nüfuzlularındandı. Kendi ifadesiyle, ''14-15 köyü'' olan Baho Ağa'nın köy basma ve ev kundaklama olaylarından dolayı tutuklanmışlığı vardı ve kız kaçırma olayında mahkeme kararıyla ''tanıklığına itibar edilmemişti.'' İşte bu Baho Ağa hayatından memnundu. ''Çünkü'' diyordu, ''biz devletle beraberiz, yani ne teröristler bize geliyor, ne gidiyor ne de görüyoruz. Şimdiki hayatımızdan memnunuz.'' Devletin bu kadar rahat olan, geleni gideni, çalışanı çalıştıranı olmayan birine her ay 54.900 lira ödemesi elbet büyüklüktü. Ama köylüler diretiyordu: ''Bunlar ellerine silah aldığından beri huzurumuz kaçmıştır. Korucu ile PKK arasında kaldık. Korucularla iyi geçinmek zorundayız. Bize gelince 'siz en büyüksünüz' diyoruz. 'En büyük Baho Ağa' diye bağırıyoruz. Siz olsanız ne yaparsınız'' diyorlardı●

-12-

Dört bir yanımızda bize karşı fısıltılar, kışkırtmalar yayılıyordu. "Namuslu" vatandaşların Bolşeviklere karşı büyüyen öfkesi her türlü, küçücük olayda ortaya çıkıyordu. Örneğin redaksiyon büromuzdaki telefondan bir aboneye ulaşmamız çok büyük uğraşmalardan sonra mümkün oluyordu. Bu konuda her türlü şikayetimiz sanki çölde vaaz veriyormuşuzcasına boşa gidiyordu. Buna karşılık telefonumuz sık sık çalıyor ve ahizeyi elimize aldığımızda şu ses duyuluyordu: "Kimsiniz? *Gerçek* mi? Hayır, bu bir yalan, gerçek değil!". Bunları söyleyen ve telefonu yüzümüze kapayan "santral memuresiydi". Bulunduğumuz binanın diğer sakinleri de redaksiyon büromuzun ziyaretçilerine karşı aynı kindarlık ve öfkeyle davranıyorlardı. Pravda redaksiyonuna nasıl gidilir diye sorulduğunda bunlar, en kaba küfürlerle cevap veriyorlardı. Talihsizliğe bakın ki, büromuz Moyka kıyısında, hemen Nevski'nin yanıbaşında bulunuyordu. Burada oturanların Bolşeviklere sempati duymasını beklemek mümkün değildi. Örneğin 20-21 Nisan gösterileri sırasında olduğu gibi durum gerginleştiğinde, hem redaksiyon bürosunda, hem de Pravda matbaasında nöbetçi bulundurmak gereği doğmuştu.

Bir akşam büroda bulunduğu sırada, yoldaşlardan birisi gelip, İlyiç'in derhal orayı terketmesi için yalvarmaya başladı. Çünkü binanın hemen önünde düşmanca bir gösteri yapılıyordu. Silahlı bir asker eşliğinde Vladimir İlyiç bir faytonla bürodan ayrılıp Nevski bulvarı üzerinde oturan bir tanıdığın evine gitti. Elbette bu binada da birçok başka kiracı vardı. Vladimir koridora ayak bastığında binadan çıkmakta olan iki kızla karşılaşmış. Koridor yarı karanlık olduğundan kızlar onu tanımayıp, "Lenin'i linç etmeye gidiyoruz" demişler ona ve çıkıp gitmişler.

Temmuz'da Pravda tahrip edildi ve Vladimir İlyiç illegaliteye geçmek zorunda kaldı.

"Özgür" Rusya'da illegalite

Pravda'nın redaksiyon bürosu 5 Temmuz gecesi tahrip edildi. Bir redaksiyon işi dolayısıyla saldırıdan yarım saat öncesine kadar orada bulunan Vladimir İlyiç'in Harp Okulu öğrencileri ile karşılaşması an meselesiydi. Bizim bu saldırıdan ertesi günü haberimiz oldu. Sabah erkenden, daha henüz kalkmıştık ki, Sverdlov gelip bizi bir gece önceki olaydan haberdar etti. Sverdlov, V.İlyiç'in zaman geçirmeksizin kendini emniyet altına almasında ısrarlıydı. Yalnızca redaksiyon bürosunun tahribiyle yetinilmeyeceği ve V.İlyiç'in Harp Okulu öğrencilerinin eline düşme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu açıktı. Sverdlov kendi yağmurluğunu kardeşimizin üstüne geçirdi ve her ikisi de kimsenin dikkatini çekmeden hemen evi terkettiler. Bu arada biz de geleceklerinden en ufak bir kuşku duymadığımız davetsiz misafirlerin ziyaretine karşı hazırlanmaya koyulduk. Zaten Çarlık devrinde böylesi gece ziyaretlerine alışmıştık. Ne ki "özgür" Rusya'da bu tür ev aramalarının yapılıyor olması gücümüze gidiyordu! Gecenin geç saatlerinde, ortalıktan el-ayak çekildiği sıralarda, oturduğumuz Şirokaya caddesinde büyük bir kamyonun gürültüsü yankılandı. "İşte geldiler, bunlar bize geliyor" diye seslendim bizimkilere. Gerçekten de, pencereden baktığımızda kamyonun evimizin önünde durduğunu ve askerlerin evin kapısına yöneldiklerini gördük, sesleri pencereden bize kadar ulaşıyordu. Kapıda birisiyle, evin bekçisi ya da kapıcısı olabilir, konuştuklarını işitiyorduk. Bir kaç dakika sonra da zili çalmaya, kapıyı vurmaya başladılar.

Gizleyecek bir şeyimiz olmadığından kapıyı hemen açtık. Evin içi kindar bakışlı, eli silahlı Harp Okulu öğrencileri ve askerlerle doldu. Daha arama emrini doğru dürüst göstermeden Vladimir İlyiç'i aramaya koyuldular. Onun evde olmadığını söylememize rağmen, bir insanın saklanmasının mümkün olabileceği her yerde —yatak altlarında, dolaplarda, perdelerin arkasında vb.— onu aramaya başladılar. Anahtarları da istediler. Ben bir sepet ya da sandığı açar açmaz, üstüne çullanıp süngülerini saplıyorlardı. Sepetlerden bazılarına yetişkin bir insanın sığmayacağını düşünmüyorlardı bile. Böyle bir sandığın, sepetin içinin aranması bitince, onu yeniden kapatıyordum. Bu hareketimin onların öfkesini iyice kamçıladığını hemen farkettim. Herhalde "bu kadın kapağını kapattığına göre aradığımız adam mutlaka o sandık ya da sepetin içinde olmalı" diye düşünüyorlardı. Bu durumda hemen yeniden o sepetin üstüne çullanıyorlar, onu yeniden açtırıyor, içini karıştırıyor ve süngülüyorlardı. Sepetin içinde ne olduğu onları hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. İlgilendikleri tek şey aradıkları "Alman ajanı"nın orada olup olmadığıydı.

Onlarla birlikte ev bekçisi olan yaşlı adam da oradan oraya koşuşturuyordu. Artık onun da dili çözülmüştü ve açıkça konuşmaktan çekinmiyordu: "Bilseydim, onu kendi ellerimle boğardım!"

Karşı casusluk teşkilatı şefinin adamıyla iki-üç subayın bulunduğu Vladimir İlyiç'in odasında ise tepeden tırnağa bir arama yapıldı. Her şeyin altını üstüne getirdiler, kağıtların bir bölümünü müsadere ettiler. Bizim ağzımızdan bir şeyler almak için de sıkıştırdılar. Bu sırada iki asker masaya oturmuş, İlyiç'in mektuplarını okuyorlardı. Bu mektuplar arasında cepheden askerlerin gönderdiği ve kendilerine şu lanetli savaştan çıkmanın yolunu gösterdiği için V.İlyiç'e şükran ve hayranlıklarını dile getirdikleri bir çok mektup da vardı. Bu mektupları tanıyordum. Mektupları okuyan askerleri incelerken, onların yüzündeki şaşkınlık ifadesi gözümden kaçmadı. Öyle ya, nasıl olur? En amansız düşmanları olarak tutuklamayı düşündükleri şu Alman casusu ve vatan hainine siperlerdeki arkadaşları nasıl olur da bu türden mektuplar yazabilirlerdi? Subaylardan birisi de kuşkulanmaya başlamıştı, bize Vladimir İlyiç'in daha önce nerede yaşadığını, nelerle uğraştığını, hangi kitapları yazdığını soruyordu sürekli. "Yazdığı kitapları görmem mümkün mü?" diye sordu. "Elbette" diye cevap verdim, "ama bu kitapları okumak da istiyor musunuz?" Biraz saf olan bu subay, "kitapları beraberimde götürebilir miyim?" diye sordu. Ne ki arkadaşları ona işaret edip, kulağına bir şeyler fısıldadılar. Her halde böyle bir şeyin mümkün olmayacağını söylemişlerdi. Bunun üzerine bu genç yaşlardaki subay utanarak sustu.

Vladimir İlyiç'in nerede bulunduğunu elbette öğrenemediler. Subaylardan birisi inatla Nadejda Konstantinovna'yı sorguya çekiyordu. Müdahale ederek, "Çarlık yasalarına göre bile bir kadın kocasını ele vermeye zorlanamazdı" dedi. Sesini kesti. Gene de, Vladimir İlyiç'in kısa bir süre önce Finlandiya'da Bonç-Bruyeviç'in yanında kaldığını söylemişti ve bunun da sonuçları görülecekti.

Subay ve askerler bir şey bulamadılar ve çekip gittiler. Ama Nadejda Konstantinovna, Mark Yelisarov ve ev hizmetlerine bakan yardımcımızı da alıp götürdüler. İçlerinden birisi Mark Yelisarov'la Vladimir İlyiç arasında belli ölçüde bir benzerlik keşfettiği düşüncesindeydi. Yardımcı kadın ise yanında çalıştığı beyin adını söyleyememiş, bu da karşı istihbarat teşkilatının bu kadından bir şeyler gizlediğinden şüphelenmesine yol açmıştı. Ama götürülen bu üç kişiyi uzun süre tutamadılar; daha o gece serbest bırakıldılar. Bu arada karşı casusluk teşkilatının işgüzar elemanları aranan kişiyi bulup getiremedikleri için üsleri tarafından iyice haşlanmışlardı.

Aradan bir süre geçtikten sonra, günlerden bir gün öğleden sonra saat beş sularında, bizim cadde gene askerle doldu ve evimiz bir kez daha arandı. Bu defaki ziyaret gündüz yapıldığından, kaldığımız evin çevresine toplanan bir sürü meraklı da izliyordu. Evi aramakla görevli birliğe genç bir subay kumanda ediyordu. Bu subay ilk aramada da hazır bulunmuş ve makul davranmıştı. Bu defa ise artık kendisini amir durumunda hissediyordu ve muhtemelen de ilk aramadan bir şey çıkmadığı için iyice kızmıştı. Bize son derece sert davranıp V.İlyiç'in kaldığı yerle ilgili bilgi vermemizi istedi. Güya karşı casusluk teşkilatı onun buraya geldiğini biliyormuş. Biz de, "o burada yok. Arayın, burada olmadığını kendiniz de göreceksiniz" dedik. Bir köylü kadın olan yardımcımızın anlayışı kıttı ve ona, eve birisinin gelip gelmediğini sorduklarında kızgınlıkla kendi kendine bir şeyler homurdandı ve ardından da arka merdivenden inip evi terketti. Sonradan öğrendiğimize göre kadıncağızın o sırada aklına alış veriş yapması gerektiği gelmiş. Kadıncağız derhal geri getirildi, subay onun alış verişe gitmek istediğine pek inanmamıştı. Subaya bakılırsa, biz kadını tam o sırada saklanmış olan Vladimir İlyiç'i uyarmak amacıyla aynı binanın bir başka dairesine göndermiştik. Subay hizmetçi kadına bağırdığında, ondan canlı bir karşılık gördü: "Beni ne diye rahatsız edip duruyorsunuz? Ben hiç bir şey bilmiyorum". Bunun üzerine subay tüm evi arattıracağını söyledi. "Peki, bunun için elinizde izin var mı?" diye sordu Mark Yelisarov. Genç subay bir an düşündü ve anlaşılan binanın tümünü izinsiz aratamayacağına işaret edilmesini haklı bulup, amirlerine telefonla danışmak üzere aşağıya indi. Aynı zamanda, binanın her tarafları kuşatılması, kimsenin içeriye bırakılmaması ve binanın yanındaki boş arsanın da aranması emrini verdi. Arsada kalaslar, yakacak odun ve bir sürü çöp bulunuyordu. Bunların hepsini tek tek elden geçirmek öyle kolay değildi. Askerler oraya buraya koşturuyor, dipçiklerle kalasları oynatıyor, aşağıya bodruma iniyor, tüm yarıklara bakıyor, ama aradıklarını bulamıyorlardı. Subay öfkeden kuduruyordu. Finlandiya'da Bonç-Bruyeviç'e uğramış, orada birisinden Lenin'in Petersburg'daki evinde olabileceğini öğrenmişti oysa.

Karşı casusluk teşkilatından tüm binanın aranması için izin geldi. Ama yalnızca bir kat aşağıdaki yoldaş Aleksey'in (Pusaş) kaldığı daire aranacaktı. Bu yoldaşın dairesinde tüm odalar kontrolden geçirildi, orada bulunanların tümünün evrakları incelendi. Sonunda V.İlyiç'in orada bulunmadığından emin oldular.

Bir süre böyle geçti. Kaldığımız dairede iki asker bırakılmıştı. Bunlara biz çay ve üstünde bir şeyler olan ekmek dilimleri ikram ettik, onlarla sohbete giriştik. İkram ettiğimiz ekmekleri memnuniyetle yediler. Çok az topraklarıları olduğundan, savaşın artık dayanılmaz hale geldiğinden yakındılarsa da, V.İlyiç'in kim olduğu ve ne için savaştığını kendilerine anlattığımızda kuşkulandılar. Lenin'in bir Alman ajanı olduğu yalanı kafalarına iyice yerleştirilmişti. En küçük bir siyasi bilince sahip olmayan bu insanların aklı, Lenin'in savaş ortasında Almanya'dan geçip gelmesini almıyordu. Neden onun geçmesine izin verilmişti de, diğerlerine verilmemişti?

Arama yapıldığı sırada çalıştığı Viborg semtinden eve dönmekte olan Nadejda Konstantinovna, eve iyice yaklaştığında her şeyin altının üstüne getirildiğini görüp, geriye dönmüş.

Karşı casusluk teşkilatı bize üçüncü bir ziyarette daha bulundu. Artık bir başka yerde oturuyorduk. Bu kez Mark Yelisarov'un ziyaretine gelmişlerdi. Oturduğumuz binada onu tanıyan yoktu ve birisi onunla V.İlyiç arasında benzerlik keşfetmiş ve bu keşfini yetkili makama iletmiş! Bunun üzerine bir gece ziyareti daha yapıldı. Tüm daire gene aranıp tarandı ve gene bir sonuç alınamadı.

Kısa bir süre sonra da Lenin Petersburg dışına çıktı, önce Zestroresk'e, sonra da Finlandiya'ya gitti. Biz de böylelikle rahat bir nefes alabildik.

(Sürecek)

Pravda 75. yaşında

*Lenin'in "Petersburg işçileri tarafından gerçekleştirilen büyük eser" diye nitelediği **Pravda**'nın ilk sayısı 5 Mayıs 1912'de Petersburg'da çıktı. Bir avuç Bolşevik'in başta da Lenin'in bitmez tükenmez çabalarıyla gelişti ve yığınların sesi durumuna yükseldi. **Pravda** 40 bin basıyor ama yüzbinlerce işçi tarafından okunuyordu. Gazete çevresindeki işçi muhabirleri ağı aynı zamanda Bolşevik **Pravda**'nın propagandacılarını oluşturuyordu. Her türlü Çarlık baskısına (ilk iki yıl içinde 8 kez yasaklanmasına ve büyük miktarlarda para cezalarına) rağmen devrime ilerleyen Rusya işçilerinin ve yüreği onlarla çarpan uluslararası proletaryanın gözbebeği oldu **Pravda**. 8 Temmuz 1914'de tamamen yasaklanıncaya kadar 17 bin içi mektubu yayımlandı **Pravda**'da. Gene bu süre içinde Lenin'in iki yüz seksenden fazla makalesi ve yazısı yayımlandı. 9 Kasım 1917'de **Pravda** adıyla tekrar basılmaya başlandı. 16 Mart 1918'den bu yana da Moskova'da basılıyor. **Pravda**'nın kuruluduğu gün ise bugün Sovyetler Birliği'nde Basın Bayramı olarak kutlanmaktadır.*

Rakamlarla Pravda

- Günlük trajı 11,5 milyon olan Pravda'nın 9.5 milyon abonesi var. Pravda, gençlik gazetesi "Komsomolskya Pravda" ve sendika gazetesi "Trud"dan sonra ülkenin üçüncü en büyük gazetesi.
- Pravda, ülkenin doğusu ile batısı arasındaki büyük saat farkından dolayı (11 saat) günde iki defa basılıyor. Telgraf, teleks, telefon ve fotoğraf tekniğiyle toplam 57 şehirde baskıya girmek üzere hazırlanıyor.
- Merkez redaksiyona yılda 625 bin okur mektubu geliyor. Bu, her gün 2 bin mektup demek. Her yıl bu mektuplardan 6 bin tanesi basılıyor. Her mektup konularına göre cevaplandırılıyor. Pravda'nın yalnızca okur mektupları redaksiyonunda 45 kişi (merkez redaksiyonda çalışanların yüzde 15'i) çalışıyor.
- Pravda ülke içinde 60 ve ülke dışında 40 sürekli muhabirin çalıştığı muhabir ağıyla her yere ulaşıyor.

